

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

România Literară

VIBRANT OMAGIU

(Paginile 6, 7, 12-13, 14-15, 24)

Adunarea solemnă omagială consacrată celei
de-a 70-a aniversări a zilei de naștere și sărbătoririi
a peste 55 de ani de activitate revoluționară
a tovarășului Nicolae Ceaușescu

Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu

Dragi tovarăși,

Sînt profund emoționat de marea adunare solemnă, de
toate manifestările organizate în vederea aniversării
zilei mele de naștere și îndeosebi a peste 55 de ani de
activitate revoluționară în mișcarea muncitorească, în
rîndurile Uniunii Tineretului Comunist și ale gloriosului
nostru partid comunist. (Aplauze și urale puternice, pre-
lungite ; se scandează îndelung „Ceaușescu — La mulți
ani !”).

De aceea mi-e greu, mi-e tare greu să găsesc cele mai
alese cuvinte pentru a exprima tot ce aș vrea să spun în
aceste momente deosebite pentru mine. (Aplauze prelungite).
În aceste împrejurări sărbătorești, gîndurile mele
se îndreaptă, în primul rînd, către marele nostru partid,
forța politică conducătoare a întregii națiuni, care își
îndeplinește cu cinste misiunea sa istorică, către minunata
noastră clasă muncitoare și toți oamenii muncii,
fără deosebire de naționalitate, către țărănime, intelectua-
litate, către întregul nostru popor, cărora le mulțumesc
din toată inima pentru manifestările de dragoste
și încredere și le adresez, totodată, cele mai bune urări
de noi și noi realizări, de împliniri în muncă și viață, în
dezvoltarea continuă a patriei noastre și ridicarea ei pe
noi culmi de progres și civilizație. (Aplauze și urale prelungite ;
se scandează îndelung „Ceaușescu — România, stîm-
pa noastră și mindria !” „Ceaușescu și poporul !”).

Mulțumesc în mod călduros Comitetului Central al
partidului, Consiliului de Stat, guvernului, Marii Adunări
Naționale și Frontului Democrației și Unității Socialiste
pentru felicitările, urările și aprecierile la adresa activi-
tății mele, cuprinse în mesajul ce mi-a fost adresat.

Toate aceste aprecieri le consider o reafirmare a
justeței liniei generale a partidului, elaborată în mod
colectiv de organele conducătoare ale partidului și statu-
lui, de întregul nostru partid, precum și a justeței activi-
tății practice a tuturor oamenilor muncii, de făurire a
socialismului și edificare a societății socialiste multilate-
ral dezvoltate, de înaintare neabătută a României spre
visul de aur al omenirii, spre comunism ! (Aplauze și
urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung
„Ceaușescu — La mulți ani !”, „Ceaușescu — P.C.R. !”,
„Ceaușescu și poporul !”).

De asemenea, mulțumesc călduros pentru titlul de
„Erou al Republicii Socialiste România” și pentru înalte
distincții ce mi-au fost acordate, pe care le consider
ca o apreciere a activității mele în slujba partidului și
poporului, a cauzei socialismului și păcii, o cinstire a
partidului în care am desfășurat întreaga mea activitate.
(Aplauze și urale puternice, prelungite).

Aceleași calde mulțumiri adresez tuturor comitetelor
judetene și organizațiilor de partid pentru mesajele ce
mi-au fost adresate. Totodată, adresez cele mai vii mul-
țumiri tuturor organizațiilor de masă și obștești, orga-
nelor de stat, organelor democrației muncitorești-revo-
luționare pentru mesajele de felicitare și urările ce mi-au
fost adresate cu acest prilej. (Aplauze puternice).

În mod deosebit doresc să adresez cele mai vii mulțu-
miri pionierilor și soimilor patriei, tineretului patriei
noastre, pentru cuvintele calde ce mi le-au adresat, care
mi-au reamintit într-un fel de perioadă de mai bine de
55 de ani cînd m-am început activitatea mea ca revo-
luționar.

Astăzi, copiii patriei noastre au asigurat tot ce e necesar
pentru învățătură, pentru viață, pentru un viitor
liber, luminos ; pot să gîndească spre visul de aur —
comunismul, să-și propună și să realizeze cele mai
mărețe visuri. Merită ca pentru viitorul națiunii noastre,
pentru viitorul copiilor patriei noastre, pentru viitorul
tuturor națiunilor și copiilor de pretutindeni să facem
totul pentru o lume mai bună, a păcii și colaborării !
(Aplauze și urale puternice ; se scandează îndelung
„Ceaușescu — La mulți ani !”).

Toate aceste manifestări, aprecieri și felicitări ce mi-au
fost adresate cu prilejul aniversării îndelungatei activi-
tăți revoluționare le consider ca o expresie a faptului
că, în cei peste 55 de ani de activitate revoluționară, de
comunist, am îndeplinit întotdeauna misiunile încredin-
țate de partid, de popor, am servit în toate împrejurările
cauza socialismului, a comunismului, interesele generale
ale națiunii noastre, cauza independenței și suveranității
României, a păcii și colaborării internaționale. (Aplauze
și ovații prelungite. Se scandează cu putere „Ceaușescu —
La mulți ani !”).

Dragi tovarăși,

La aniversarea a 70 de ani de viață, mai cu seamă a
peste 55 de ani de activitate revoluționară, gîndurile mele

(Continuare în pagina 3)

Mesajul omagial de felicitare adresat tovarășului Nicolae Ceaușescu

de Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Consiliul de Stat, Guvernul Republicii
Socialiste România, Marea Adunare Națională și Frontul Democrației și Unității Socialiste

Mult stimate și iubite tovarăse
Nicolae Ceaușescu,

Cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a zilei dumnea-
voastră de naștere și al împlinirii a peste 55 de ani de
eroică activitate revoluționară, dorim să vă adresăm, din
adîncul inimilor noastre, în deplină unitate de gînd și
simțire cu întregul partid și popor, cele mai calde feli-
cități și urări de sănătate și fericire, de ani mulți și
rodnici de viață, plini de mari satisfacții și realizări, ne-
secată putere de muncă, pentru a ne conduce mereu, prin
vremi viitoare, cu aceeași clarviziune și euforizantă revo-
luționară, spre noi și mărețe victorii, spre împlinirea des-
tinului socialist și comunist al scumpei noastre patrii.

În această zi aniversară — zi de luminoasă și vibrantă
sărbătoare națională — însoțim urările noastre fierbinți
cu cele mai alese sentimente de dragoste, stimă și pro-
fundă recunoștință pe care, asemenea tuturor fiilor țării,
le nutrim față de dumneavoastră, mult stimate și iubite
tovarășe Nicolae Ceaușescu — Erou între eroii neamului,
patriot înflăcărat și revoluționar consecvent, strălucit gin-
ditor și om politic de largă recunoaștere mondială, ce

întruchipați cu strălucire înaltele virtuți ale poporului
român, idealurile sale de echitate și dreptate, de progres
și prosperitate, de libertate socială și independență na-
țională, conducătorul genial al mersului nostru neabătut
înainte, spre împlinirea visului de aur al omenirii —
comunismul.

Omăgiindu-vă astăzi, mult stimate și iubite tovarășe
Nicolae Ceaușescu, națiunea română își omagiază tot ce
are mai valoros în istoria sa, voința seculară ce a-și apăra
și afirma ființa națională, de a lupta neobosit pentru
binele și fericirea țării. Prin înalta cinstire adusă persona-
lității dumneavoastră, poporul întreg cinsteste gloriosul
nostru partid comunist, patria socialistă, ale cărei idea-
luri de independență și progres le întruchipați cu atita
strălucire.

Constituie un mare și profund adevăr — pe care istoria
națională l-a consemnat în paginile ei nepieritoare —
faptul că, din cei mai tineri ani ai vieții, dumneavoastră
ați ales, cu fermitate și curaj, calea luptei pentru cauza
celor mulți, pentru suveranitatea și independența țării,
pentru transformarea revoluționară a societății româ-
ne.

(Continuare în pagina 2)

Mesajul omagial de felicitare adresat tovarăşului Nicolae Ceauşescu

(Urmare din pagina 1)

neşti şi făurirea unei orinduiri noi bazate pe deplină egalitate şi echitate socială, pe dreptul sacru al poporului de a-şi făuri liber propriul destin socialist şi comunist.

Legat trup şi suflet de glia străbună, demn continuator al marilor înaintaşi, ferm şi neînfricat militant comunist, înzestrat cu o rară capacitate de a întui şi înţelege imperativele vremii, v-aţi afirmat, încă de la începutul activităţii dumneavoastră revoluţionare, prin dirigenia, curajul şi demnitatea cu care aţi înfruntat, în anii grei ai ilegalităţii, prigoana şi teroarea regimului burghez-moşieresc, rigorile odioaselor sale lagăre şi închisori. Zdrobitoarele rechizitorii pe care le-aţi rostit împotriva acuzaţilor, a exploataţilor şi asupritorilor, acţiunile hotărâte pe care le-aţi desfăşurat împotriva fascismului şi războiului sint şi vor rămâne întotdeauna pentru noi, ca şi pentru generaţiile viitoare, mărturii de cea mai înflăcărată şi pilduitoare cutezanţă comunistă. În toate marile momente revoluţionare, în pregătirea, organizarea şi asigurarea victoriei revoluţiei de eliberare socială şi naţională de la 23 August 1944, în ieşirea României din războiul nedrept dezlănţuit de Germania hitleristă şi în participarea sa, cu toate forţele, la marile bătălii pentru zdrobirea deplină şi definitivă a fascismului, în întregul proces de adinci schimbări revoluţionare din acea perioadă v-aţi afirmat cu strălucire înaltele dumneavoastră calităţi de militant comunist de partid şi revoluţionar, care a ştiut să pună, în orice împrejurare, mai presus de orice interesele ţării, ale poporului, ale independenţei, suveranităţii şi libertăţii patriei.

După victoria revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, uriaşa dumneavoastră activitate revoluţionară s-a ilustrat, într-o deplină continuitate istorică, în luptele purtate de masele muncitoare, conduse de partid, pentru înfringerea forţelor reactionare şi cucerirea puterii politice şi economice, în întreaga operă de refacere şi reconstrucţie a economiei naţionale, de democratizare a ţării, de organizare a societăţii româneşti pe baze socialiste.

Abnegaţia şi devotamentul pentru idealurile socialismului, gindirea clarvăzătoare şi nescutată putere de muncă — trăsături definitorii care s-au afirmat încă de la începutul activităţii dumneavoastră revoluţionare —, vasta experienţă de militant de frunte al partidului acumulată în decursul multor ani au cunoscut o deplină înecunare în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea cind, prin voinţa unanimă a întregului popor, istoricul forum al comunistilor v-a ales în funcţia supremă de secretar general al partidului. Această unanimă opţiune naţională, urmată de alegerea dumneavoastră ca primul preşedinte al României pun cu putere în lumină dragostea neîarmurită pe care întreaga naţiune o nutreşte faţă de dumneavoastră. Încrederea nemărginită a poporului în capacitatea marelui său fiu de a-i călăuzi, prin ani şi decenii, drumul de măreţe împliniri spre comunismul atotbiruitor.

Ne facem o datorie de conştiinţă din a sublinia, şi cu acest prilej aniversar, că puternica dumneavoastră personalitate, gindirea prospectivă şi acţiunea revoluţionară, suflul înaltor pe care l-aţi imprimat, după Congresul al IX-lea, vieţii economico-sociale din patria noastră şi-au pus din plin amprenta asupra cursului dinamice, profund novator al întregii opere de edificare a socialismului în patria noastră. Promotor curajos al noului, al deschiderilor originale, teoretice şi practice, aplicînd în mod creator adevărurile generale ale socialismului stiinţific, ale materialismului dialectic şi istoric la realităţile concrete ale ţării noastre, aţi regîndit, cu înaltă rigoare ştiinţifică şi într-o cuprinzătoare viziune revoluţionară, întreaga strategie de edificare a noii orînduiri, aţi înălţat ideii şi teze preconceptute, neconforme cu realităţile româneşti, şi ati pus în valoare capacitatea partidului de a stabili obiectivele de acţiune corespunzătoare fiecărei etape istorice, potenţialului creator al poporului. Pe această bază au fost elaborate programe realiste şi profund mobilizatoare de dezvoltare economico-socială a patriei, care au asigurat ritmuri înalte de creştere a forţei economice, făurirea unei puternice şi moderne baze tehnico-materiale, racordarea întregului teritoriu al patriei la pulsul unei vieţi economice dinamice, continua înflorire a ştiinţei, învăţămîntului şi culturii, ca factori de cea mai mare însemnătate în asigurarea progresului multilateral al întregii ţări. Întregul nostru partid şi popor apreciază rolul dumneavoastră hotărîtor în perfecţionarea organizării şi conducerii tuturor domeniilor vieţii economice şi sociale, în crearea unui larg şi cuprinzător sistem democratic, unic în felul său, a unei autentice democraţii muncitoreşti-revoluţionare, care asigură înfăptuirea concretă în viaţă a principiului fundamental — de făurire a socialismului cu poporul şi pentru popor.

Situîndu-vă cu strălucire, prin întreaga dumneavoastră activitate, în rîndul celor mai de seamă fii şi patrioţi ai ţării, între marii eroi ai neamului nostru care au asezat, cu dragoste şi abnegaţie, fantele lor de muncă şi vitejie la temelia propăşirii ţării, aţi inaugurat, mult stimată şi iubită tovarăşe Nicolae Ceauşescu, în istoria patriei o perioadă bogată de înfăptuiri fără egal în multimilenara existenţă a poporului român. Reprezentînd o etapă distinctă a revoluţiei şi construcţiei socialiste în ţara noastră, cei aproape 23 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea alcătuiesc strălucita „Erocă Nicolae Ceauşescu”, timp excepţional de dens în înfăptuiri revoluţionare, în cursul căruia România a cunoscut cea mai puternică dezvoltare economică şi socială.

Comuniştii, întregul popor vă datorează dumneavoastră, tovarăşe secretar general, o concepţie de largă cuprindere privind locul şi rolul partidului în societate, ca nucleu şi centru vital al naţiunii, în jurul căruia gravitează întreaga societate, care şi-a îndeplinit şi îşi îndeplineşte cu cinste misiunea istorică de forţă politică conducătoare a întregului popor pe calea nouă a socialismului şi comunismului.

Cu magistrala capacitate de analiză şi sinteză ce vă este atât de proprie, acţionînd pentru unirea tuturor energiiilor creatoare ale poporului, aţi formulat teza de mare actualitate şi însemnătate, profund ştiinţifică şi novatoare, privind continuitatea procesului revoluţionar, ridicarea pe trepte calitativ superioare a spiritului revoluţionar al tuturor organelor şi organizaţiilor de partid, al tuturor comunistilor. Rodnica şi neobosită dumneavoastră activitate teoretică şi practică, consacrată întăririi continue a rolului conducător al partidului în viaţă şi în societate, constituie pentru noi un strălucit exemplu mobilizator în promovarea permanenţă cu fermitate, în activitatea de zi cu zi, a spiritului revoluţionar în muncă, în cultivarea responsabilităţii comuniste, a disciplinei de partid, în promovarea criticii şi autocriticii, astfel încît să asigurăm îndeplinirea în cele mai bune condiţii a sarcinilor ce ne-au fost încredinţate, de a servi, prin întreaga

noastră activitate, poporul, cauza socialismului, a independenţei şi suveranităţii României.

Sintem cu toţii mîndri de faptul că astăzi Partidul Comunist Român, condus cu intelpeciuine şi clarviziune de dumneavoastră, se prezintă ca un partid puternic, viguros, un partid tinăr, înconjurat de stima şi preţuirea întregii naţiuni, urmat cu neabătută încredere de toţi oamenii muncii, un partid care şi-a îndeplinit şi îşi îndeplineşte cu cinste, prin întreaga sa activitate, misiunea istorică asumată faţă de popor — de a-l conduce neabătut spre cunlele tot mai luminoase ale socialismului şi comunismului.

Mult stimată şi iubită tovarăşe Nicolae Ceauşescu,

Partidul şi statul nostru dau cea mai înaltă apreciere rolului de însemnătate excepţională pe care îl aveţi în orientarea energiilor şi capacităţii de creaţie ale întregului popor, a resurselor materiale şi umane ale patriei în direcţia creşterii puternice a forţelor de producţie, a dezvoltării intensive a industriei, agriculturii, a tuturor ramurilor economiei naţionale, a perfecţionării continue a relaţiilor sociale — factori hotărîtori ai progresului multilateral al României, ai înaintării sale neabătute pe calea socialismului şi comunismului. Prin laborioasa dumneavoastră activitate v-aţi afirmat ca un neobosit cercetător al fenomenelor şi proceselor social-economice, ca un inspirat iniţiator de soluţii practice esenţiale pentru dezvoltarea economică şi socială a ţării, pentru construcţia noii orînduiri în patria noastră. Vasta şi prodigioasa dumneavoastră operă teoretică, aparţinînd unui gînditor de mare profunzime şi anvergură, bun cunoscător al tezaurului experienţei revoluţionare, larg deschis noului şi înnoirii, a dus la afirmarea unei viziuni superioare privind ansamblul procesului de edificare a societăţii socialiste, a înarmat partidul nostru cu orientări limpezi, de largă perspectivă, cu soluţii valoroase privind dinamica procesului revoluţionar. Pe această bază aţi fundamentat cutezătoare strategii de dezvoltare economico-socială în deplină concordanţă cu nescatele energii şi posibilităţi creatoare ale naţiunii, cu marile resurse materiale ale ţării şi cu imperativele şi cerinţele obiective ale fiecărui moment istoric. În alegerea drumului spre progres al României, dumneavoastră v-aţi afirmat strălucita capacitate de a înţelege cerinţele şi sarcinile fiecărei etape, proiectînd şi afirmînd magistral direcţiile, căile şi mijloacele înaintării ferme a României de la stadiul de ţară în curs de dezvoltare la cel de ţară socialistă cu dezvoltare economică medie şi, în perspectivă, în lumina prevederilor înscrise în Programul partidului, la stadiul de ţară avansată din toate punctele de vedere în care să se manifeste plenar principiile de muncă şi viaţă comuniste.

De mare valoare principală şi practică s-a dovedit viziunea dumneavoastră cuprinzătoare, originală, profund revoluţionară asupra transformărilor calitative din economia naţională, dezvoltării şi modernizării forţelor de producţie, amplasării lor raţionale, armonioase pe întreg teritoriul patriei, creării unei puternice baze tehnico-materiale — factori determinanţi ai asigurării progresului sustinut al întregii ţări. Pe baza indicaţiilor şi orientărilor dumneavoastră au fost elaborate cutezătoare programe de organizare şi modernizare a industriei, de dezvoltare intensivă a acesteia, bazate pe introducerea tehnologiilor moderne, pe ritmuri de producţie tot mai dinamice, pe ridicarea continuă a productivităţii muncii, creşterea calităţii produselor şi a eficienţei economice în toate domeniile. Pe temeiul concepţiei dumneavoastră, procesul industrializării în ţara noastră este orientat astăzi cu fermitate spre dezvoltarea ramurilor şi subramurilor de înaltă tehnicitate, care asigură valorificarea cu eficienţă maximă a materiilor prime, resurselor energetice, a muncii sociale, o competitivitate mereu sporită a produselor româneşti pe pieţele externe.

Cunoscător profund al realităţilor agrare din ţara noastră, aţi reconsiderat în mod creator locul agriculturii în dezvoltarea generală a societăţii, punînd puternic în evidenţă rolul important pe care aceasta îl deţine în complexul economic naţional. Vă revine dumneavoastră, mult stimată şi iubită tovarăşe Nicolae Ceauşescu, marele merit de a fi elaborat conceptul noii revoluţii agrare, vast program de acţiune în baza căruia s-a trecut cu fermitate la transpunerea consecventă în viaţă a programului naţional de transformare a naturii, a satului românesc, a însuşi modului de a munci, trăi şi a gîndi al întregii ţărâ-nimi. Îndrumată şi orientată pe calea obţinerii unor producţii agricole tot mai mari, de neconceput în trecut, agricultura noastră socialistă se afirmă astăzi cu putere — impregnă cu industria — ca factor hotărîtor în dezvoltarea continuă a patriei, în ridicarea bunăstării poporului.

Este meritul incontestabil al dumneavoastră, mult stimată şi iubită tovarăşe Nicolae Ceauşescu, de a fi fundamentat realist, de a fi demonstrat convingător necesitatea obiectivă pentru ţara noastră a unei rate înalte a acumulării, ca o opţiune politică şi socială majoră, de durată, de mare responsabilitate pentru destinul patriei şi al întregii naţiuni. Viaţa, realităţile au confirmat, pe deplin, justetea acestei opţiuni.

Pretuim în mod unanim gîndirea dumneavoastră clarvăzătoare care cuprinde, într-o largă perspectivă, ansamblul realităţilor noastre economice şi sociale, pune în lumină cu pregnanţă rolul determinant al proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie, conceput fundamental, hotărîtor pentru antrenarea şi participarea largă, conştientă a maselor de oameni ai muncii — în calitatea lor de proprietari, producători şi beneficiari a tot ceea ce se realizează pe pămîntul ţării — la întreaga operă de creştere a forţei economice şi sociale a patriei, de făurire a noii societăţi, de ridicare generală a nivelului de trai, material şi spiritual, al poporului.

Strălucit strateg al dezvoltării ştiinţei şi învăţămîntului românesc, aţi elaborat şi aplicat în viaţă, în strînsă legătură cu cerinţele obiective de progres ale societăţii noastre, ideea de însemnătate capitală potrivit căreia dezvoltarea şi modernizarea forţelor de producţie, în condiţiile desfăşurării unei ample şi complexe revoluţii tehnico-ştiinţifice pe plan mondial, nu sint posibile fără încorporarea celor mai noi şi avansate cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, ale cunoaşterii umane în general. Pornind de la această cerinţă obiectivă, încă din primii ani de după Congresul al IX-lea aţi pus bazele unei strategii realiste privind creşterea potenţialului naţional de cercetare şi aţi acţionat, în modul cel mai consecvent, pentru aşezarea ştiinţei româneşti pe baze moderne, pentru transformarea ei într-o puternică forţă materială de producţie. Vă revine, de asemenea, dumneavoastră, rolul hotărîtor în elaborarea conceptului revoluţionar care a dus la legarea tot mai puternică a învăţămîntului cu producţia şi cercetarea, la integrarea organică a şcolii în viaţa economico-socială a ţării, la crearea unor premise puternice pentru formarea şi educarea tinerelor generaţii

în spiritul dragostei faţă de muncă, faţă de ţară, partid şi popor, al patriotismului şi răspunderii revoluţionare pentru interesele generale ale patriei noastre, ale socialismului şi păcii în lume. Dorim să subliniem cu profundă satisfacţie, şi cu acest prilej aniversar, că dezvoltarea puternică, din ultimele două decenii, a cercetării naţionale şi învăţămîntului, implicarea largă şi aportul hotărîtor al acestora în soluţionarea unor probleme prioritare, fundamentale ale dezvoltării economice şi sociale a ţării, prestigiul tot mai mare de care se bucură astăzi în lume ştiinţa şi şcoala românească sint în mod indisolubil legate de activitatea dumneavoastră, a tovarăşei Elena Ceauşescu, eminent om politic şi savant de reputaţie mondială, căreia îi exprimăm, şi la această mare sărbătoare, întreaga noastră graţitudine şi preţuire pentru contribuţia de mare însemnătate pe care o aduce la transpunerea în viaţă a politicii partidului şi statului, la asigurarea progresului general al societăţii.

Apreciem în cel mai înalt grad preocuparea dumneavoastră deosebită, mult stimată tovarăşe secretar general, în direcţia perfecţionării permanente a relaţiilor de producţie şi sociale, concepţia ştiinţifică, originală cu privire la creşterea tot mai puternică a rolului statului în etapa actuală, la perfecţionarea funcţiilor sale în organizarea şi conducerea întregii societăţi pe baza planului naţional unic de dezvoltare economico-socială.

Întregul partid şi popor dau o înaltă apreciere activităţii deosebite pe care o consacraţi dezvoltării însuşirilor noi ale naţiunii noastre socialiste, întăririi unităţii întregului popor în jurul partidului — ca unul din factorii decisivi ai victoriei socialismului şi comunismului în România. Se bucură, în acelaşi timp, de unanimă recunoaştere modul just, profund creator, în care a fost asigurată dezvoltarea armonioasă, echilibrată a tuturor localităţilor şi judelelor patriei şi crearea, pe această bază, a condiţiilor de deplină şi renă egalitate pentru toţi oamenii muncii, fără deosebire de naţionalitate, de întărire a frăţiei, solidarităţii şi colaborării între toţi fiii patriei.

Promotor al unei concepţii de cea mai mare însemnătate teoretică şi practică, potrivit căreia socialismul şi democraţia sint de nedespărţit, dumneavoastră, mult stimată şi iubită tovarăşe Nicolae Ceauşescu, aţi iniţiat şi condus amplul şi complexul proces de făurire în ţara noastră a unui cadru larg, unic în felul său, al democraţiei muncitoreşti-revoluţionare. Sistemul democraţiei noastre muncitoreşti-revoluţionare, perfecţionat continuu în decursul ultimilor 20 de ani, asigură cadrul de acţiune eficientă şi de participare largă a clasei muncitoare, a ţărânimii şi intelectualităţii, a întregului popor la elaborarea, adoptarea şi înfăptuirea hotărîrilor, la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, a întregii societăţi.

Este meritul dumneavoastră deosebit de a fi stabilit, pe baza unei analize aprofundate a legilor obiective şi a cunoaşterii nemijlocite a realităţilor româneşti, forme superioare de organizare şi conducere ştiinţifică a tuturor sectoarelor de activitate, a societăţii în ansamblu, de a fi conferit planului naţional unic un profund caracter dinamic, întărindu-i rolul de principal instrument în mobilizarea şi orientarea eforturilor întregului popor în direcţiile hotărîtoare pentru asigurarea progresului sustinut al întregii societăţi, pentru ridicarea nivelului de trai al poporului. Pornind de la analiza problemelor complexe ale organizării şi conducerii activităţii economice şi sociale, ale practicii construcţiei noii orînduiri în ţara noastră, aţi promovat, fundamentat şi elaborat principiile, profund novatoare, ale autoconducerii şi autogestiei economice-financiare, noul mecanism economico-financiar, care asigură gospodărirea cu înaltă eficienţă a mijloacelor materiale şi financiare ale societăţii, întărirea răspunderii şi participării oamenilor muncii la sporirea avuţiei socialiste, la creşterea forţei economice şi sociale a patriei.

Constituie pentru noi un fericit prilej de a sublinia cu satisfacţie, şi în această zi aniversară, preocuparea dumneavoastră permanentă pentru afirmarea deplină a omului în societatea noastră, pentru dezvoltarea conştiinţei sale socialiste şi înarmarea lui cu o concepţie înaintată, materialist-dialectică despre viaţă şi societate. Apreciem, în acest cadru, marea importanţă pe care o acordaţi activităţii ideologice, politico-educative de formare a omului nou, înaintat al societăţii noastre, de cultivare traică în rîndurile întregului popor a nobilelor sentimente ale patriotismului, dragostei şi răspunderii faţă de ţară şi partid, de promovare fermă în viaţa socială şi în relaţiile dintre oameni a principiilor eticii şi echităţii socialiste.

Caracterul profund umanist al concepţiei dumneavoastră este evidenţiat cu o deosebită forţă de faptul că întotdeauna aţi pornit de la adevărul că scopul suprem al întregii politici a Partidului Comunist Român, însăşi esenţa societăţii socialiste multilateral dezvoltate o constituie omul, satisfacerea în cel mai înalt grad a cerinţelor sale materiale şi spirituale.

Vă asigurăm, mult stimată tovarăşe Nicolae Ceauşescu, că întregul nostru popor este ferm hotărît să înfăptuiască neabătut politica partidului, să acţioneze cu toate forţele, strîns unit în jurul dumneavoastră, pentru a transpune în mod exemplar în practică orientările şi indicaţiile dumneavoastră privind dezvoltarea economică şi socială a ţării, realizarea unei noi calităţi a muncii şi vieţii întregii naţiuni.

Mult stimată şi iubită tovarăşe Nicolae Ceauşescu,

Geniala dumneavoastră contribuţie la stabilirea şi înfăptuirea întregii strategii a dezvoltării patriei, a politicii interne a partidului şi statului nostru se împleteşte în mod organic cu politica desfăşurată de Partidul Comunist Român, de România socialistă în sfera vieţii internaţionale pentru împlinirea idealurilor de pace şi colaborare ale poporului român, ale tuturor naţiunilor.

Sub impulsul hotărîtor al gîndirii şi acţiunii dumneavoastră, România şi-a extins neîntrerupt relaţiile cu toate statele, şi-a sporit continuu participarea activă la viaţa internaţională, la eforturile pentru soluţionarea constructivă a marilor şi complexelor probleme ale lumii contemporane. În tot ceea ce a făcut şi face România pe arena internaţională se regăsesc trăsăturile definitorii ale modului dumneavoastră de gîndire şi de acţiune : cutezanţa şi caracterul novator al ideilor şi concepţiilor promovate, profundul umanism şi marea răspundere pentru destinele întregii umanităţi.

Este unanim apreciată ampla activitate pe care o desfăşuraţi pe plan internaţional, în scopul împlinirii aspiraţiilor popoarelor de a trăi în pace, securitate şi colaborare. Vă revine, mult iubită şi stimată tovarăşe Nicolae Ceauşescu, marile merit de a fi formulat teza de excepţională însemnătate potrivit căreia problema fundamentală

(Continuare în pagina 4)

Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu

(Urmare din pagina 1)

se duc cu multe decenii în urmă. De aceea, consider necesar să mă refer, chiar și foarte pe scurt, la unele evenimente importante din istoria patriei și a partidului nostru. Este bine cunoscută lupta îndelungată a poporului nostru, a forțelor celor mai progresiste, a mișcării muncitorești-revoluționare pentru formarea națiunii române, a limbii și culturii române, a statului național unitar. În întreaga această activitate, poporul a reprezentat întotdeauna o adevărată forță motrice care a asigurat dezvoltarea națiunii și a patriei noastre, înaintarea ei pe calea progresului. Poporul este deci adevăratul făuritor al istoriei, al patriei noastre! Lui trebuie să-i aducem toate mulțumirile și cinstirea! **(Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Ceaulescu și poporul!“ „Ceaulescu — La mulți ani!“)**

Vreau să fiu bine înțeles. Nu neg rolul activiștilor, al personalităților din istoria patriei, al forțelor înaintate, dar toți aceștia nu ar fi putut realiza nimic fără sprijinul poporului, fără unitatea întregii noastre națiuni și hotărîrea ei fermă de a-și făuri un viitor liber, independent. **(Aplauze puternice)**

Înfăptuirea statului național unitar în 1918 a deschis o nouă perspectivă dezvoltării forțelor de producție, dezvoltării generale a țării noastre.

Trebuie să spunem însă deschis că așteptările clasei muncitoare, ale tărânimii, intelectualității, practic ale întregului popor, nu s-au putut realiza datorită politicii claselor exploatare burghezo-moșierești, a puternicei dominații imperialiste asupra României.

Astfel, la sfîrșitul celui de-al treilea deceniu și începutul celui de-al patrulea, situația în România devenea tot mai grea. Asuprirea moșierilor și capitaliștilor era agravată și mai mult de dominația monopolurilor imperialiste străine, care dețineau mai mult de 50 la sută din economia națională.

În aceste împrejurări, lupta maselor populare împotriva asupririi și dominației străine a cunoscut o amploare deosebită. Mișcarea muncitorească, îndeosebi Partidul Comunist Român, creat la începutul deceniului al III-lea, avea un rol tot mai important în organizarea și conducerea luptelor de clasă împotriva asupririi sociale și naționale, împotriva dominației străine.

Este necesar de subliniat faptul că înrăutățirea situației din România era strîns legată de marea criză economică mondială, care a cuprins întreaga omenire și a avut urmări deosebit de grave și în țara noastră.

În aceste împrejurări, am intrat în mișcarea muncitorească revoluționară, apoi în rîndurile Partidului Comunist Român.

Am venit în București în 1929, iar în 1930 am intrat în mișcarea sindicală a tineretului, în Uniunea Tineretului Comunist și, în 1933, am devenit membru al Partidului Comunist Român. **(Aplauze puternice, prelungite)**

Aceștia au fost ani de puternice lupte de clasă, dar și de intensificare a activității, a luptei împotriva fascismului și a pericolului de război. Pe plan internațional, erau anii ascensiunii fascismului, al instaurării dictaturii naziste în Germania. În România, agentura hitleristă — Garda de Fier — își intensifică acțiunile teroriste împotriva forțelor muncitorești, democratice, inclusiv a unor oameni politici mai democrați din rîndurile burgheziei. I-a revenit Partidului Comunist Român răspunderea, dar și cîstea de a se ridica cu toată fermitatea în apărarea intereselor maselor populare, ale întregii națiuni, în lupta împotriva fascismului, a pericolului de război. **(Aplauze puternice, prelungite)**

Puternicele greve muncitorești din 1932 și 1933, între care marile greve din Ploiești și grevele ceferiștilor din București — februarie 1933 — au demonstrat cu putere capacitatea organizatorică a Partidului Comunist, au arătat că forța cea mai consecventă de luptă împotriva fascismului și pentru democrație o reprezintă clasa muncitoare, în alianță cu tărânimă, cu intelectualitatea progresistă, unitatea tuturor forțelor muncitorești și democratice.

Merită de subliniat importanța politică a grevelor din februarie 1933, care au fost primele mișcări de masă din Europa după venirea la putere a hitlerismului în Germania. Ele au demonstrat că numai clasa muncitoare și forțele antifasciste, acționînd în strînsă unitate, pot să bazeze calea fascismului, pot să asigure dezvoltarea democratică a societății, să împiedice războiul și să asigure pacea în lume. **(Aplauze și urale puternice)**

În aceste împrejurări, partidul mi-a încredințat munci de răspundere în conducerea tineretului antifascist și în cadrul Comitetului Național Antifascist, apoi în conducerea unor organizații de tineret din unele regiuni ale țării.

Astfel, ca mulți activiști ai partidului, am devenit revoluționar de profesie, consacîndu-mi întreaga activitate luptei revoluționare pentru eliberarea socială și națională, pentru apărarea independenței patriei, pentru cauza

partidului, a poporului, a socialismului și comunismului. **(Aplauze și urale puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaulescu — P.C.R.“ „Ceaulescu și poporul!“)**

Au fost ani de luptă grea, de arestări, de feroare și prigoană sălbatică. Atunci comuniștii se aflau în primele rînduri ale celor care au făcut totul și și-au dat chiar și viața pentru apărarea intereselor maselor populare, pentru apărarea democrației, a independenței țării, pentru asigurarea păcii.

Au urmat ani grei de închisoare, din care aproape doi ani și jumătate la Doftana. În închisoare, comuniștii au dat dovadă de fermitate, de dirzenie, ținînd în continuare sus steagul luptei revoluționare, și au transformat Doftana, ca și alte închisori, în adevărate universități revoluționare, de educație și formare revoluționară, patriotică a comuniștilor, a antifasciștilor. **(Aplauze puternice, prelungite)**

În țară se dezvoltă puternic Frontul Popular, unitatea clasei muncitoare, a forțelor democratice și patriotice.

În același timp, situația mondială devenea tot mai grea. Germania hitleristă a trecut la ocuparea Austriei, apoi a Cehoslovaciei, acționînd cu toate forțele în direcția unui nou război mondial.

În aceste împrejurări, în România avea loc o puternică luptă între două tendințe diametral opuse — între forțele realiste, în rîndul cărora mișcarea muncitorească, partidul comunist ocupau un loc important, și forțele reacționare, fasciste, care acționau pentru a arunca România în război, alături de Germania nazistă.

Trebuie să menționăm faptul că în primăvara anului 1939, odată cu ocuparea Cehoslovaciei, în România a fost decretată mobilizarea generală. A urmat marea demonstrație de la 1 Mai 1939, care a reprezentat prima manifestare de asemenea amploare din Europa, după ocuparea Cehoslovaciei, în care poporul român s-a ridicat cu hotărîre împotriva fascismului, a războiului, pentru apărarea independenței și integrității României. **(Aplauze puternice, prelungite)**

Lipsa de unitate deplină în rîndurile forțelor muncitorești, democratice din țara noastră, dar și evoluția situației mondiale, compromisurile și capitularea rînd pe rînd în fața Germaniei hitleriste au împins întreaga omenire — deci și România — spre război, spre catastrofă.

Instaurarea dictaturii militar-fasciste în țara noastră a reprezentat nu numai un regim de teroare sălbatică împotriva forțelor democratice, progresiste, a întregului popor, dar și trădarea intereselor vitale naționale, ale întregii națiuni.

Pe plan internațional au avut loc noi evenimente grave. A fost ocupată Polonia. Germania hitleristă a impus României Dictatul de la Viena, prin care o parte din teritoriul țării a fost ocupat de Ungaria horthystă. România a fost aruncată astfel în războiul antinațional, împotriva Uniunii Sovietice, alături de Germania hitleristă.

În această situație deosebit de gravă pentru însăși existența patriei noastre, Partidul Comunist Român a fost singura forță consecventă care s-a ridicat împotriva Dictatului de la Viena, pentru apărarea integrității și suveranității României, care a luptat cu hotărîre împotriva dictaturii militar-fasciste, împotriva războiului antisovietic.

Se poate vorbi mult — și se poate scrie și mai mult — despre evenimentele din acea perioadă. Dar viața, adevăratul judecător, a demonstrat cu putere că nici o înțelegere realizată cu Germania hitleristă nu a servit păcii și independenței popoarelor, ci, dimpotrivă, toate acestea au constituit în realitate un puternic sprijin în pregătirea războiului, care a costat atît de mult omenirea, și în primul rînd Uniunea Sovietică.

Împreună cu mulți activiști ai partidului nostru am fost participant activ la multe din aceste evenimente și mai cu seamă la lupta fermă a partidului, a forțelor revoluționare împotriva războiului, pentru apărarea intereselor supreme ale țării noastre, a integrității și independenței României. **(Aplauze și urale puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaulescu — P.C.R.“ „Ceaulescu — România!“)**

Dragi tovarăși,

În toată perioada războiului, Partidul Comunist Român a acționat cu întreaga hotărîre pentru realizarea unității clasei muncitoare, a tuturor forțelor progresiste, antifasciste, pentru realizarea puternicului front antifascist și antirăzboinic.

După cum este bine cunoscut, victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a deschis o nouă eră în istoria României. Partidul nostru s-a angajat cu toate forțele în organizarea luptei pentru eliberarea deplină a țării și participarea activă, alături de armatele sovietice, la războiul împotriva coteropitorilor străini, împotriva fascismului pînă la victoria finală. **(Aplauze puternice, prelungite)**

În același timp, partidul și-a concentrat forțele pentru organizarea sa, a Uniunii Tineretului Comunist, a sindicatelor și a altor organizații obștești, pentru trecerea la înfăptuirea unor profunde transformări democratice în țară.

Totodată, încă în timpul războiului împotriva fascismului s-a trecut, din inițiativa Partidului Comunist Român, la înfăptuirea reformei agrare, iar la 6 Martie 1945 s-a instaurat primul guvern democratic, care a asigurat dezvoltarea pe o cale nouă a țării noastre, realizarea unor importante reforme sociale și naționale care au deschis calea trecerii la înfăptuirea revoluției socialiste.

La Conferința Națională a partidului din decembrie anul trecut am făcut un larg bilanț asupra schimbărilor petrecute în România, al stadiului actual în care se găsește astăzi patria noastră. De aceea nu doresc să mă refer din nou la toate acestea.

Merită însă de subliniat că, într-o perioadă scurtă, în România s-au produs asemenea transformări revoluționare care reprezintă mai multe etape istorice de dezvoltare, de la orînduirea burghezo-moșierească la societatea socialistă multilateral dezvoltată pe care o edificăm cu succes în România. Au fost ani grei de luptă și muncă, dar am ieșit victorioși! **(Aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaulescu și poporul!“)**

În această perioadă, țara noastră s-a transformat dintr-o țară agrară, cu o industrie slabă, într-un puternic stat industrial-agrar, cu o industrie puternică, organizată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, cu o agricultură socialistă în plină dezvoltare.

S-au dezvoltat puternic știința, învățămîntul, cultura, s-a asigurat ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului — țelul suprem al politicii partidului, esența societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm cu succes în România. **(Aplauze puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaulescu, România — stîmă noastră și mindria!“)**

Merită de subliniat, în mod deosebit, marile realizări înfăptuite după Congresul al IX-lea al partidului, care a deschis calea afirmării forțelor creatoare ale clasei muncitoare, tărânimii, intelectualității, ale întregului nostru popor. Am pornit de la necesitatea înțelegerii și aplicării creatoare a legităților și adevărurilor generale, universal valabile, la condițiile și realitățile din țara noastră, de la necesitatea că trebuie să renunțăm la dogme, la șabloane, că nu există și nu poate exista un model pentru edificarea societății socialiste, ca, de altfel, a oricărei alte societăți, că trebuie să studiem realitățile românești în stabilirea celor mai bune căi pentru asigurarea dezvoltării generale a țării. Dar, în același timp, am avut întotdeauna și vom avea permanent în vedere experiența practică, generală a construcției socialiste, a dezvoltării societății omenești în general.

Oricine poate privi orașele și satele patriei noastre, înfăptuirea generală a României. Am aplicat în dezvoltarea generală a patriei principiul repartizării forțelor de producție pe întreg teritoriul țării. Astfel, în toate județele s-au realizat și s-au dezvoltat, după Congresul al IX-lea, peste 180 de noi platforme industriale, mii și mii de întreprinderi industriale și din alte domenii. Practic, în toate județele patriei noastre — așa cum s-a subliniat la Conferința Națională a partidului — s-a realizat o dezvoltare armonioasă a industriei, agriculturii, a celorlalte sectoare de activitate, ceea ce asigură adevărata egalitate în drepturi, condiții de muncă și viață egale pentru toți cetățenii patriei noastre, perspectiva înfloririi României, a unei vieți tot mai fericite, a înfăptuirii reale a autoconducerii în toate domeniile. **(Aplauze puternice, prelungite)**

Am dezvoltat larg sistemul democrației muncitorești-revoluționare. Am pornit și pornim de la faptul că socialismul îl construim cu poporul și pentru popor, că dezvoltarea democrației muncitorești-revoluționare, participarea activă a întregului popor la făurirea conștientă a propriului său viitor constituie factorul decisiv al făuririi socialismului și comunismului.

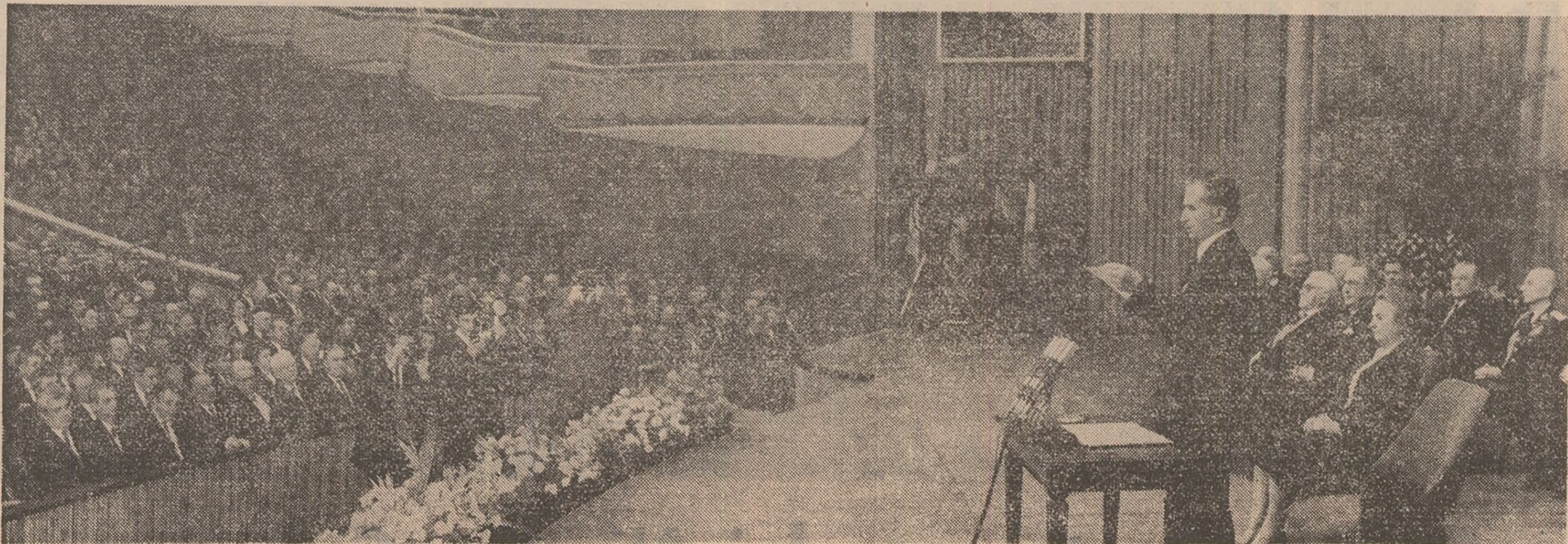
Așa cum am apreciat, în deplină unanimitate, la Conferința Națională a partidului, România se găsește astăzi într-un stadiu nou de dezvoltare. Pe baza hotărîrilor Congresului al XIII-lea, a Programului partidului, trebuie să acționăm pentru înfăptuirea neabătută a obiectivelor privind trecerea României în stadiul de țară socialistă mediu dezvoltată, de ridicare a ei pe noi culmi de progres și civilizație. **(Aplauze puternice, prelungite)**

Toate mărețele realizări din anii construcției socialiste sînt rodul activității minunatei noastre clase muncitoare, a tărânimii, intelectualității, a muncii unite a întregului popor, care înfăptuiește neabătut politica partidului, ce corespunde pe deplin intereselor vitale de bunăstare, de fericire a întregii națiuni! **(Aplauze și urale puternice)**

(Continuare în paginile 4—5)

Cuvîntarea tovarăşului

(Urmare din pagina 3)

prelungite ; se scandează îndelung „Ceaşescu — P.C.R.!", „Ceaşescu şi poporul!", „Ceaşescu — La mulţi ani!".

În anii de început ai construcţiei socialiste au fost mulţi, în străinătate, care se îndoiau de capacitatea poporului nostru de a lichida într-un termen scurt înapoierea, dar, din păcate, au fost chiar şi în rîndurile noastre unii care priveau cu o anumită neîncredere în capacitatea creatoare a poporului nostru. Viaţa a dezminţit pe toţi şi a demonstrat că acest popor, care de două milenii şi jumătate a trăit şi apărut aceste meileaguri, a făcut, într-un timp record, o ţară înaintată, modernă, demonstrînd forţa sa creatoare, ceea ce constituie garanţia viitorului luminos al patriei noastre! (Aplauze şi urale puternice, prelungite ; se scandează îndelung „Ceaşescu şi poporul!".)

Iată de ce privim cu îndreptăţită mîndrie la tot ce am realizat sub conducerea partidului în construcţia socialistă şi dezvoltarea patriei noastre! Ştim că acestea le datorăm, aşa cum am menţionat, întregului nostru popor, dar trebuie să declar, ca o datorie de conştiinţă, că toate acestea le-am putut îndeplini datorită existenţei glorioşului nostru partid comunist, care, de la înfiinţarea sa, în momentele hotărîtoare, şi-a îndeplinit cu cînstă misiunea istorică de organizare a activităţii şi luptei pentru revoluţia socialistă, pentru dezvoltarea economico-socială, pentru întărirea continuă a forţei materiale a patriei, a independenţei şi suveranităţii României. (Aplauze şi urale puternice ; se scandează îndelung „Ceaşescu — La mulţi ani!".)

Ca unul din vechii activişti, cu o îndelungată activitate în partidul nostru, pot să declar fără nici o reţinere că partidul nostru a îndreptăţit pe deplin încrederea poporului, că a acţionat şi a făcut totul pentru înlăturarea asuprii şi pentru dezvoltarea liberă şi indepen-

dentă a patriei noastre. (Aplauze puternice, prelungite).

Fără nici o îndoială că, în toată această activitate îndelungată, au fost şi lipsuri, s-au făcut şi unele greşeli, dar ele se datoresc nu concepţiei revoluţionare a partidului, nu principiilor ştiinţifice ale luptei revoluţionare, ci lipsurilor, minusurilor unor activişti, unor cadre ale partidului. Dar, bazîndu-se tocmai pe concepţia materialist-dialectică, pe principiile socialismului ştiinţific, partidul nostru a reuşit să îndrepte la timp şi să înlăture unele lipsuri, unele greşeli, să asigure mersul ferm înainte al patriei noastre pe calea socialismului şi comunismului. (Aplauze puternice, prelungite).

Poate că unii pot spune că nu este cel mai potrivit moment, dar consider că este de datoria mea să aduc un omagiu tuturor activiştilor şi militanţilor partidului nostru, care, într-o formă sau alta, într-o perioadă sau alta, şi-au adus o contribuţie mai mare sau mai mică, pe măsura capacităţilor, la dezvoltarea generală a patriei noastre. (Aplauze puternice, îndelungate).

Dragi tovarăşi,

Privim cu mîndrie la tot ceea ce am realizat. Pornind de la stadiul în care se găseşte România astăzi, trebuie să privim cu încredere viitorul şi să ne angajăm de a acţiona cu întreaga răspundere, în spirit revoluţionar, pentru îndeplinirea neabătută a obiectivelor de dezvoltare economico-socială a patriei noastre. Să asigurăm poporului român un viitor demn, liber, o viaţă îmbelşugată, să acţionăm pentru organizarea pe baza celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii a întregii activităţi economico-sociale!

Vorbind de noua gîndire în dezvoltarea omenirii, trebuie să pornim de la principiile revoluţionare ale socialismului ştiinţific, dar şi de la necesitatea de a aşeza la

baza întregii activităţi cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, ale cunoaşterii umane în general.

Avem programe minunate, o perspectivă sigură pentru îndeplinirea tuturor acestora, dar doresc, şi în acest moment, să menţionez că ne aflăm într-o asemenea etapă a dezvoltării societăţii omenestii cînd, pentru a asigura progresul naţiunii noastre, al întregii omeniri, se cere un spirit nou, revoluţionar. În acelaşi timp, se cer o atitudine nouă şi o înţelegere nouă a rolului ştiinţei şi tehnicii în asigurarea progresului general al societăţii omenestii. Se poate afirma, fără teama de a greşi, că viitorul naţiunii noastre, al omenirii este legat de dezvoltarea continuă a ştiinţei, a învăţămîntului, de o gîndire nouă, revoluţionară în toate domeniile! (Aplauze şi urale puternice ; se scandează îndelung „Ceaşescu — P.C.R.!", „Ceaşescu — La mulţi ani!".)

Pentru îndeplinirea în cele mai bune condiţii a perspectivei marelui de dezvoltare a patriei noastre, este necesar să întărim tot mai puternic partidul, rolul său conducător în toate domeniile, unitatea şi forţa sa revoluţionară invincibilă de acţiune, să intensificăm permanent activitatea politico-educativă de formare a omului nou, constructor conştient al socialismului şi comunismului. Să nu uităm nici un moment că forţa invincibilă a partidului constă în nivelul politic şi ideologic, în concepţia sa ştiinţifică, revoluţionară, în unitatea sa de nezdruccinat, dar şi în strînsa legătură a partidului cu poporul. Putem fi siguri că atîta timp cît partidul nostru, activistii de partid, comiştiştii vor fi strîns legaţi de popor, vom fi de neînvinşi! Numai astfel partidul îşi va putea îndeplini cu cînstă misiunea istorică de a conduce în continuare întreaga naţiune spre o lume mai dreaptă şi mai bună, spre visul de aur — spre comunism! (Aplauze şi urale puternice, îndelungate ; se scandează îndelung : „Ceaşescu — România!", „Ceaşescu şi poporul!".)

Mesajul omagial de felicitare adresat tovarăşului Nicolae Ceaşescu

(Urmare din pagina 2)

a epocii noastre o constituie oprirea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare, şi în primul rînd la dezarmarea nucleară, apărarea dreptului fundamental al popoarelor, al oamenilor — la viaţă, la pace, la existenţă liberă şi demnă.

Propunerile, iniţiativele şi demersurile dumneavoastră pentru îndeplinirea dezarmării şi înlăturarea primejdiei nucleare, pentru încetarea experienţelor nucleare, oprirea militarizării Cosmosului, precum şi pentru reducerea substanţială a armelor clasice şi realizarea unui echilibru militar la un nivel cît mai redus al înarmărilor s-au bucurat şi se bucură de un puternic ecou internaţional, sînt apreciate şi însuşite tot mai larg de opinia publică mondială. Sînt, de asemenea, larg apreciate iniţiativele şi eforturile României pentru întărirea securităţii şi colaborării pe continentul european, pentru edificarea unei Europe unite, fără arme şi fără războaie, a unei Europe a păcii, înţelegerii şi concilierii între naţiuni.

Pătrunsă de profund umanism este concepţia dumneavoastră privind soluţionarea pe cale paşnică, prin tratative, a tuturor problemelor litigioase dintre state, lichidarea subdezvoltării şi instaurarea noului ordinii economice mondiale, făurirea unei lumi mai bune şi mai drepte, în care fiecare popor, fiecare naţiune să se poată dezvolta liber, potrivit voinţei şi aspiraţiilor proprii, fără nici un amestec din afară.

Din bogăţia de idei ce caracterizează opera şi activitatea dumneavoastră, o însemnătate deosebită prezintă întărirea solidarităţii şi unităţii de luptă a popoarelor, a forţelor înaintate de pretutindeni pentru îndeplinirea ţelurilor supreme de pace şi progres ale omenirii. În spiritul acestei concepţii, partidul nostru acţionează cu fermitate pentru întărirea continuă a colaborării şi solidarităţii între partidele comuniste şi muncitoreşti, socialiste şi social-democrate, mişcările de eliberare naţională, partidele democratice din noile state independente, alte grupări şi forţe politice, democratice şi antirăzboinice — unirea acestora constituind un comandament major al zilelor noastre.

Pornind de la teza fundamentală potrivit căreia îndeplinirea cu succes a misiunii istorice a partide-

lor comuniste şi muncitoreşti trebuie să se bazeze pe respectarea independenţei fiecărui partid, a dreptului său inalienabil de a-şi elabora de sine stătător propria linie politică, corespunzător condiţiilor concrete din ţara sa, v-aţi pronunţat şi acţionaţi cu consecvenţă pentru dezvoltarea raporturilor dintre partidele comuniste şi muncitoreşti, pentru o unitate de tip nou, ca o cerinţă de prim ordin pentru succesul luptei comune pentru instaurarea trainică în întreaga lume a unui climat de înţelegere şi colaborare, de securitate şi pace. Toate acestea v-au impus în conştiinţa lumii contemporane ca o personalitate de frunte a mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, ca un ferm şi neobosit promotor al păcii, înţelegerii şi colaborării între naţiuni.

Mult stimate şi iubite tovarăşe Nicolae Ceaşescu,

Partidul, întregul popor sărbătoreşte astăzi în persoana dumneavoastră pe eroul şi revoluţionarul temerar care de peste o jumătate de veac şi-a închinat viaţa, întreaga energie servirii cu credinţă a poporului român, a intereselor sale supreme, edificării noului orizont pe pămîntul patriei.

Pentru tot ceea ce aţi făcut şi faceţi spre binele şi fericirea întregii naţiuni, spre măreţia patriei noastre libere şi suverane, spre gloria şi strălucirea partidului comunist, întregul popor nutreşte faţă de dumneavoastră, mult stimate şi iubite tovarăşe Nicolae Ceaşescu, cele mai calde sentimente de stimă, dragoste, preţuire şi recunoştinţă, exprimîndu-şi dorinţa fierbinte de a vă şti mereu în fruntea partidului şi a statului — aceasta fiind cea mai sigură garanţie a îndeplinirii marilor noastre idealuri şi năzuinţe de progres şi bunăstare, de ridicare a României pe culmile cele mai înalte ale civilizaţiei socialiste şi comuniste. Omagiul nostru vibrant, omagiul întregului partid şi popor îl constituie, în aceste înălţătoare momente, legămîntul de a urma neabătut îndemnul şi orientările dumneavoastră — simbolul şi conducătorul revoluţiei noastre socialiste — de a munci cu abnegaţie şi dăruire pentru îndeplinirea politicii interne şi externe a partidului şi ţării, pentru

neconţinută înflorire şi propăşire a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Insufleţiţi de ideile, tezele şi orientările cuceritoare, profund ştiinţifice, cuprinse în magistralul Raport pe care dumneavoastră l-aţi prezentat în faţa Conferinţei Naţionale, vom acţiona, cu înaltă angajare comunistă, în spirit revoluţionar, pentru îndeplinirea exemplară a marilor răspunderi ce ne-au fost încredinţate de partid, a importantelor planuri şi programe de dezvoltare continuă a patriei noastre. Vom face totul pentru ca în acest an să se obţină cele mai bune rezultate din actualul cincinal, asigurînd, astfel, transpunerea neabătută în viaţă a istoricelor hotărîri stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului, înaintarea fermă a patriei noastre pe calea societăţii socialiste multilaterale dezvoltate, spre piscurile luminoase ale civilizaţiei comuniste.

În acest moment sărbătoreşte, dînd glas celor mai alese gînduri şi simţăminte ale comiştiştilor, ale tuturor oamenilor muncii din patria noastră, vă adresăm, încă o dată, mult stimate şi iubite tovarăşe Nicolae Ceaşescu, cele mai calde urări de sănătate şi viaţă îndelungată, spre binele şi fericirea poporului român, spre gloria şi înălţarea României socialiste.

Vă dorim, cu toţii, tinereţe veşnică, pentru a acţiona mereu, în fruntea partidului şi statului, cu nescăpate energii creatoare, spre desăvîrşirea măreţii opere istorice pe care o îndepliniţi cu atîta strălucire, împreună cu poporul şi pentru poporul care v-a ales să-i călăuzească destinele spre comunism.

Să trăiţi ani mulţi şi fericiţi, tovarăşe Nicolae Ceaşescu, împreună cu stimata tovarăşă Elena Ceaşescu, cu toţi cei ce vă sînt dragi şi apropiaţi. Din toată inima, vă adresăm, în această zi aniversară, un călduros „La mulţi ani!"

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN,
CONSILIUL DE STAT,
GUVERNUL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA,
MAREA ADUNARE NAŢIONALĂ
FRONTUL DEMOCRAŢIEI ŞI UNITĂŢII SOCIALISTE

NICOLAE CEAUȘESCU

Dragi tovarăși,

Așa cum am menționat, lupta împotriva fascismului, a războiului, lupta pentru pace a constituit dintotdeauna una din trăsăturile principale ale activității internaționale a partidului nostru. Întărirea solidarității și colaborării cu mișcarea comunistă și muncitorească, cu forțele antifasciste, progresiste și revoluționare de pretutindeni a reprezentat, în toate împrejurările, o caracteristică a activității comunistilor români.

Iată de ce consider necesar să afirm și acum, în aceste împrejurări, hotărârea Partidului Comunist Român de a întări necontenit colaborarea și relațiile cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu partidele socialiste, social-democrate, cu alte mișcări și partide democratice, în lupta pentru progres, pentru dezarmare și pace.

Vom întări neabătut relațiile cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, precum și cu țările capitaliste dezvoltate în spiritul politicii de coexistență pașnică. Pornim de la faptul că în actualele împrejurări nu există decît o singură cale care să asigure dezvoltarea independentă și lioeră, progresul fiecărei națiuni, și această cale este dezarmarea și pacea! (Urale și aplauze puternice).

Noua gândire trebuie să pornească de la renunțarea cu desăvîrșire la politica de înarmare, de asuprire a altor națiuni și popoare, de la neamestecul în treburile interne.

Așa cum am menționat la Conferința Națională a partidului, România este hotărîtă să facă totul pentru a contribui la dezarmare, și în primul rînd la dezarmarea nucleară, pentru asigurarea păcii, a dreptului suprem al popoarelor la libertate și independență, la existență, la viață, la pace! (Aplauze și urale puternice: se scandează îndelung „Ceaușescu — pace!”, „Dezarmare — pace!”).

Semnarea Acordului dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii cu privire la rachetele nucleare cu rază medie și mai scurtă de acțiune reprezintă un eveniment istoric, dar el nu constituie decît un prim pas pe calea înlăturării uriașelor stocuri de arme nucleare în stare să distrugă de mai multe ori întreaga omenire.

Iată de ce este necesar să intensificăm eforturile pentru realizarea de noi acorduri în direcția reducerii cu 50 la sută a armelor nucleare strategice, pentru oprirea experiențelor nucleare, pentru renunțarea la militarizarea Cosmosului, pentru trecerea la reducerea armelor convenționale în Europa și în întreaga lume. Mai mult ca oricînd este necesar ca toate statele și popoarele din Europa, din întreaga lume să-și unească forțele în această activitate.

Trebuie să acționăm pentru soluționarea tuturor problemelor pe calea tratativelor, pentru renunțarea cu desăvîrșire la forță și la amenințarea cu forța.

Situația economică mondială este deosebit de gravă. Prevederile pentru anul viitor sînt sumbre. În mod deosebit țările în curs de dezvoltare se găsesc într-o situație de nesuportat.

Iată de ce este necesar să se acționeze cu toată hotărîrea pentru o soluție globală a problemelor subdezvol-

tării, și în primul rînd a problemei datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare, pentru organizarea, în cadrul Organizației Națiunilor Unite, a unei conferințe internaționale în aceste probleme. Trebuie să se asigure participarea tuturor statelor, fără deosebire de orînduire socială, la soluționarea problemelor internaționale complexe. Se impune să crească și mai mult rolul Organizației Națiunilor Unite și al altor organisme în viața internațională!

Situația internațională gravă și complexă impune ca o necesitate unirea tuturor forțelor pentru oprirea cursului periculos al evenimentelor spre război, spre catastrofa nucleară, spre înrăutățirea situației economice a țărilor în curs de dezvoltare.

Să acționăm pentru realizarea unor noi relații economice și politice, de prietenie și colaborare între toate popoarele, asigurînd dezvoltarea economico-socială liberă a fiecărei națiuni! Numai așa se va asigura viitorul omenirii, se va impune dezarmarea, se va asigura pacea! Numai așa se vor afirma o nouă gândire și un nou mod de acțiune în soluționarea problemelor complexe internaționale, care să asigure un viitor liber, independent, de bunăstare și fericire tuturor națiunilor lumii! (Aplauze și urale puternice, prelungite: se scandează cu însuflețire „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu și poporul!").

Dragi tovarăși,

Încă o dată, de la tribuna Marii Adunări Solemne, doresc să exprim cele mai calde mulțumiri Comitetului Central al partidului, tuturor organelor și organizațiilor de partid, organelor de stat, organizațiilor de masă și obștești, organelor democrației muncitorești pentru feliicitările, urările și aprecierile ce mi-au fost adresate.

Toate aceste manifestări la adresa activității mele consider, totodată, adresate partidului, în rîndul căruia mi-am desfășurat și mi desfășor întreaga activitate revoluționară, în slujba poporului, a socialismului și comunismului. (Aplauze și urale puternice, prelungite: se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu — La mulți ani!").

Totodată, de la această înaltă tribună, vă adresez vouă, tuturor participanților la adunare, Comitetului Central, organelor și organizațiilor de partid, organelor de stat, organizațiilor de masă și obștești, organelor democrației muncitorești-revoluționare, urările cele mai bune de succes în întreaga activitate, de multă sănătate, de satisfacție și fericire! (Aplauze puternice, prelungite: se scandează cu însuflețire „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu, România — stîmna noastră și mindria!").

Încă o dată, privind retrospectiv la întreaga mea activitate revoluționară de peste 55 de ani, trebuie să declar că au fost ani nu ușori, ani grei de muncă și luptă, dar și de multe satisfacții. Împreună cu mulți tovarăși din generația luptei ilegale și a revoluției, a construcției socialiste, am avut fericirea de a participa activ la realizarea mărețelor programe de făurire a socialismului în România de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a întregii națiuni. Nu există și nu poate exista pentru un revoluționar o satisfacție mai mare decît aceea de a fi participant activ la realizarea năzuințelor poporului de bunăstare, de libertate, de fericire! (Aplauze puternice, prelungite: se scandează cu însuflețire „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu și România — stîmna noastră și mindria!").

nice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul!").

Acum, la aniversarea zilei mele de naștere și a peste 55 de ani de activitate revoluționară, doresc să declar din nou că dacă, prin abstract, ar trebui să reiau activitatea de la început, aș face-o ca și atunci, fără nici o reținere, cu încrederea deplină în cauza luptei revoluționare a partidului, fiind convins că numai și numai pe calea luptei revoluționare, în rîndurile Partidului Comunist, se pot lichida asuprirea, inegalitățile sociale și naționale, se poate asigura triumful celei mai drepte societăți din lume — a socialismului și comunismului — se poate asigura pacea! (Aplauze puternice, prelungite: se scandează îndelung „Ceaușescu, România — stîmna noastră și mindria!", „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu — La mulți ani!").

În aceste momente solemne, asigur Comitetul Central, partidul, întregul nostru popor că, și în viitor, voi face totul pentru realizarea Programului partidului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare spre comunism, că nu voi precupeți nici un efort pentru a asigura dezvoltarea tot mai puternică a forțelor de producție, a patriei noastre socialiste, ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregii națiuni, întărirea forței materiale și spirituale a țării, a independenței și suveranității României! (Aplauze și urale prelungite: se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu — P.C.R.!").

Mă adresez tuturor tovarășilor de muncă și luptă, Comitetului Central, tuturor organelor de partid și de stat, ale democrației muncitorești-revoluționare, întregului nostru popor cu chemarea de a acționa într-o deplină unitate, de a face totul pentru realizarea mărețelor obiective de dezvoltare a patriei noastre și de ridicare a ei pe noi culmi de progres și civilizație, asigurînd întregii națiuni o viață demnă, liberă, un viitor luminos! (Aplauze și urale puternice; se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu și poporul!").

Doresc să asigur, și în aceste momente solemne, pe toți prietenii noștri de peste hotare, toate statele și popoarele lumii că vor avea întotdeauna în poporul român un participant activ în lupta pentru o lume mai dreaptă și mai bună, pentru dezarmare, pentru pace și colaborare între toate națiunile lumii! (Aplauze și urale prelungite: se scandează îndelung „Ceaușescu — pace!", „Ceaușescu — România, pacea și prietenia!").

Încă o dată, vă adresez tuturor — partidului, poporului — cele mai vii mulțumiri și totodată urarea de noi și noi succese în întreaga activitate în slujba partidului, a poporului! (Aplauze și urale puternice, prelungite: se scandează îndelung „Ceaușescu și poporul!").

Vă doresc tuturor, întregii noastre națiuni împlinirea tuturor năzuințelor de mai bine, multă sănătate și fericire! (Aplauze și urale puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu — P.C.R.!", „Ceaușescu și poporul!", „Ceaușescu — pace!", „Ceaușescu — România, stîmna noastră și mindria!", „Ceaușescu, La mulți ani!". Toți cei prezenți în sală se ridică în picioare și, într-o atmosferă de mare însuflețire și puternică unitate în jurul partidului, al secretarului său general, aelamă și ovationează îndelung pentru cel mai iubit fiu al țării, conducătorul partidului și statului, tovarășul Nicolae Ceaușescu).

HOTĂRÎRE — DECRET a Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România privind conferirea Titlului de Onoare Suprem

„Erou al Republicii Socialiste România”,

Ordinului „Victoria Socialismului”

și Medaliei Jubiliare

tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**,
secretar general al Partidului Comunist Român,
președintele Republicii Socialiste România

Pentru îndelungata și eroica activitate revoluționară, patriotismul înflăcărat, dirzenia, demnitatea și curajul în lupta pentru apărarea intereselor clasei muncitoare, a libertății, independenței și suveranității patriei, pentru dreptate socială și națională, bunăstarea și progresul poporului român.

Pentru rolul hotărîtor în elaborarea strategiei generale de dezvoltare economico-socială a patriei, pentru contribuția determinantă la creșterea și modernizarea forțelor de producție, a industriei, agriculturii, a tuturor ramurilor economiei naționale, la afirmarea tot mai puternică a revoluției tehnico-științifice și a noii revoluții agrare, la sporiirea rolului științei, învățămîntului și culturii, la ridicarea continuă a nivelului material și spiritual al întregului popor, la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism.

Pentru rodnică și intensă activitate consacrată întăririi rolului conducător al Partidului Comunist Român, centru vital al națiunii în întreaga operă de construcție socialistă din patria noastră, perfecționării neîntrerupte a funcțiilor statului, dezvoltării democrației muncitorești, revoluționare și creării unui cadru larg democratic, care asigură participarea nemijlocită a oamenilor muncii la conducerea tuturor domeniilor vieții economice și sociale, a întregii societăți,

Pentru contribuția determinantă adusă la dezvoltarea gândirii și practicii revoluționare în țara noastră, la fundamentarea și stabilirea direcțiilor, obiectivelor și orientărilor privind dezvoltarea în perspectivă a societății românești, la imbogățirea cu noi teze, concepte și idei originale, de o inestimabilă valoare, a patrimoniului socialismului științific, a cunoașterii universale.

Pentru strălucita și neobosită activitate desfășurată pe plan internațional, pentru valoroasele inițiative și acțiunile deosebite consacrate apărării păcii, înlăturării dezarmării nucleare și convenționale, soluționării, pe calea tratativelor, a problemelor complexe ale lumii contemporane, lichidării subdezvoltării și instaurării noii ordini economice mondiale.

Pentru contribuția esențială adusă la întărirea prieteniei și colaborării României cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, pentru aportul hotărîtor la fundamentarea și orientarea întregii politici externe a partidului și statului, la creșterea continuă a prestigiului României în lume.

Exprimînd sentimentele de neînmurită dragoste și aleasă stimă, de înaltă considerație, pentru întreaga activitate pusă în slujba intereselor supe-

me ale națiunii, ale progresului și prosperității patriei,

În semn de profund omagiu, înaltă cinstire și recunoștință ale întregului partid și popor,

Cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a zilei de naștere și a peste 55 de ani de neîntreruptă și eroică activitate revoluționară, patriotică,

Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România

HOTĂRĂSC ȘI DECRETEAZĂ:

ARTICOL UNIC: — SE CONFERA TITLUL DE ONOARE SUPREM „EROU AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA”, ORDINUL „VICTORIA SOCIALISMULUI” ȘI MEDALIA JUBILIARĂ TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU, SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA.

Semnează membrii Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român și membrii Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România

PATRIEI, PARTIDULUI

În cartea de aur

E stegarul ce-am dorit să vină,
steaua-călăuză către viitor.
În viziunea-i clară, pe tricolor
zorii comunismului luminează...

Urmindu-și harul de conducător,
țara nu încetează să devină
Și sub privirea Lui se înseninează
unit în gând și faptă, un popor.

Pe drumul către pace și progres
trasat cu ochi revoluționar,
mereu în fruntea patriei române —

luminează vie, gândul ei ales,
Eroul națiunii veșnic far
în Cartea ei de aur va rămâne.

Radu Felecan

Laudă ție

Laudă ție, om revoluționar în gând,
cutezător în faptă
Dorințelor noastre acevea, aidoma năzuințelor
noastre, laudă !
Milioane de oameni înfrățiți întru sentimente
și gânduri

Astăzi urarea ți-o adresează, milioane pe
plaiuri carpatine.
Laudă ție, conducător al națiunii libere și
prospere,

Care, pe-al anilor noian, zămislești
magistrale comuniste,
Ieșirea falnică a pământului mioritic în largul
talazurilor fericirii, laudă !

Această țară, spațiu al viselor tale,
Niciodată ingenunchiată sub povară
pustiului,

Această țară îți aduce, îți va aduce drept
omagiul

Iubirea în piine și sare-ntruchipată, această
țară.

Clarvăzător în gând și faptă, comunist și în
vise,

Urarea ne-o primește, urarea arzândă în
iubire !

Fiii neamului, din care seva-ți tragi întru
veșnicie,

Esență a dăinuirii milenare,
Rostesc astăzi de pe treapta existenței tale
Imnuri de culoarea stelelor nobile

Cinzece ciorchine de aroma devenirii
comuniste a patriei —

Iubire supremă în orice limbă-am fi învățat
abecedarul !

Rodnici și fără seamăn fie-ți anii ce urmează,
ție,

Chintesență a zborului nostru vertical, ție,
Chezășie a edificării României ce mindră

Străluci-va
În comunista eră !

Ivo Muncian

OMAGIU de
Constantin Nițescu

O viață

Un Om între oameni
un Erou între eroi
intinerind soarele păcii.

Un crez pururi sacru
precum neclintitii stejari
veșnicind din lutul de aur.

O inimă clocotindă, mare
cit harta patriei libere
sub roua zorilor comuniști.

O viață — slăvită veghe
la fintina de stele a neamului
la surisul de măr al planetei.

A sărbători

A sărbători UN OM,
cărui patria pururi i-a rămas
crezul, imaginea, bucuria
cele mai scumpe
înseamnă a sărbători patria.

A prea cinsti un Luptător
cărui roua libertății
i-a cucerit singele tinăr
spre a o dăruți tuturor
înseamnă a preaslăvi libertatea.

A întâmpina un mare Tribun
pentru care pacea e țelul dintii
cum marea e țelul izvorului
și pîinea e visul seminței
înseamnă pacea a prea iubi !

A aclama raza marelui far
cu bătaile inimilor cîntînd
din piscul atîtor primăveri
de glorie și cutezanță,
înseamnă a rosti iubire vieții.

Cristin Petre

O luminoasă treaptă

Se-nalță astăzi țara spre culmi de biruință,
Un timp al bărbăției elanul ni-l măsoară,
Sintem toți fiii țării o singură voință,
Urmăm partidul-clitor în scumpa noastră
țară.

Un ev de epopee profund se definește
Prin muncă și izbîndă în anii de avînt,
De cînd un OM al țării nou zbor ne făurește
Cu țara și partidul legat prin jurămint.

Cu Ceaușescu-n frunte, mereu la datorie,
Am cunoscut ce-nseamnă deplin stăpîni
să fim

Pe fericirea noastră, iar calda omenie
Prin EL ne este faptă și ideal sublim.

Se-nalță astăzi țara, o luminoasă treaptă
Pe drumul către miine, înalt, cutezător,
Cu Ceaușescu-n frunte, gîndire înțeleaptă,
Și făurar de vise pornim spre viitor.

Viorel Cozma

Epoca dreptății

Inrădăcinarea epocii dreptății
Poartă ca emblemă adevărul care
Ne-a dat sensul cert al libertății
Și a crede-n ziua viitoare

Inrădăcinarea epocii-lumină
E un vis ajuns la împlinire
Cu-o iubire-a patriei deplină
Cu-o durată trainică-n zidire

Inrădăcinarea epocii de pace
E o cinste-acelui care ne conduce
Și-orice gînd în fapte și-l desface
Viitoru-aproape, demn a ni-l aduce

Inrădăcinarea epocii de aur
E o vrere-a noastră temerară
E-o dorință-a Omului brav, faur
Chezășia pavezei de Țară.

Dumitru Grigoraș

Strălucire

Sobru — încă de la început de zidire
ai luptat pentru Ev nou, cu inima și gîndul
ca omul să fie liber, mindru și drept,
slujind mereu, demn, poporul, sfîntă-Patria!

Duci floare albă lumii —
imnul iubirii celor mulți, cîntec lin
și lucești în fața soarelui
împodobit veșnic în aurul istoriei !

Valeriu M. Sivan

Sărbătoarea națiunii

SINTEM încă în ianuarie, dar măreția sărbătorii va sta în inimă, și în plină primăvară și în celelalte anotimpuri viitoare, bogate în rodirea ideii de azi, freamatul ei venind, totodată, parcă tot mai viu, din vremuri adânci, din trecutul istoric al patriei, fiindcă a-l omagia pe conducătorul poporului cu strămoșească urare „La mulți ani!”, cu onorurile cele mai înalte și cu făgăduința fermă de a-l urma, fără preget, în lupta pentru fericirea țării, înseamnă a împlini un ritual străbun prin care se disting valorile și se aruncă eterne punți între marii bărbați ale căror vieți au devenit pagini de epopee națională. Aclamațiile „Ceașescu și poporul” care au cuprins, cu prelungi și vibrante sonorități, întregul pământ românesc, s-au dezvoltat a fi expresia strâns legăturii dintre Președinte și națiunea socialistă, dintre secretarul general și partid, dintre partid și întregul popor. O legătură de nedesfăcut care se bazează pe o imensă dragoste reciprocă, pe o încredere deplină în înfăptuirea unui înalt ideal: edificarea pe pământul românesc a societății socialiste și comuniste. Un om numit de oameni: cel mai apropiat tovarăș, prieten, părinte, sfătuitor și călăuzitor, cel mai iubit fiu al poporului. Un om luptând încă din fragedă copilărie pentru fericirea tuturor. Acel Om care la împlinirea vârstei de 70 de ani și a peste 55 de ani de eroică activitate revoluționară, privindu-și retrospectiv viața a spus: „Acum, la aniversarea zilei mele de naștere și a peste 55 de ani de activitate revoluționară, doresc să declar din nou că dacă, prin abstract, ar trebui să reiau activitatea de la început, aș face-o ca și atunci, fără nici o rețineră, cu încrederea deplină în cauza luptei revoluționare a partidului, fiind convins că numai și numai pe calea luptei revoluționare, în rândurile Partidului Comunist, se pot lichida asuprirea, inegalitățile sociale și naționale, se poate asigura triumful celei mai drepte societăți din lume — a socialismului și comunismului — se poate asigura pacea!”.

Omul cu o inimă uriașă care este a întregii țări. Fiindcă din întreaga țară, de pe plaiul Mioriței Vrancei până la cimpiele Crișurilor și Valea Mureșului de sus, din nordul Moldovei și până jos, în Delta, oameni de toate vîrstele, de toate naționalitățile și de toate profesiile, aducându-și urările lor de sănătate și fericire, mărturisesc, totodată, cu recunoștință și stimă profundă că văd în cel care conduce România spre era comunistă, în activitatea secretarului general al partidului, un exemplu strălucit și pilduitor, devenit simbolul unei vieți de înaltă conduită evoluționară.

MAI ÎNTII sint faptele, rapoartele de muncă. De pretutindeni, din toate colțurile patriei, colectivele întreprinderilor și instituțiilor din cele mai diferite domenii de activitate aduc la cunoștință secretarului general al partidului o împlinire, o realizare a angajamentului asumat ca urmare a orientărilor și indemnurilor cuprinse în documentele Conferinței Naționale a partidului. Faptele raportate de pe frontul construcției. Faptele — ca omagiu cel mai prețios exprimat, totodată, în telegrame, în scrisori și mesaje scrise cu lumina dragostei, cu căldura emoției, în cîntece și versuri de un vibrant patriotism prin care oamenii țării cunoscute și necunoscute, celebri și anonimi compun, în esență, portretul Omului intrat pentru totdeauna în istorie ca un Erou al muncii și al păcii, al creației și al luptei pentru libertatea și suveranitatea patriei române. Portretul celui pe care poporul l-a investit cu răspunderi supreme de partid și de stat. O adîncă prețuire străbate ca un simțămînt unic telegramele și mesajele adresate tovarășului Nicolae Ceaușescu, reafirmîndu-se adevărul atât de viu în virtutea căruia de proeminența sa personalitate se leagă indestructibil cea mai rodnică perioadă din istoria patriei, tot ce este mai cuceritor în înfăptuirile poporului nostru: construirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism a României, nume de țară cunoscut și prețuit azi, prin marele ei fiu, în întreaga lume.

Nu există loc pe pământul românesc de unde să nu fi pornit în aceste zile un gînd de recunoștință către secretarul general al partidului, pe care ne-am obișnuit să-l vedem mereu între oameni ca pe o prezență familiară — familia fiind Țara. Pe șantiere, în fabrici, pe ogoare, în instituții, în laboratoare de cercetare, în școli, în ateliere de creație, pretutindeni unde se muncește și se învață tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, întreține prin nenumărate vizite de lucru un permanent dialog cu Țara, determinînd, de fiecare dată, o și mai intensă punere în valoare a capacității creatoare a maselor, a spiritului inovator, a potențialului din cercetarea științifică, în scopul îndeplinirii ritmice și la un nivel calitativ tot mai înalt a programelor de dezvoltare economico-socială elaborate de partid sub directu sa îndrumare. Din toate așezările patriei a pornit acel gînd cald de recunoștință spre omul care nu cunoaște crușarea de sine și care a imprimat vieții românești spiritul unei profunde responsabilități față de Țară și destinul ei. Așa încît e pe deplin firesc ca la aniversarea zilei de naștere a marelui

nostru conducător să participe toată suflarea patriei, transformînd-o într-o manifestare populară de o amplitudine impresionantă, într-o sărbătoare a întregii noastre națiuni.

SI ASTFEEL țara ni s-a arătat în straiul ei cel mai ales, cu însemnele mărețe ale prezentului socialist. În toate satele și orașele au avut loc manifestări omagiale, televiziunea a prezentat, sub genericul „O viață eroică, revoluționară închinată partidului, poporului, patriei” emisiuni dedicate mărețelor înfăptuiri pe al căror frontispiciu s-a gravat pentru totdeauna numele ctitorului noii noastre Români, iar instituțiile centrale au organizat sesiuni festive și simpozioane cu comunicări privind opera tovarășului Nicolae Ceaușescu — inestimabilă contribuție la tezaurul teoriei și practicii construirii socialismului, la dezvoltarea gîndirii social-politice, economice și filosofice.

Trăsături de esență ale impresionantei opere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, imbrățișînd o vastitate de probleme ridicate de progresul societății românești și de evoluția lumii contemporane, au fost subliniate, într-o puternică atmosferă de mîndrie patriotică, în Sesiunea națională solemnă organizată de Comitetul Central al Partidului Comunist Român.

Volume din opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu au fost expuse la Sala Palatului Republicii în cadrul Expoziției naționale omagiale deschise în ziua manifestărilor consacrate aniversării zilei de naștere și a sărbătoririi îndelungatei sale activități revoluționare. În cele cinci săli, Expoziția națională omagială cuprinde fotografii și documente ilustrînd momente din viața și activitatea eroică a secretarului general al partidului, fotografii și machete ale marilor ctitori din epoca deschisă de cel de al IX-lea Congres al partidului, precum și remarcabile lucrări de artă plastică — pictură, sculptură, tapiserie — dedicate tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarăsei Elena Ceaușescu, în semn de înaltă stimă și dragoste din partea creatorilor. În ansamblul ei, expoziția se înscrie în rîndul altor dovezi ce luminează puternic faptul istoric al zilelor noastre — anume că acești ani asupra cărora și-a pus pecetea activitatea de eminent om politic și de stat a tovarășului Nicolae Ceaușescu se așează firesc în continuarea vieții milenare a poporului român, în decursul căreia s-au sfîșit ca trăsături fundamentale omenia, curajul eroic, setea de dreptate și libertate, demnitatea națională, patriotismul fierbinte, respectul pentru dreptul tuturor popoarelor de a-și hotări singure destinul.

MOMENTUL cel mai încărcat de semnificații al tuturor acestor manifestări ni l-a oferit Adunarea solemnă omagială consacrată aniversării zilei de naștere și a peste 55 de ani de eroică activitate revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Într-o atmosferă luminoasă, prin fața secretarului general al partidului au trecut zeci și zeci de delegații din partea județelor țării, a organizațiilor și instituțiilor centrale, aducînd tovarășului Nicolae Ceaușescu un cald și înalțător omagiu.

Apoi au fost clipele care au învaluit sala într-o emoție și mîncăpșătoare: după delegația Unirii Tineretului Comunist și a Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști au apărut pionierii și șoimii patriei. Ei au rostit cu glasuri limpezi frumoase versuri dedicate măreței sărbători, și au oferit tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarăsei Elena Ceaușescu buchete de flori.

Aceasta a fost atmosfera în care a luat cuvîntul tovarășul Nicolae Ceaușescu. O atmosferă încărcată de un înalt și vibrant sentiment patriotic, de o înaltă emoție pe care secretarul general al partidului a mărturisit-o de la început: „Sînt profund emoționat de marea adunare solemnă, de toate manifestările organizate în vederea aniversării zilei mele de naștere și îndeosebi a peste 55 de ani de activitate revoluționară în mișcarea muncitorească, în rîndurile Uniunii Tineretului Comunist și ale glorioșului nostru partid comunist... De aceea mi-e greu, mi-e tare greu să găsesc cele mai alese cuvinte pentru a exprima tot ce aș vrea să spun în aceste momente deosebite pentru mine”.

Mergînd pe drumul luptei pentru a schimba în țara sa o lume nedreaptă, copilul de altădată a dus la îndeplinire idealurile întregului partid, care l-a educat și al cărui conducător a devenit.

Într-una din zilele sărbătorii, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au făcut o vizită la Scornicești, comuna natală. Urmindu-l, prin intermediul televiziunii, am revăzut casa mică, modestă și curată, casa aceea simplă, așa cum au fost mai toate casele în care s-au născut oamenii mari ai acestui pămînt: casa aceea din care, plecînd, copilul de odinioară s-a identificat pînă la totală dăruire cu soarta clasei sale, a întregului popor care astăzi, în plin urcuș spre înaltele zări ale comunismului, îl sărbătorește ca pe cel mai de seamă fiu al său.

Omăgiindu-l, poporul se sărbătorește pe sine.

Vasile Băran

Portret de Ion Jalea

Discursul despre muncitor

El vede-n sine, murmură : „trăiesc și traversez mereu cîntînd cîmpia dintre orașe (fapt muncitoresc irepetabil, impregnînd mîndria de clasă), și respir cu voluptate imaginea orașului”. Înfruntă tîria dimineții ondulate în aerul sărbătorec, de nuntă. Și libertatea-i crește împrejur, realitatea îl implică-n toate. El, omul nou, din idealul pur culege, azi, mirabilele roade, neobosit, cu viitoru-n singe, el muncitorul, comunistul, știe să-i dea luminii forța de-a învinge și lumii nesfîrșita armonie.

Discursul despre țaran

Îi dă întii și întii seminței veste că în cîmpii au izvorit polenuri apoi cu ochii dincolo de creste întinde o oglindă peste vremuri. Firesc, profund, țaranul rînduiește nespusele și spusese frumos și le-nveșmîntă cu un solz de pește în cîntecul etern, pînă la os pătruns de demnitatea, măreția acestui gest. Pîlduitor și fin el întuiește, apără frăția dintre o fîntînă și un cer senin.

Discursul despre patrie și despre Marele ei Fiu

Munca. Ființa. Liniștea. Iubirea. Și fericirea. Demni bărbați cu gîndul la patrie. E bun și cald pămîntul cînd miinile își află nesfîrșirea. O-așul, fie-n noapte, fie-n zi e freamat, e triumf, al muncii templu, am vrea să dăm pe unul de exemplu dar toți au libertatea de-a munci. Partidul. Drumul său. Democrația și drepturile. Florile. Acasă. de unde le tot vine bogăția de adevăruri, limba lor frumoasă. Și Bravul Președinte, cel iubit și iubitor de oameni, omul nou, al țării fiu, cu vis nețărmurit în slujba păcii, Marele Erou al timpului acesta triumfal. Sintem aici. Acum. Nemuritori în țara lui Traian și Decebal, îndrăgostiți de păsări și de flori.

Ion Popescu

LONGEVITATEA marii pianiste și scriitoare Cella Delavrancea a fost sărbătorită, cu participarea d-sale activă, de forurile muzicale și literare în cursul lunii decembrie, cu ocazia împlinirii vârstei de o sută de ani. Am înțeles prin cuvintele subliniate, recitalul de muzică din Chopin și fără note, sau la patru miini, cu Dan Grigore, o altă ilustrație a aceluiași instrument. De o desăvârșită luciditate, spirituală și profesională, sărbătorita s-a mai putut bucura de apariția festivă, din grija lui Valeriu Răpeanu, a unei noi cărți cuprinzătoare, *Dintr-un secol de viață*, chiar atunci apărută, în Editura „Eminescu”¹⁾. În paginile de „uvertură” ale scrierilor din acest volum, autoarea a ținut să-și apară cuvintele de *Mărturisire*, rostite la 14 decembrie 1977, când a fost sărbătorită de Uniunea Scriitorilor, cu ocazia împlinirii vârstei de nouăzeci de ani. Am fost de față și atunci și în anul trecut, la festivitatea din sala mare a Radiodifuziunii, și astfel am luat cunoștință de secretul acestei longevități: „Bunicii din partea tatălui meu au depășit vârsta de o sută de ani”²⁾.

Ereditatea nu este totuși suficientă ca să ne dea cheia longevității. Înaintașii noștri trăiau o viață patriarhală, în mare parte vegetativă, se hrăneau cu mai multă sobrietate, respirau un aer mai curat și cind erau bolnavi se foloseau de medicație băbească, adeseori mai eficace, moștenită din farmacopeea vegetală dăciacă. Ne este greu să recunoaștem în noua teorie a „genelor”, care confirmă mai științific decât în trecut legitatea eredității, o explicație fără replică. Am crede mai curând că, măcar la naturile omenești creaătoare, actul activității neîntrerupte, cu veghea inteligenței, întreține, pe lângă celulele cerebrale respective, întregul organism. S-a constatat, în acest sens, decesul unor pensionari încă în puteri, care nu-si găsiseră după retragerea din serviciu o altă întrebuințare. *Mutatis mutandis*, „mașina” omenească rușinește tot atât de repede, în această împrejurare, ca și cele industriale, neune și neingrijite. Cel mai bun mijloc de întreținere, așadar, al celei dintii, este munca, marcată forță mobilizatoare a energiei umane, poate și sursa celei vitale, ambele fiind indisolubil legate.

Trecută de vîrsta activității, dar mereu solicitată și colaborînd uneori și la periodical nostru, Cella Delavrancea și-a relevat aceeași perspicacitate în cronica unui spectacol și caracterizarea executanților, ba chiar și aceeași explozivă capacitate de entuziasm în fața talentului excepțional și a deplinei reușite a spectacolului. Cît despre această din urmă facultate, rareori înfîlînită, ne-am amintit de versul lui Alfred de Vigny: „L'enthousiasme pur est craint des âmes faibles”³⁾.

¹⁾ Cu o prefață și un studiu, precum și o notă asupra ediției, toate de același inițiator al celorlalte reeditări sau publicări ale autoarei. Croniclele muzicale scrise în limba franceză pentru ziarul bucureștean *Le Moment* au fost traduse de Elena Balamaci, ca însăși scriitoare și bună prietenă a autoarei.

²⁾ Același a fost cazul tatălui lui Alexandru Vlahuță, zugrăvit la vîrsta de o sută de ani de N. Grigorescu. Tot așa, în 1967, împlinindu-se cincizeci de ani de la bălălia de la Mărășești, la care participase generalul în rezervă Zalic, și el centenar, a răspuns cu fermitate la întrebările reporterului despre fazele istoricului eveniment. Aproape concomitent cu sărbătorirea Celler Delavrancea, a fost „jubilat” și poetul Mihail Cruceanu, ultimul supraviețuitor al școlii noastre simboliste, din descendența lui Al. Macedonski și Ovid Densusianu și membru al Partidului Comunist Român, de la întemeierea lui. În fine, la rubrica *Decese, în România liberă*, din ultimele săptămîni, am înregistrat un caz similar, trecut, cu trei sau patru ani de vîrsta centenară.

³⁾ Franc.: Entuziasmul pur este temut de sufletele slabe.

Un testimoniu

Într-adevăr, entuziasmul de ordin estetic este mai puțin frecvent decît rețea judecată din virful buzelor sau al condeiului, enunțată cu condescendență și parcă cu o nuanță de regret: el cere o altă însușire, și anume aceea a generozității, care, la rîndul ei, nu este altceva decît un primos de vitalitate și un dar prețios al inimii. Cella Delavrancea le stăpînește pe ambele în cel mai înalt grad. Nu mai vorbim de competența cu care urmărește în cronicile muzicale din volum, de-a lungul întregului recital sau spectacol, fiecare notă, cu un acut simț al justiției, chiar cînd este vorba de mari maeștri străini. Ne referim la mărinimosul entuziasm cu care a salutat de atîtea ori tinerile talente încă în mugur, dar atît de promițătoare, ca Ioana Nicola, Valentin Gheorghiu, Dan Grigore sau mult regretatul Teodor Dumitrescu, pierdut în împrejurările sinistre ale seismului de la 4 martie 1977. Pianista de mare talent și de o tot atît de puternică inteligență a fost emoționată de „tușul” tinărului pianist Li-Ming-Chang, „chinezul vrăjitor, care răscolise publicul pînă la lacrimi”⁴⁾.

Nu bănuisem, pînă a nu citi cronica Cellei Delavrancea, vigurosul talent de pianist al lui Virgil Gheorghiu, pe care-l prețuisem ca poet și al cărui glas implorator la telefon l-am auzit ultima oară, cu cîteva zile înainte de a se săvîrși din viață, anume presimțindu-și sfîrșitul⁵⁾. Știam că-l acompaniasse pe George Enescu, ca și alt prețuit prieten al nostru, filosoful Ioan Gherea, care și-a încheiat cariera ca profesor de pian la Liceul de Muzică din localitate.

Generozității și entuziasmului li se adaugă la Cella Delavrancea o altă rară calitate: sensibilitatea de poetă. Impresionabilă nu numai față de frumosul artistic, cu aceeași intensitate percepe frumosul natural și știe să-l transmită prin mijlocirea limbajului poetic propriu-zis, adică prin metafore și comparații. Într-o singură pagină, scriind despre *Trei concerte cîntate de Enescu: Bach-Mozart-Brahms*, am notat o serie din bogata figuratie poetică de care dispune. Astfel: „Aristocratica fantezie a stilului rococo a fost deslășită de Enescu în legato mătăsoasă al frazelor lungi curgînd vesel ca niște piraie limpezii”. Sau: „Minuioasele melodii, în andante, au căpătat catifelarea unui boboc de trandafir...”. Ori: „Vioara depăna ghemul grațioaselor modulații și înnoia cadențele ca trituri de privighetoare”⁶⁾.

Ne oprim aci, lăsîndu-i pe cititori să descopere singuri, pe aceeași pagină, 268, alte trei exemple similare, cînd critica muzicală, ca să întrebuințeze o metaforă ce l-ar fi exasperat pe Mihail Sadoveanu, se infășoară în zămfur furat de eroina eponimă din *Salammbo*. Inteligența, servită astfel de simțuri, într-un proces rațional întîlnit în critică, de viziune sincetiză, pătrunde toate tainele muzicii și ale execuției respective.

Memorialista își plătește datoria de recunoștință față de părinții care i-au trecut cite ceva din talentele lor. Mama, Maria Lupașcu, a fost o talentată pianistă; de la ea a moștenit, din cea mai fragedă copilărie, irepresibila vocație. De la tatăl ei, Barbu Delavrancea, a primit receptivitatea față de frumosul natural și cel artistic, în sensul cel mai larg al cuvîntului. Ambianța casei era de o rară intelectualitate și de o tot atît de rar întîlnită atmosferă artistică. Tunsaptru fete au fost bogat înzestrate spiritual. După Cella, prima născută, Margareta (1886—1937), singura care nu s-a bucurat de longevitate, s-a evidențiat în cenaclul Sburătorului prin spiritul critic acut. Lovinescu apelînd după fiecare lectură la impresia ei, ca la o sentință: — Ce spune Bebs? A treia, Niculina Delavrancea-Dona (Pica), (1890—1981), a fost o pictoriță de talent.

Ultima, Henrieta Delavrancea-Gibory (Riri), (1894—1987), arhitectă renumită, a susținut restaurarea bisericii Sf. Gheorghe, în care se odihnesc oasele lui Constantin Brâncoveanu, biserică lovită de cel din urmă mare cutremur.

Alte două, așadar, din surorile Delavrancea au depășit vîrsta de nouăzeci de ani.

⁴⁾ Același public, după cîțiva ani, cînd nu din vina lui, artistul își tocise degetele, i-a făcut o primire tot atît de călduroasă.

⁵⁾ A murit la cîteva zile după cutremurul din 4 martie 1977.

Cuvintele

DE pe coama muntelui pe care am ajuns spre asfințit, într-o zare se vede Ardealul, cu turla de biserică și coșuri fumegînde, iar în cealaltă se zăresc dealurile pe care s-a descoperit, întia oară, petrolul. Dar unde mă aflu e lumea ciobanilor și a tăietorilor de păduri. Bună ziua, spune unul dintre ei, trecînd pe lângă mine. Bună ziua, răspund, crezi că o să găsesc ceva de mincare la stîină? Cum nu, tocmai fierb mămăliga, dar le-a adus așeară și piine din sat.

Mă ridic și pornesc într-acolo, călcînd pe un covor de iarbă, avînd într-o parte țara cea veche, pe care mi-o inchipui pînă la Dunăre, iar în cealaltă Ardealul, pe care mi-l inchipui pînă în Maramureș. Și cum merg pe coama de munte, în timp ce peste creștetul meu alunecă norii, mă cuprinde deodată o neîmămurită bucurie. Dacă aș avea cu mine o întreagă comoară, nu m-aș simți atît de stăpîn pe viață, atît de bogat, ca de faptul că pot spune Bună ziua, știînd că oamenii pe care îi întîlnesc, pe o imensă arie, îmi vor răspunde la fel.

Oare cum s-a încheiat miracolul acesta, această necrezută și fermecătoare unitate la o răsplată de diversități? Unii prind pește pe apele mării, foarte aproape de fabuloasa lume a Orientului, alții țin coarnele plugului pe șesurile Moldovei, foarte aproape de întinsa țară a rușilor, alții ară cîmpia dinspre apus, unde încep neamurile Europei Centrale, dar toți spun: vatră, piine, apă, frunte, noapte, mină. Și toți spun dor, inefabila abstracțiune, și se înțeleg asupra ei — cum se înțeleg asupra multor altora: suflet, cînte, credință, smerenie, nedreptate, dureie, bine, rău —, fie că sînt din Dobrogea, din Bărăgan, din Oltenia, din Bihor, din inima munților unde nu cresc decît păduri, iar unealta de muncă e toporul, sau de pe mînoasele cîmpii pe care se unduie griul, iar cei ce îl seamănă își spun, de la unealta lor primordială, plugari.

Atît de felurite sînt sculele lor, atît de felurite casele în care trăiesc, unele numai din pămînt, altele din piatră, altele numai din lemn, acoperite cu stuf, cu șindrilă, cu țigla, cu tablă; atît de felurite e portul lor, al celor din Oaș de al celor din Prahova, al celor din Hunedoara de al celor din Teleorman; atît de felurite obiceiurile lor, ale celor din Năsăud de ale celor din Gorj, ale celor care nu știu decît să pască turmele de ale celor care toată viața rătăcesc pe ape, dar toți spun: munte, cer, femeie, fată, copil, viață, moarte, toamnă, primăvară, și toți spun soarelui, soare.

O adîncă bucurie mă cuprinde, o liniște și siguranță de om cu hambarele pline, gîndindu-mă cit de multe și felurite sînt ținuturile și așezările în care, rostînd cuvinte și auzînd cuvinte, pot dobîndi simțămîntul că în imensitatea lumii mă aflu la mine acasă.

Geo Bogza

ADORATĂ de tatăl ei, care i-a prevăzută și talentul de scriitoare, Cella Delavrancea ne-a depănat, în splendide pagini de amintiri, copilăria ei fericită, cu excepția grelelor săptămîni, încercate de scarlatină cînd, cum ne spune, vedea la geamul camerei interzise, obrazul scaldat în lacrimi al lui Caragiale, marele ei prieten din anii afirmației pe plan internațional, cînd a însoțit-o în turneul din Germania, mobilizînd tinereții universitar român să asiste la recitalurile ei.

Lui Caragiale și lui Vlahuță, celălalt frățesc prieten al lui Delavrancea, le consacră Cella Delavrancea emoționante portrete. Mateiu I. Caragiale, venit să-l vadă pe părintele său, decedat la Berlin, este receptat cu primele cuvinte, cînd i-a deschis ușa casei: „Je suis venu voir feu mon père”⁷⁾.

Prezența lui Mateiu a produs răceală în casa îndoliată, prin artificialitatea tinutei (ce-i devenise, dealtfel, a doua natură⁸⁾).

Păcat numai că nu ni l-a descris pe Mateiu și fizicește, cu nasul în chip de cioc de rățoi, ținîndu-l însă sus, cu o nuanță vădită de dispreț față de vulg. Este drept că posedăm un asemenea portret, datorat unui alt vîlstar al familiei Lupașcu, Ștefania Velisar. Ei, Mateiu îi trezea asemănarea cu diavolul ce-l moștenește pe Stavroghin al lui Dostoievski!

Iată-i, în descrierea Cellei Delavrancea, și pe copiii născuți din căsătoria legitimă cu Alexandrina, fiica arhitectului Gaetano Burelli: „Tușki era ascuțită la față, cu părul negru și o fundă albă în creștetul capului. Era slabă și semăna cu o verivoră. Luki, bondoc și blond, purta ochelari, ceea ce ne-a mirat, și părea pretențios, deși nu era decît de opt ani⁹⁾. Părinții s-au îndepărtat și ne-au lăsat singuri. Am oferit imediat leagănul, iar «mîncrobii»¹⁰⁾. Tușki, sfioasă, n-a îndrăznit să refuze să se urce și să se lase împinsă în vîzduh. Tăcea, cu minile crispate pe frînghie, și noi ridicam cînd zbura sus. Luki a refuzat această plăcere, spunînd grav: «eu sînt prudent». Această holărire a avut ca urmare tachinerii din partea noastră¹¹⁾».

Simțul concretului este tot atît de dezvoltat la memorialistă ca și cel muzical. O întreagă galerie de portrete se desfășoară ca o frescă vie, cu membrii familiei și prietenii acesteia, în episoade memorabile, ca de pildă eclipsa de soare din schița *Lingă lacul Sudghiol*. Atunci s-a petrecut un fapt extraordinar. Cu un sfert de oră înainte de producerea fenomenului, „toate vacile s-au oprit din păscut,

⁷⁾ Franc.: Am venit să-l văd pe răposatul meu tată. Printr-un defect al vorbirii, Mateiu pronunța pe r ca pe v, aici, în cuvintele *voir* și *père*.

⁸⁾ În 1901.

⁹⁾ Așa își numea Caragiale copiii nevrîstnici.

¹⁰⁾ A fetelor Delavrancea.

au început să se agite, să fugă și apoi s-au pus să sară, dar cu cele patru picioare deodată — și sareau sus”. Și-au revenit în fire abia după încetarea eclipsei, reluîndu-și „păscutul placid”. Scriitoarea notează amuzată: „Tăntăluiseră în fața soarelui”.

Altădată, a asistat înfricoșată la căderea unui bolid enorm, în timpul aceleiași vilegiaturi. A aflat mai tirziu că acesta căzuse „în Siberia pe marginea lacului Baikal unde spintecase foarte adînc pămîntul”.

În Egipt, unde soțul ei, Filip Lahovary, reprezentă țara noastră ca ministru plenipotențiar, autoarea a cunoscut-o pe frumoasa doamnă, de origine circasiană. Nimet Eloui Bey, despre care Cocteau spune: „Duceți-vă la Cairo să vedeți două minuni: Piramida lui Keops și pe doamna Nimet Eloui Bey”. Or, ea a fost ultima dragoste a lui Rilke și cauza indirectă a morții sale. Îi trimisese în izolarea lui de la Muzot un buchet de trandafiri. Desfăcîndu-l, poetul s-a înțepat, și-a infectat degetul și a murit în chinuri îngrozitoare. Lucrul este confirmat într-una din biografiile lui, bogat ilustrate: *Rilke's Leben und Werkim Bild*¹²⁾. Era însă suferind de vreo doi ani, își făcuse testamentul cu un an înainte de decesul, iar ghimpele fatal nu a făcut decît să accelereze procesul leucemiei. Cititorii lui Blaga au reținut desigur nemurabilul poem din *Nebănuitele trepte* (1943), în care este consemnată cauza atît de „poetică” a morții lui Rilke. Cella Delavrancea a transcris din ultima scrisoare a poetului către muza lui, în care își binecuvînta moartea, astfel dăruită fără voie.

Din păcate, înzestrata memorialistă n-a ținut un jurnal decît în adolescență, de curînd recuperat și integrat volumului, printre paginile inedite. Masiva carte în-8° numără peste 600 de pagini. Dacă n-ar fi atît de ilustrativă, prin darul suveran al scrisului, pe cit de poetic, pe atît de exact, am regreta că *Dintr-un secol de viață* a apărut neilustrată cu fotografii, printre care și aceea a Prințesei egiptene, pe care ne-o arătase cîndva, cu mai bine de patru decenii în urmă, ilustra sărbătorită. Dacă n-am fi știut că era circasiană, am fi crezut că se trăgea din stirpea lui Amenophis al IV-lea, a cărei soție, faimoasa Nefertiti¹³⁾, în lut ars, din muzeul berlinez, intruchipează cea mai suvă ipostază a feminității.

Cartea Cellei Delavrancea, îmbogățită și cu numeroase și docte note bibliografice, redactate de Valeriu Răpeanu, despre zeci de personalități, este testimoniu suprem al unei scriitoare de același talent ca și marea pianistă.

Șerban Cioculescu

¹²⁾ Von Ingeborg Schnack, mit einem biographischen Essay von J.R. von Salis, Erschienen in Insel Verlag, 1956.

¹³⁾ Ambii au fost părinții faimosului faraon Tutankamon (1333—1325 î.e.n.), cel cu mormîntul descoperit neviolat.

O monografie documentară

UN cercetător harnic și temeinic al literaturii noastre medievale este Dumitru Velciu, căruia îi datorăm mai multe contribuții de neocolit la cunoașterea cronicarilor. Cu o metodă „cuminte”, bazată pe o informație bogată și atent cîntărită, autorul recentei monografii despre **Cronicarul Radu Popescu** (Minerva, 1987) face figură de om „vechi” și dezinteresat complet de încercările altor specialiști de a renova spiritul însuși al abordării literaturii de dinainte de 1800. Lucrările lui sînt preponderent documentare. Și dacă, desigur, ar fi o naivitate să credem că schimbarea atitudinii și a uneltelor în acest domeniu n-a însemnat nimic, cu toate exagerările ce s-au produs, ar fi o naivitate tot așa de mare să desconsiderăm cărți ca celea despre Ureche și Costin ale lui Dumitru Velciu, pe considerentul că meritul lor principal e documentar și nu critic. Din păcate, rareori recenzenții actualității, printre care mă număr, semnalează astfel de studii, fie pentru că nu se simt competenți (ceea ce este, omeneste, de înțeles), fie pentru că nu le socotesc demne de atenție (ceea ce nu mai este de înțeles). O bună pagină de critică despre un cronicar nu se poate scrie însă fără consultarea sutelor de pagini de investigare a izvoarelor, a contextului, a raporturilor de tot soiul, a problemelor de paternitate, date și așa mai departe. Ca să nu mai spun că aceste lucruri pot fi undori pasionante în sine, mai ales dacă reprezintă descoperiri sau dacă cercetarea lor se organizează după un scenariu îngrijit gîndit. O activitate spirituală remarcabilă așteaptă să fie pusă mai bine în valoare și dacă un N. Iorga nu se naște de două ori într-un veac, n-avem nici un motiv să ignorăm efortul adesea excepțional al specialiștilor în cutare sau cutare branșă a vechii noastre culturi. Publicistica fiind, neîndoielnic, mai atrăgătoare pentru tineri, ar fi cazul ca măcar unul ori doi din absolvenții anuali ai facultăților de litere să fie îndreptați spre filologie, editare de texte, limbi clasice și medievale, paleografie, studiu de manuscrise etc. Numărul tinerilor care, astăzi, mai sînt capabili să descifreze o foaie de hirtie păstrată cîteva secole este în descreștere și se apropie vertiginos de zero. Cu puține excepții, toți cei care mai găsesc plăcere în astfel de operații intelectuale provin de la secțiile de limbi slave ale Filologiei-

Dumitru Velciu, **Cronicarul Radu Popescu**, Editura Minerva, 1987

lor, nu de la Română, și nu trebuie să explice de ce. Iar știutorii de greacă și latină se numără pe degetele de la mîini. Nu știu ce formație are Dumitru Velciu, dar bănuiesc că nu e filolog. El a venit relativ tîrziu în domeniu, acum un deceniu și jumătate, și, citat de alți specialiști, pe care-i îndatorează vrînd-nevrînd, a rămas necunoscut criticilor și publicului mai larg. Precedentele sale monografii — despre Ureche și Costin — fiind rotunde și așazicînd complete, cea de azi despre Radu Popescu este intrucitva dezechilibrată de dorința autorului (care este și o necesitate obiectivă) de a pune punct unei lungi controverse cu privire la opera cronicarului: a scris sau n-a scris Radu Popescu așanumitul **Letopisețul al Bălenilor**? De aceea, cam jumătate din text este consacrat acestei chestiuni. Dumitru Velciu recunoaște singur, cu franchețe, în prefață că s-a lăsat atras în arcele dovezilor și contradovezilor, ca un expert judiciar, sacrificînd compoziția clasică a monografiei sale, pe care o realizase în celelalte două studii anterioare.

Înainte de a ajunge însă la redactarea cronicii, Dumitru Velciu mai are un prilej să-și valorifice cercetările și anume atunci cînd se ocupă de familia cronicarului. Se știa cîte ceva despre ascendenții lui Radu Popescu, dar nu destul. Aflăm, acum, cu lux de amănunte că bunicul lui, Gheorghe Caridi, grec de origine, este cel dintîi „vinovat” de înfrudirea familiei cu Bălenii (plină de urmări pentru ea), căci a doua lui soție este o Băleancă. Bunicul, care a avut ranguri boierești, e ucis în 1655 în timpul acelei revolte a seimenilor și a dorobanților lui Matei Basarab care va oferi prilej **Letopiseșului Cantacuzin** să dea cele mai bune pagini ale sale, și care va fi evocată de Radu Popescu însuși, copil pe vremea aceea, și de alții. Unicul fiu al acestui întreprinzător grec este Hrizea, născut pe la 1630, din căsătoria dintîi a lui Caridi, și care (o spunea deja Iorga) are merita singur un studiu biografic. Îl realizează acum D. Velciu, scociorînd arhivele și combinînd apoi fărîmele de informație existente, pînă la obținerea întregului. Ca și cum ar fi fost un destin al rudelor cronicarului de a se atăsa de Băleni, Hrizea se însoară și el cu o Băleancă, Maria, fata șefului familiei, marele ban, vornic și logofăt Gheorghe Băleanu. Alături de Cantacuzini, Bălenii reprezintă a doua mare familie boierească

din Muntenia secolelor XVII-XVIII și rivalitatea acestor două clanuri va însingura istoria în repetate rînduri. Uciderea, în 1663, la Snagov, a postelnicului Constantin Cantacuzino declanșează războiul dintre acești Capuleți și Montagu ai Țării Românești, căruia îi va cădea victimă Hrizea însuși și al cărui cronicar, din perspectivă băleană, va fi Radu Popescu. Hrizea ajunge mare vistiernic și se pare că este un adevărat Colbert al domnilor munteni de la sfîrșitul secolului XVII. Îl ține în slujbă chiar și Șerban Cantacuzino, cel care a înlăturat unul cite unul pe toți Bălenii și prietenii lor, ucigîndu-i fără milă, dar nu mai mult de doi ani; în 1680, Hrizea este arestat, averea i se hărtănește strașnic, omul e torturat ca să declare ce mai posedă și la urmă este omorît în chip oribil. Multe din datele acestei biografii de om de finanțe român sînt descoperite de D. Velciu.

BOGRAFIA lui Radu Popescu însuși nu e mai puțin spectaculoasă și bine condusă sub condeiul monografistului. Un prim litigiu a fost generat chiar de data nasterii cronicarului și el e cu atît mai instructiv cu cît privește indirect paternitatea unei părți a cronicii: de anul cînd s-a născut Radu Popescu depinde posibilitatea de a-i atribui ori a-l retrage paternitatea. În aceste condiții, nu e vorba de o hărțuială fără semnificație majoră între istorici literari. C. Giurescu, primul biograf și cea mai mare autoritate în materie de Radu Popescu, a indicat ca an 1650. Asta deja în 1906. Acest an a fost însușit de toți istoricii interbelici, mai puțin de N. Iorga, dar care nu propune altul. Pe neașteptate, istoricii de după război introduc în discuție anul 1655, care apare aproape simultan la Al. Piru și la Eugen Stănescu în 1961, de unde e preluat de **Dicționarul** ieșean și de alții. Dar nu avem absolut nici un argument în sprijinul schimbării. Nu-mi dau seama ce se întîmplă. Nu mi s-ar părea exclus să fie o... greșală de tipar ce s-a perpetuat. O schimbare, motivată însă, aduce în 1962 P.P. Panaitescu: 1658. Deși înainte combătuse pe Iorga și luase partea lui Giurescu, acum P.P. Panaitescu dezvoltă o întreagă argumentație pentru noul an. În continuare, cercetătorii se impart: Ș.

Cioculescu, G. Ivașcu și I. Șiadbei rămîn la 1650, Ion Rotaru, Lăudat, D.H. Mazilu, Tratatul Academic, preferă 1658. Doar Al. Piru rămîne, și în ediția 1970 a **Istoriei** sale, la 1655 și tot fără a explica rațiunea. Dumitru Velciu, în ce-l privește, propune un al patrulea an de naștere: 1653. Din nefericire, nu pe baza unui document, ca atîtea din cele pe care el le-a aflat prin arhive, ci pe baza unui calcul aritmetic, care are valoarea pe care o are: „Gh. Caridi, vistiernic, bunicul, căsătorit la Popești prin 1628—1629, putea să aibă prin 1629—1630 pe Hrizea, care, la rîndul lui s-a putut căsători prin 1652, la vîrsta de 22—23 de ani. Ținînd seama că Radu este, foarte probabil, cel mai mare dintre cei trei copii ai lui Hrizea [...], putem aprecia că el [...] s-a născut prin anul 1653” (p. 38). Nu mai e nevoie să adaug că tot paternitatea operei îl silește pe Dumitru Velciu să se dedea la astfel de considerații (urmate de altele, la paginile 39—40) prea puțin convingătoare.

Această problemă a paternității, de care am amintit meru, este, într-adevăr, capitală. Capitolele IV și V din studiu se ocupă de ea, pe deinde, luînd în discuție cam tot ce se poate lua în stadiul actual al cunoștințelor noastre despre cronicar. Se știe că **Istoria domnilor Țării Românești** este compusă din trei părți din care doar ultima (anii 1699—1729) este semnată de autor, pe cînd devenise călugărul Rafail, și nu ridică, deci, nici un dubiu de atribuție. Prima parte (1290—1688) a fost atribuită inițial lui Constantin Căpitanul, de către A.T. Laurian și N. Bălcescu. Iar cea mediană (1688—1699), descoperită într-un manuscris de C. Giurescu, a fost de regulă acceptată ca fiind tot a lui Radu Popescu, deși nu poartă semnătura lui. Așadar, prima parte rămîne obiectul litigiului și ea este cunoscută ca **Letopiseșul Bălenilor**, prin compoziție cu **Letopiseșul Cantacuzin**, bătuit acesta din urmă a fi scris de Stoica Lulescu. Teza că **Letopiseșul Bălenilor** a fost scris de Constantin Căpitanul a fost demolată de Giurescu, singurul ei susținător după 1906 rămînd, însă fără argumente precise, N. Iorga. Teza R. Popescu e argumentată tot de Giurescu și tot în 1906, și adoptată de S. Pușcariu, Bianu, Șt. Ciobanu, N. Cartoian, G. Călinescu și alții, între care editorii de după 1914 ai operei, M. Gregorian și Constant Grecescu. Teza a treia, că autorul este un anonim în slujba Bălenilor, o mențin în timpul din urmă doar Al. Piru, care pur și simplu se îndoiește de paternitatea lui Radu Popescu, fără a veni cu probe, și P.P. Panaitescu, cel care, în anii '60, și-a schimbat părerea susținută într-o polemică a lui cu Iorga din 1937 și a venit cu o încercare metodică de negare a paternității lui Radu Popescu. În fond părerea lui P.P. Panaitescu o combate acum D. Velciu, pe zece de pagini și, după cit pot aprecia, mult mai temeinic decît a făcut-o în cazul anului de naștere. Nu am cum, firește, să dau în detaliu disputa. Și nici să garantez că ea se încheie aici. Oricum, va fi greu să fie urnită din nou.

Cu această ocazie, D. Velciu atinge și alte aspecte interesante. Unul este al anilor în care diferitele părți ale cronicii au fost scrise. Se arată, astfel, că Radu Popescu a putut consulta, între alte multe izvoare (19!), și **Anonimul Brincovenese** și nu invers, cum s-a crezut odinioară, că acesta a folosit pe Radu Popescu. Dintre cele trei cronici brincovenesti, **Anonimul** e prima redactată și (sint de părerea lui Cartoian, Cioculescu și Ivașcu) cea mai frumoasă literar, venind la rînd cronică lui Radu Greceanu (fără valoare literară) și abia la urmă a lui Radu Popescu. În ordinea datării, D. Velciu pleacă de la cîteva studii, ca și necunoscut în afara revistelor de specialitate, cum ar fi celea ale lui Damaschin Mioc și M. Cocu. Capitolul final, intitulat **Scriitorul**, e, de fapt, o confruntare minuțioasă a celor trei cronici brincovenesti, spre a se dovedi că Radu Popescu are stofă de polemist. D. Velciu nu analizează propriu vorbind arta literară a cronicarului și nici nu era necesar. Au făcut-o, după G. Călinescu, destui. Nu avem nici un portret al omului și autorului. Vocația lui D. Velciu este alta, și anume aceea de a examina neobosit izvoarele și textul ca oglindă a lor și de a soluționa probleme de felul celor biografice, de paternitate etc. Mi se pare că și-o probează cu prisosință în toate studiile lui de pînă azi, inclusiv în cel de față.

Lirism luminos

POET unitematic — al erosului — dar în expansiune polimorfistă (baladist, folclorizant incantatoriu sau viguros tradiționalist în descendența lui Balga), Ion Mărgineanu a ajuns cu discreție — ce nu exclude tenacitatea — la o respectabilă bibliografie: **Astîlnit de vise**, Ed. „Albatros”, 1971; **Stele în munți**, Ed. „Albatros”, 1976; **Cîntecele inimii**, Ed. „Albatros”, 1980; **Cu fața spre iubire**, Ed. „Eminescu”, 1982; **Iubire doar pentru iubire**, Ed. „Eminescu”, 1984. Acestea sînt doar cărțile de poezie, autorul însă a scris și proză și volume pentru copii, a alcătuit antologii. Cu toată emisiunea lirică intensă, cu toată credibilitatea estetică a versurilor, autorul nu are audiența scontată și locul meritat în poetic-top.

Cu o remarcabilă unitate de ton, textele din **Ca floarea soarelui, iubirea** *) au aceeași structură ideatică: melancolie luminoasă, insatisfacții propulsive, înfrîngeri sapientiale, tendință de sofisticare speculativă și filosofare de uz intern la tot pasul.

Poemul are de cele mai multe ori aspectul unui discurs al Eu-lui către Sine. Aproape explicabil, poezia lui Ion Mărgineanu amintește și de poezia postumă — mai toată în gamă erotică — a lui Octavian Goga (volumul **Din larg**), însă de un Goga adus la zi, adică textualizat: «Lasă la mal înfrigurarea / învesmîntată în nămol / și-apoi s-o prăfuiască marea /

cu vîlul gri, cu ochiul gol // dau s-o ridic, mi-s prea bătrîne / privirile sau se prefac / în fața mea-i un trunchi, stăpine, / se-mplîntă-n carne; rabd și tac // și e-o întrecăgă împărăție / durerea lui și pînda grea / acum sînt eu în sihăstrie / implor o barcă să mă ia // dar e un joc de unul singur / lingă acest sfîrșit de veac” (Nu-i viața joc de unul singur).

Poetul se readaptează stilistic după metamorfozele luate de conexiunile lirice. Iată un exemplu în care poezia erotică este turnată în tipare baladesti: o desfurare epică, o intrigă sentimentală cu deznodămîntul într-o morală fabulatorie: «O Penelopă-ndurerată / mi-e litera, dar nu-s curteni / ca să înșire de îndată / averile, triste poveri // stau împrejurul pietrei sure / și-mi face semn să-nge-nunchez / de vreau amurgul să nu-mi fure / înflăcărătul lirei miez // dar trec de piatră mai departe, / pun casa dincolo de nori / și-nchid la întrebări deșarte / și mă avînt în cer cu flori // sub truditoarele portaluri / vom locui ca blind izvor / căci blind aceleași idealuri / ca voi învăț să nu mai mor!» (Eu trec de piatră mai departe).

Cu tot aspectul tradițional al versurilor, există în poeme idei, acțiuni și modele foarte clare ale momentului; deși foarte cursiv și muzical autorul nu ezită să-și asume acumulările lirice imediate și chiar cele mai noi experimente și experiențe. În primul rînd se detașează reminiscențele textualiste promovate în poeme de

cu totul altă factură stilistică (în general trubadurescă). Semnificațiile sînt cele cunoscute: să vorbești în poem despre poeme, să cuvîntezi într-un cuvînt, să versiști în versuri — adică să ajungi la o referință auto-reflexivă și tautologică. Dacă în text, sub-textul se aureolează de conotații și con-textul liric rămîne prezent ca amprentă pasageră și nu determinantă, ca în **Litera mea, fiică bună**: „...Toamna roiește și se-adună / În ochiul lor atît de blind / Și cea mai tainică furtună / E măru-n vers călătorind // Invață cîntea lui și focul / Crez înălțat într-un sobor / Și-ți trage litera mea oful / Poemului nemuriri // În el ca într-un pat cu mere / De-a pururea te scald, te zvînt / Să fii în jur altfel de miere / Ce se strecoară în cuvînt”.

Deși selecția se pare a fi fost riguroasă, apar totuși cîteva poeme care distonează cu formula individualizantă a volumului: **Dar cel răpus precum iubirea, Paranteză, Dezbrăcat de veșminte**, și, în felul acestor, autorul nu rămîne întotdeauna la înălțimea pe care o ambiționează și o enunță explicit. Dar poezia lui Ion Mărgineanu are o mare accesibilitate, nelimitată de condiția intelectuală a cititorului.

Aureliu Goci

Nicolae Manolescu

*) Ion Mărgineanu, **Ca floarea soarelui, iubirea**, Editura Eminescu.

Labirintul de oglinzi

Pentru că se vorbește curent în ultima vreme despre romanul **autoreferențial** sau **metaromanul**, vreau să aduc în discuție **Nesfîrșitele primejdii**, cea mai complexă scriere de ficțiune a lui Mircea Horia Simionescu. Romanul este de la un capăt la altul un joc al aparențelor, un spectacol de măști, o fugă din real în ficțiune și, se înțelege, din ficțiune în real, dar, spre a întări și mai mult sugestia de simultaneitate, este și o deplasare din ficțiune în altă ficțiune. Scenariul se lămurește într-o privință la urmă cînd dai ultima foaie a cărții : un inginer pe nume George Pelimon, scrie un roman și, încercînd să-și nareze viața, introduce fantasmale sale în biografia. Procedul ar fi relativ simplu și cititorul s-ar descurca mai ușor cu aceste treceri dintr-un plan în altul dacă n-ar fi în interiorul scenariului un sistem de oglinzi care se privesc una în alta. Radu Petrescu a sugerat în **Ce se vede** acest mecanism care reflectă la infinit imaginile obiectelor : „Ar fi să ne imaginăm că lumea în întregime ei este alcătuită din oglinzi care, privindu-se mereu una pe alta, ar privi nimicul... Dacă însă numai în una dintre aceste oglinzi, cea mai retrasă și mai neînsemnată din toate, se uită altceva decît o oglindă, un chip, atunci, trîns de o oglindă la alta, acel chip va fi chipul însuși al lumii, deși lumii cu desăvîrșire străin...” Chestiune, totuși, deschisă pentru că prozatorul nu spune în ce fel acel chip marginal devine, trecînd prin labirintul de oglinzi, **chipul însuși al lumii**. Rămîne sugestia de purificare a obiectului, de multiplicare a punctelor de vedere, de relativizare a adevărului care depinde, totdeauna, de acest și de martori imprezibili. M. H. S. și-a creat, pornind de la această idee răsîndită în arta modernă, o schemă tactică pe care o aplică în toate scrierile de ficțiune. Ea este ingenioasă și încearcă să unească într-un discurs cu multe palieri **omul de hirtie** al flaubertianilor cu **omul existențial** al romanului actorial.

REVENIM la structura epică din **Nesfîrșitele primejdii**. Un prim capitol aduce în scenă un personaj care circula în toată proza lui M. H. S., Jenică Brustureanu, din familia morală a lui Gore Pirgu. Rolul lui (rol, așa zice în limbaj sportiv, de „libero”), este să colporteze. Întors proaspăt din străinătate, află de moartea dușmanului său, un anume George Pelimon, tip, se pare, excepțional și indezirabil din cauza comportamentului său. Martorii se contrazic în privința lui, sigur este doar faptul că tinărul iubise platonice pe Helga, o ființă fantomatică. Destinul lui George Pelimon se încheie aici (printr-o inmormîntare prezentată în stilul călănescian din **Seriful negru** : cronică evenimentelor mondene, portrete satirice, hîrșă subtilă), și, în partea a doua a romanului, un alt George Pelimon îi ia locul. Acesta din urmă este inginer energetician, e înșurat cu o Despina, femeie inteligentă și inconvertibilă, și are o iubită imaginară care se cheamă, culmea coincidențelor, Helga, balerină. Cu ea călătorește în Italia pentru a săvîrși logodna spirituală și, după

mai multe întîmplări bizare, Helga moare în chip misterios la Veneția. Apoi reapare sub chipul unei luptătoare tinere angajată în rezistența antifascistă alături de un alt George Pelimon (al treilea ?), soldat fără vocație, intrat și el, din dragoste pentru Helga, în mișcarea de rezistență. Acest ultim George Pelimon este omorît de un personaj diabolic, Marin Cofetaru, devenit ulterior responsabil cultural în raionul Tudor Vladimirescu și traficant de tablouri...

Intr-un tirziu ne dăm seama despre ce-i vorba : George Pelimon, inginerul, tipul pragmatic, scrie un roman autobiografic în care, cum am zis, amestecă realitatea cu imaginația. Personajele lui se cheamă George Pelimon, Despina, Helga etc... Incurcătura mare pentru cititor, care nu mai știe cine vorbește în roman și despre cine ; care George Pelimon merge în Italia, cine este această Helga care luptă în timpul războiului și moare la Veneția după multă vreme, în fine, cine este George Pelimon care discută tandru, gospodărește cu humila Despina, după ce aflasem că tocmai fusese lichidat de infernalul Cofetaru ?!... Cînd cărțile sînt dato la urmă pe față (p. 508), înțelegem că prozatorul a încercat inadins itele și că idila dintre ziaristul George Pelimon și Helga, călătoria în Italia, logodna în spirit și toate celelalte nu avuseseră loc decît în romanul pe care îl scrie, supraviețuind de realista Despina, inginerul energetician George Pelimon. El și-a construit o biografie fabuloasă și a adus în biografie pe Despina, pe sine sub altă ipostază (ziarist, turist cultural, cuceritor de femei străni și filosof în genul lui Ioanide) și pe Helga, arhetipul **femeii**, schimbîndu-i de mai multe ori identitatea, profesiunea și caracterul. N-a ținut seama de logica obișnuită a faptelor, de cauzalitățile istoriei și de determinările raționale ale națiunii, a ucis și a înviat, după voie, personajele, le-a dus de colo-colo, acceptînd cu curaj anacronismele, inadvertențele, incongruențele, falsele identități... Strategie complicată, discutată ca atare chiar de personaje romanului. Iată un dialog dintre George Pelimon (inginerul prozator) și vigilenta Despina, care-i citește manuscrisele : „...Aș vrea ca eroii tăi să nu moară... — Cine ți-a băgat în cap că ei mor ? — Am citit cu ochii mei... Ai scris cit se poate de limpede... — Ai citit superficial. Ei n-au murit niciodată. S-au prefăcut că mor... Dealtfel, nici n-ar fi putut face altceva dacă ar fi sfîrșit... George din roman a fost ucis, dacă nu mă înșel, în primele luni după încheierea războiului... Ar mai fi călătorit el cu avionul, ar mai fi iubit-o pe Helga balerina, pe Helga bioloșul ? — Și Helga a murit ! Mi se pare că la Veneția... — Se prea poate... Nu știu... Dar personajele mele sînt idei, numele lor convenționale nu trebuie să te deruteze... Dealtfel, cînd vei citi întreaga carte, vei afla și câteva nepotriviri de timp. În realitate, George din roman n-a trăit evenimentele războiului, era prea tinăr ca să

fie luptător... Specie a posibilului, romanul a inserat fidel dorințele lui, ceea ce ar fi vrut să trăiască și anii nu l-au permis... Totul e posibil...”

SĂ reconstituim. Un autor (M. H. S.) publică un roman (**Nesfîrșitele primejdii**) în care prezintă, întru destinul unui George Pelimon care moare tinăr și care iubise o femeie discretă și fină, Helga : e prima oglindă, prima ficțiune. Fără să știe nimic de existența nefericitului Pelimon, un alt individ cu același nume, fiul unui fost ofițer, caută să restabilească adevărul în privința tatălui său, nedreptățit în anii '30 și mort prematur ; cercetează în acest scop arhivele și stă de vorbă cu martorii întîmplărilor de atunci pînă descurează întreaga intrîgă pusă la cale de un colonel. Andone : a doua oglindă, a doua ficțiune care poartă în interiorul ei, ca mama pruncului nenăscut, o altă ficțiune. A treia, deci : George Pelimon care caută să determine circumstanțele morții tatălui său scrie un roman în care, fără să știe de existența primului Pelimon și de iubirile sale, vorbește de o imaginară femeie, Helga, cînd balerină, cînd biolog, cu o fire duplicitară, imprezibilă, cînd sublimă, cînd gisculită ca suava Cucly din romanul lui G. Călinescu (un prozator pe care M. H. S. îl urmează în multe privințe). A treia oglindă primește evenimentele din două surse de ficțiune (ficțiunea biografiei personajului și ficțiunea personajului care creează o ficțiune nouă)... Am ignorat faptul că, în acest timp, al doilea Pelimon (naratorul și personajul națiunii) vizează, ca să spun astfel, în afara manuscrisului său și are viziuni onirice pe care un alt narator le notează. Alt rînd de complicații pentru lector, altă intrerupere a cronologiei epice. Imaginea se mai tulbură o dată și cronologia națiunii originare se destramă în așa chip încît, dacă am traduce într-o schemă gramaticală această sintaxă epică extraordinară de complicată, am obține o rețea de subordonate la subordonate care, împreună, se subordonează altor propoziții. Propoziția regentă, aproape insesizabilă, stă ascunsă în acest labirint de determinări infinite. O imagine imi vine în minte : aceea a păpușilor rusești îngropate una în alta. Păpușa-mamă (**matrioșca**) poartă în pîntecele ei un șir de alte păpuși-mame din ce în ce mai mici și, teoretic, șirul lor n-ar trebui să se întreprupă niciodată. Proza lui M. H. S. urmează această schemă cu observația că frontierele dintre compartimente nu sînt așa de sigure. Iscușința prozatorului e de a da cititorului iluzia că a intrat, ca Iona, în burta unui pește și, vîind să iasă, intră în burta unui pește mai mare și tot astfel pînă iese la lumină (varianta Sorescu).

Dar cînd ieșim teferi la lumină, autorul ne mai pregătește o surpriză : după disecția citată dintre Pelimon și Despina, în care se dezvăluie, în fine, identitatea personajelor și se delimitează într-o oarecare măsură spațiile ficțiunii, apare o veche

cunoștință, Jenică Brustureanu, colportorul bine informat, „libero”-ul națiunii care afirmă cu tărie că tocmai s-a despărțit de Helga, o balerină a cărei biografie seamănă uluitor cu biografia eroinei omonime din romanul lui George Pelimon și cu femeia stranie pe care o iubise platonice primul George Pelimon... Surpriză, derută, sentimentul că prozatorul acesta inventiv se joacă mereu cu noi și că în chip deliberat nu ne lasă să ieșim din națiunile lămurite bine asupra raporturilor dintre real și ficțiune, istorie și scriitura istoriei... Cînd am dat la o parte toate învelișurile și am ajuns la cea mai mică **matrioșcă**, prozatorul deschide o altă perspectivă și ne silește să facem drumul înapoi...

La lectură, toate aceste ficțiuni în ficțiuni, rupturi de nivel, false identități, omonimii, jocuri epice se amestecă și, din cei trei sau patru George Pelimon, lectorul face unul singur, din cele două Despina identifică o nevastă îngăduitoare, cu picioarele pe pămînt, iar din multe Helga ce apar și dispar prin această cartepalimpsest rămîne la urmă cu imaginea unei femei care face din iubire adevărata ei vocație.

Tipologia lui M. H. S. pornește în mod evident de la modele epice ale lui G. Călinescu din **Bietul Ioanide** și **Seriful negru**. George Pelimon face, ca Ioanide, teorii despre iubire și oscilează sentimentul între **selenara Helga** și **solara Despina**. Pe Despina o iubește cu devotament și statornicie, de ea îl leagă „aceiași muzică și aceleași cărți”. Despina înțelege, ca și Elvira, complicațiile creatorului și se retrage, discret, din fața lui, dîndu-i libertatea de a experimenta : „Tu inventezi în fiecare zi atîtea lucruri, că ai nevoie de cîteva luni spre a duce la capăt pe fiecare dintre ele [...]. N-ai de ce să-ți faci probleme : mă retrag pentru o vreme din viața ta... Fii liber... Evadează, regăsește-te”... Helga este himera femeii ideale, e chiar **ideea** de feminitate și ea urmărește din adolescență pe George Pelimon, „un bărbat dezolat de sistematica erosului, un înșelat de echivoc și de nesigur, o antenă sbîrîind pe margini de prăpăstii”... Helga e sublimă, este „amețitorul parfum al libertății” și „gustul incredibil de seducător al neliniștii”... dar ideile ei despre bărbați bat spre mizantropie : „n-am întîlnit ființe mai teatrale, mai interesate să-și facă din profesiunea lor o trambulină”. Pelimon și Helga discută în pat, ca eroii lui Camil Petrescu, filosofie și fac teorii despre iubire ; Pelimon și Despina discută despre roman și fac teorii despre structura națiunii...

Romanul, în totalitate, reprezintă un efort impresionant de creație în sensul prozei autoreferențiale. Căci este o construcție inginerască, meticuloasă, în această **proză deconstructivă**, fragmentată, cu atîtea coincidențe și legături subterane. Impresia generală e de dificultate calculată. Însă multe pagini (acelea despre Italia sau însemnările despre război) n-au consistență. Și, apoi, fuga permanentă de cronologie și de lizibilitate (lizibilitatea fiind inițial caracteristică a textului epic zis tradițional !), excesul în parodie obosesc la lectură și diminuează sensul jocului subtil.

Eugen Simion

VITRINA

■ **RELAȚIA CULTURĂ-ISTORIE** (Sibiu). Broșură a Colocviilor de critică ale revistei „Transilvania”, ediția a X-a, desfășurată la Sibiu între 11 și 13 septembrie 1986. Subtitlul — **125 de ani de la constituirea ASTREI** — menționează aniversarea culturală care a fost la data respectivă atașată problematicii Colocviilor. În textul prefațator, Mircea Braga (ingrijitorul culgerii) se referă la „sensul schiderii literaturii, și a literaturii noastre indeosebi, spre istorie”, în spiritul unui „mod al actualității” (p. 5) activat de acea ediție a X-a. O idee despre ce și cum s-a discutat atunci ne putem face din secțiunea a doua a volumului, după ce parcurgem în cea dintîi patru texte despre chiar „istoria” Colocviilor, prilejuri pentru patru critici (Ion Pop, Alexandru George, Dan C. Mihăilescu și Mihai Zamfir) să-și expună — direct ori disimulat — unele puncte de program.

Secțiunea a doua cuprinde zece texte, cu finalități și amplitudini variate : Dana Dumitriu revine asupra ideii de proiecție în actualitate a „literaturii istorice” („Marile reușite ale romanului istoric s-au bazat pe înaltul atașament față de epoca sa, pe modernitatea interpretării datelor istorice” — p. 27) ; Radu Ciobanu scrie **Cîteva reflecții** în aceeași problemă ; Alexandru George schițează o discuție despre existența „contrapunctică” a literaturii, manifestată prin „direcții divergente” favorizate de „condițiile [...] culturale sau socio-culturale” (p. 35) pe care le oferă o epocă

ori alta ; Cornel Ungureanu analizează foarte documentat cazul extrem de interesant al lui Mihail (Marcel) Avramescu, alias Jonathan X. Uranus ; Mihai Zamfir speculează asupra mecanismelor actualului succes general al prozei „non-fictive” ; Anton Cosma meditează la literatură „ca sistem comunicant complex și viu, în continuă devenire” (p. 54) ; Vasile Chifor solicită încă o dată tema romanului istoric, cu multe exemple și două aplicații ; Ecaterina Taralungă atrage atenția asupra faptului cum jumătatea noastră de secol „aruncă din nou punctele spre trecut” (p. 61), „refăcînd punți culturale și spirituale” (p. 64) ; iar Pamfil Matei și Domițian Cescereanu propun contribuții factologice legate de **Preocupări de critică literară și estetică în revista „Transilvania” (1968—1946)** și — respectiv — **ASTRA și istoricii literari elujeni. Ion Breazu**. Prin asemenea sonde, ori — cel puțin — printr-unele dintre ele, culgerea editată de „Transilvania” sugerează într-o formă metonimică (**pars pro toto** !) în ce atmosferă poate și trebuie să se desfășoare un dialog cultural real, substanțial și actual.

■ **ALEXANDRU SUTER — Heinrich Heine — Schriften** (Editura Kriterion). Debut în germanistică al autorului, manifestat pînă acum prin sporadice consemnări de carte autohtonă curentă. E o antologie (în două volume, în limba germană) de poezie, proză și „scrieri teoretice” ale lui Heine, selectate și comentate cu intenția cuprinderii panoramice a unei activități scriitoricești agitate și — în felul ei — exemplare pentru o întreaga epocă. Dovedindu-se un cunoscător avizat al creației aceluia, autorul îi consacră un studiu documentat, bogat în detalii. Ni se oferă — de fapt — o monografie concentrată, de-a lungul căreia e urmărit felul cum viața și opera fuzionează („Werk und Biographie

werden bei ihm sehr eng verknüpft” — vol. II, p. 156) într-un destin reprezentativ. Titlurile celor cinci capitole indică perioadele „convenționale” ale existenței lui Heine : el este inițial **Harry**, inițial născut al familiei de evrei mic-burgezi ; devine apoi **Freudhold Riesenharf**, triumfalul pseudonim (monografistul îl apreciază ca fiind „blumig” ! — idem, p. 157) sub care și-a făcut debutul în literatură (anagramase „Harry Heine Düsseldorf” și obținuse ceva ce ar însemna — într-o traducere românească aproximativă — „Uriasa și grațioasa hîrfă a bucuriei”) ; evoluează treptat către imaginea lui **Heinrich**, poetul revoltei, dinamitînd clișeele comode ale mentalității de atunci prin versurile sale „cinic-agresive” animate de o veritabilă „rage destructive” (idem, p. 162) și prin întreaga sa activitate publică, mereu neliniștită, mereu în căutarea unui utopic „mai-bine”, făcînd figură de rebel în slujba ideii de revoluție ; furios pe conservatorismul Germaniei și înșelat să participe la transformările Franței, se exilază acolo după revoluția de la Paris din 1830 și devine **Henri**, figură patetică de „tribun al poporului, angajat în lupta politică” și totodată „profet al vremurilor viitoare” (idem, p. 172 — 3) ; iar **Ultimul Heine** își va trăi cei din urmă ani bolnav și dezamăgit, conștient că nu este, că nu a fost „nimic altceva decît un poet” („nichts als ein Dichter” — idem, p. 180 și 185). Alexandru Suter probează și calități de pătrunzător analist în „**Încercarea de interpretare**” la poemul lui Heine **Die Götter Griechenlands** (vol. I, p. 282—93). E — în ansamblu — o întreprindere editorială de frumoașă ținută (contribuie și Robert Schwartz, autor al notelor și al unui tabel cronologic), în măsură să onoreze orice spațiu cultural care „se respectă”...

Lector

Colocviu Eminescu

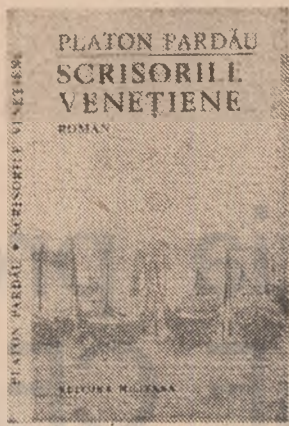
■ Vineri 15 ianuarie 1988, a avut loc la Biblioteca Centrală Pedagogică din București colocviul Eminescu CXXXVIII.

Au prezentat comunicări : Acad. **Radu P. Voinea** — „Gînduri despre armonia eminesciană” ; **Aurelia Rusu** — „Ediții contemporane” ; **Mihai Drăgănescu** — „Eminescu, gînduri filosofice” ; **George C. Moisil** — „Eminescu și problemele fizicii” ; **George Anca** — „Luceafărul și Mahabharata”. Poetul **Ion Iuga** a citit poemul său „Eminescu”. Autorul **Ion Caramitru** a recitat versuri eminesciene. S-au audiat „**Serenada**” de Beethoven în interpretarea lui **Mircea Cazacu** (vioara) ; **Ion Năstase** (flaut) ; **Mariana Farcaș** (violă). S-a vizionat o expoziție de carte cu opere ale poetului și contribuții de eminescologie, precum și o expoziție de artă plastică. Au fost expuse sculptura „Eminescu” de **Nina Hic**, și pictură de **Teodor Bogoi**.

„Scrisorile venețiene“

Proza

PENTRU Stendhal romanul era o oglindă plimbată de-a lungul unui drum. Nu altceva e romanul și pentru prozatorul modern, chiar dacă, ținând cont de răstimpul de iure economic și cultural ce ne desparte de ilustrul realist, „drumul“, căzut în paragină, atît în literatură, cît și în transporturi, se cere înlocuit cu autostrada. Numai ea, de astă dată, oglinda e spartă. Prozatorul modern, înainte de a lua oglinda și a o plimba de-a lungul drumului, dă cu ea de pămînt și o face tîndări. Rămîne astfel de dator la cititorului să reconstituie, din bucățelele strînse cu chin cu vai în cadrul unei rame, imaginea pe care drumul, dînd curs bătrînului și înțeleptului proces de reflectare, a lăsat-o în oglindă. De ce face asta prozatorul modern, iată o chestiune greu aplicabilă. Sigur este că, în raport cu prozatorul de odinioară, cel de azi simte o irezistibilă nevoie de a-și complica la maximum discursul. Nu-i exclus să se afle aici și o subtilă punere la încercare a inteligenței și culturii cititorului, într-o lume în care, nu peste mult timp, dată fiind masiva pătrundere a științei în viața cotidiană, nu vom mai putea trece de pe un trotuar pe altul fără o pregătire cel puțin academică.

Am făcut această lungă paranteză pentru a risipi, din chiar capul locului, eventualele nedumeriri pe care le-ar putea stîrni faptul că prezentul comentariu la romanul lui Platon Pardău, *Scrisorile venețiene*, Editura Militară, 1987.

nețiene, va precede imediat la povestirea, pe scurt, școlărește, a subiectului cărții *). Căci, în contextul crescîndei complicații a prozei moderne, criticul se vede obligat a include în obligațiile sale profesionale reconstituirea firului epic al textului comentat. O întreprindere deloc simplă, implicînd deseori nu numai pregătire intelectual-estetică, dar și calități moral-volitice, avînd în vedere că, deseori, prozatorul modern, în strădania de a răstăci firul epic, riscă să nu-l mai găsească nici el însuși. Ion Petra, redactor șef al ziarului de provincie, „Viitorul“ (oamenii și locurile sînt cei din *Ore de dimineață*), și, apoi, cercetător la Muzeul militar central cu sediul în București, își face un scop al vieții din descoperirea adevărului despre colonelul Ulea, ofițer chezarocrăiesc expulzat în timpul primului război mondial, autorul, în noaptea de 23 spre 24 august 1944, al unui gest patriotic, ulterior, în epoca dogmatică, victimă a unei nedreptăți judiciare. Ca redactor șef, Ion Petra ia cunoștință, din materialele aduse spre publicare, de un al doilea Ulea, logofăt domnesc în veacul al XVI-lea, trimis la Veneția cu o misiune secretă, în stare să se constituie, prin caracteru-i misterios, într-un caz la fel de palpitant ca și cel al colonelului patriot. Cei doi Ulea se amestecă între ei și în viața lui Ion Petra care, cum se întîmplă în astfel de cazuri, riscă tot felul de neplăceri, inclusiv bombănțele nevestei, Lia, materialistă și opacă, asemenea tuturor nevestelor de eroi justițari, la elanurile, lipsite de finalitate practică imediată, ale soțului. Dificultatea de a desprinde acest posibil story își are cauza în două dintre trăsăturile prin care romanul se împărtășește din modernitatea literaturii contemporane, și, firește, a literaturii noastre actuale: ludicul și divagaționismul. Surprinde, chiar de la început, în noul roman al lui Platon Pardău, desfășurarea activă și pe scară largă, a tehnicilor prozei moderne: monologul interior, jurnalul, fluxul memoriei, citatul cultural, confuzia timpurilor și a personajelor, fragmentarismul, fantastismul. Folosirea acestor tehnici are însă un vădit caracter ludic, într-o clară vecinătate cu parodia.

CU APROAPE cincisprezece ani în urmă, în 1972, la apariția *Orelor de dimineață*, critica, remarcînd înzestrarea pentru epic a prozatorului, observa însă necesitatea racordării, din punctul de vedere al tehnicii literare, la spiritul vremii. Platon Pardău a luat în

serios — pare-se — această observație și, urmînd destinul unei întregi generații de prozatori din instinct veniți, dinspre viață spre literatură, și nu invers, s-a pus la punct, roman de roman, cu tehnicile literare de ultimă oră. *Scrisorile venețiene*, recentul text al autorului, demonstrează cit se poate de clar că autorul și le-a însușit cu atîtă seriozitate încît, riscînd chiar o anume devitalizare, își poate permite să le minuiască în glumă, cu o vioiciune plină de farmec. Jocul dezinvolt cu tehnicile prozei moderne e însă numai un aspect al jocului cu literatura în general. Vom întîlni astfel în romanul lui Platon Pardău, dezinvolt parodiate, cîteva dintre stilurile care fac gloria romanului românesc de azi: proza obsedantului deceniu (viața și activitatea lui Ion Petra ca redactor șef, întîlnirea cu fostul atotputernic C.), proza dedicată activiștilor, excelent practică de Dinu Săraru, dar și de Platon Pardău din primele serii (personajele Panait, Pogor), proza istorică artistă, de tip Ștefan Agopian și Eugen Uricaru (călătoria logofătului Ulea la Veneția), proza cotidianistă (cumpărarea cînelui), proza neosemănătoristă (intîmplarea de la Măicăniș, aventura cu călugărița), proza caricaturală de tip Augustin Buzura (revelionul funcționarilor, creațiile de pe pereții blocului, gen „Folk-iștii din Baia Mare / Și-au luat televizoare... / Color“), proza polițistă, proza intelectualistă de tip Alexandru Ivasiuc (dezbaterile consacrate lumii contemporane).

Literatura e prezentă în *Scrisorile venețiene* și prin numeroasele referiri ale personajului principal la scriitorii de azi, români și străini. Tinerii Florin Iaru și Mircea Cărtărescu își citează, în versurile lor, pe colegii de generație. Mircea Cărtărescu, de exemplu, face dintr-o vizită la Ioan Buduca un puternic motiv poetic: „și n-ai vrut să urci cu mine o clipă la amfiteatru / ca să vorbească buduca / pretextînd că-i tîrziu și te cereai mămuca“. Platon Pardău, mai matur, nu rămîne doar la colegii de generație. Vom întîlni în roman pe Marin Preda, Eugen Barbu, Dinu Săraru, Mircea Sintimbreanu, Vasile Băran, dar și pe Gogol, Arghezi, Vera Muhina, Cădere Pavese, Bolintineanu. Unii dintre aceștia sînt citați prin opera scrisă: „He-he, făcu Solpan, imitînd voluntar un personaj de Marin Preda“; „Am impresia că adevărul adevărat, cum scrie Dinu Săraru, nu-l voi cunoaște niciodată“. Alții, prin opera orală: „Respectiva doamnă nu procedea că o sudează despre care mi-a vor-

bit Vasile Băran că ar fi zis că se angajează să nască pe omul de mine, omul viitorului, numai să i se pună la dispoziție un vrednic bărbat?“. În treacăt trebuie spus că menționatul Mircea Cărtărescu se referă și el la Vasile Băran (de astă dată la opera scrisă a acestuia), întrezărindu-se astfel, pentru temele majore ale criticii noastre actuale, prezența în literatura conștientă a simpatiei și talentatului prozator: „va lucra pe ceruri steaua Aldebaran / sub focul ei îl vom citi pealde Băran / cu microscopane în Informația“. Se cuvin menționate, în fine, și cazurile de citare a scriitorilor noștri de azi luînd ca punct de plecare meritele lor fizice: „Mircea Sintimbreanu ar fi făcut bine la întrunire, ni-l invocam în gînd, să ne răzbune pentru tot ce, în statură, nu ne fusese dat de către sfîntul ce importa dimensiuni“.

A doua trăsătură modernă a romanului o constituie, cum spuneam mai sus, divagaționismul. Practic textul e greu de povestit, pentru că numeroase paranteze, survenite tocmai cînd te aștepti mai puțin, abat atenția de la firul principal al istorisirii. Autorul, speculînd dreptul, asumat pe cont propriu, al literaturii moderne de a sfida orice rigoare, umple romanul cu tot ce fantezia sa scriitoricească dezlîntuie la vederea întinselor suprafețe epice, poate produce la un moment dat. Alături de povestirea propriu-zisă, coloana vertebrală a construcției romanesti, *Scrisorile venețiene* ne oferă zeci de paranteze ce pot fi luate oriînd drept niște texte în sine. De altfel, trebuie să precizăm, tocmai aceste bucăți de proză scurtă, unite, în buna tradiție a literaturii contemporane, de tonul naratorului, în cazul de față, cel vioi, fac farmecul *Scrisorilor venețiene*. Platon Pardău, autor pînă acum al unui mare număr de romane, rămîne totuși un excelent povestitor. Ca și în cazul altor contemporani, complicația din *Scrisorile venețiene* se dovedește o vicleană strădanie de a ascunde, dată fiind prejudecata superiorității romanului asupra prozei scurte, o seducătoare vocație epică. *Scrisorile venețiene* se relevă astfel ca un număr excelent de povestiri și schițe, asamblate într-o construcție modernă, în care ușile dau spre acoperiș, iar ferestrele, spre cămară. Privind-o sedus de originalitatea aiuritoare, risți să nu mai bagi de seamă cărămizile, făcute dintr-un material care va rezista vremurilor.

Ion Cristoiu

Promoția 70

Istorici literari (VIII)

UN CAZ RAR de istoric literar cu vocație critică și apetit teoretic dezvăluie scrisul IOANEI EM. PETRESCU (n. 1941). Rar prin conjuncția celor trei linii ale spiritului literat (sau literatur) dar și prin finețea cu care o predispoziție emanentă speculativă se convertește, în practica hermeneutică, în dispoziție ontologică — știu, deci interpretez; interpretez, deci exist — acesta ar fi silogismul guvernator, propriu, teoretic vorbind, unei întregi categorii de critici (în care ar mai intra, din promoția 70, Al.Călinescu, Liviu Ciocărlie, Eugen Negrici, Marian Papahagi, Liviu Petrescu, Ion Vartic) și realizat în manieră personală de Ioana Em. Petrescu. Primul pas intru găsirea tonului, într-un real-izare deci, a fost o probă de microfon: *Ion Budai-Deleanu și eposul comic* (1974), lucrare de erudiție mai mult decît de interpretare, punînd totuși în evidență capacitatea speculativă a autoarei, la nivelul citorva disocierii subtile în marginea unei vaste bibliografii operaționale (deopotrivă tematică și referențială); din perspectiva literaturii comparate, înțelegînd ea „studiu al dinamicii interioare a marilor forme și structuri literare“, se încearcă ordonarea imensului material literar al eroi-comicului în funcție de mecanismul „parodiei“ înăuntrul ecuației celor doi termeni, respectiv al relației epopee eroică-epos comic; socotînd „eroicul“ drept „punctul de convergență a universului sacru cu universul profan, a legii cu devenirea istorică, a destinului cu libertatea“ iar „parodia“, a cărei formă extrem de rezistentă este eposul comic, drept „dezvăluirea convenției“ prin aplicarea „ulmitoarelor minciuni“ asupra unor personaje prin nimic remarcabile, adică asupra unor „antieroi“, Ioana Em. Petrescu relevă acea „dinamică interioară“ grație căreia literatura eroi-comică se constituie în specie bipolară, cu relief parodic și conștiință lucidă a jocului; interesul pentru *Tiganiada* e subordonat celui pentru ansamblul universal, mai drept spus, european al operelor de factură eroi-comică, după cum se expunerea erudită prevalează asupra demersului interpretativ, motiv pentru care lucrarea pare o piramidă cu virful în jos, probabil pentru că autoarea a avut nevoie (din motive, cred, psihologice) de premisa unui „știu, deci

știu“ înainte de afirmarea propriu-zisă a puterii de interpretare.

Exact invers stau lucrurile în *Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică* (1978), eseu de referință în eminescologie, printre cele mai bune cărți de critică din literatura contemporană. Invers, se referă aici la poziția piramidei, revenită la normal, în sensul că erudiția, deși prezentă, nu e un scop al excursului critic ci doar temeiul acestuia, resursa motivațională a interpretării, sursa fiind, firește, poezia eminesciană. Punctul de plecare teoretic este „modelul cosmologic“ și anume cel așa-zis (după o sugestie blagiană) „adoptiv“, indeobște înconștient și adesea în răspăr cu cel „științific“, propriu unei anume epoci, model care „constituie o realitate de profunzime a viziunii, depășind în adîncime nivelul conștiinței teoretice (științifice), dar și nivelul materialului mitic din care se constituie viziunile cosmologice explicite din operele literare, pentru că modelul cosmologic este expresia sentimentului existenței în lume, a raporturilor originare pe care flinta le stabilește cu universul“; asadar se urmărește definirea operei eminesciene printr-o semantică ontologică, față de rigoriile căreia Ioana Em. Petrescu păstrează pe tot parcursul eselui său o înaltă fidelitate și, totodată, o suplă neîncredere, de unde și pertinenta argumentației în interpretarea textelor poetice. Într-o primă etapă, poezia lui Eminescu se inserie în modelul cosmologic platonician, caracterizat de: univers sferic și stabil, viziune muzical-armonică (muzica sferelor) și inteligibilă, nostalgie intelectuală a „patriei spirituale“; e o etapă dominată la nivelul motivelor lirice de „gîndirea divină, cîntecul, dansul, lumina“ iar la cel al euului liric de „copil, bard“; tensiunea principală a poeziilor din această perioadă de început ar fi spre instituirea unei relații de consubstanțialitate între univers și ființă, pe de o parte, și spre „întrecerea în materie a gîndirii divine“, pe de altă; timpul „echinocțial“ — sferic, continuu și echilibrat — măsoară universul paradisiac originar și este, la rîndu-l, măsurat de „orologiile cosmice“ ale naturii, celei vii sau celei în-viață. În etapa a doua a creației eminesciene își face loc „timpul solstițial“, un timp al opririi și rupturii, apă-

sat de istoricitate, al întoarcerii gîndirii „spre paradisul pierdut al timpilor originari, măsurînd, ca pe un spațiu al înstrăinării, distanța ce o separă de lumea, mereu identică sîcși, a începuturilor“; demiurgul e acum „zeul orb“, „schopenhaueriana voință oarbă de a fi — un metafizic instinct creator, înzestrat în exclusivitate cu atribute de daimon“; sentimentul autorilor al poeziilor este „melancolia“ care, întîlnește excepțional Ioana Em. Petrescu, „opusă credinței și poveștii, adică formelor gîndirii mitice, creație de sens [...] este starea gîndirii înstrăinate care l-realizează universul“; poetul se află într-o vîrstă a „gîndirii critice“, veacul i se pare steril, comunicarea poetică absurdă în limitele unui limbaj degradat; se accentuează totodată neîncrederea în cuvînt, „poezia eminesciană nu se naște dintr-o exaltare a cuvîntului, ci dintr-o luptă cu limbajul“ — observație iarăși extraordinară, merită să revocăm unul din cele mai rezistente clișee ale exegezei eminesciene; dar depărtarea de modelul cosmologic platonician al primei etape, cu cele două consecințe majore ale sale: criza ființei și criza limbajului, obligă gîndirea poetului la o revanșă în ordinea subiectivității, exprimată prin „universurile compensative“, efect al încercărilor de recuperare a universului amonios de altădată, „rezultatul efortului de reactualizare a existenței“ la scara individului; poezia, somnul și moartea, magia, patriotismul și iubirea sînt tot atîtca astfel de universuri compensative, minuțios analizate și cu nemăscată voluptate (într-adevăr: interpretez, deci exist!) a identificării dar și cu (poate tocmai de aceea) multe observații memorabile exprimate; de pildă: „Structurate oniric, marcate printr-un cromatism polarizat simbolic, aventurile fantastice din *Sărmanul Dionis* sînt astfel aventuri ale gîndirii, care-și experimentează posibilitățile și limitele, apeland la magie ca la un mijloc de a re-acorda visul individual cu cel cosmic, dar sfîrșind prin a descoperi, ca singur univers compensativ accesibil, cel al iubirii“.

În sfîrșit, ultima etapă a gîndirii poetice și, implicit, a poeziei eminesciene ar fi structurată după modelul cosmologic kantian: pluralitatea lumilor într-o succesiune de naștere-moarte; axat pe analiza

poemului *Memento mori*, demersul critic descoperă una după alta toate consecințele poetice și poetice ale modelului ontologic; după susținerea convingătoare a ipotezei critice conform căreia „*Memento mori*, mai mult decît o imagine a morții succesivelor civilizații, e o imagine a nașterii și morții miturilor, a credințelor, adică e o meditație asupra incorporărilor (urmate, fiecare, de o inevitabilă înstrăinare) a spiritului în istorie. Nașterea și amurgul zeilor, întruparea și apusul Ideii, timpul echinoxial și punctele de solstițiu ale istoriei — acestea sînt momentele care structurează imaginea fiecărei civilizații panoramate în *Memento mori*“ și după sinteza într-o singură frază a semanticii celor trei etape: „Dacă în prima etapă [...] divinul lua forma demiurgului platonician, dacă în cea de a doua etapă demiurgul se demonizează, devenind sinonim cu schopenhaueriana voință de a fi și excluzînd [...] posibilitatea morții, în această a treia etapă funcția demiurgului și-o asumă moartea sau neființa“, urmează logic și foarte bine argumentat o idee cheie pentru înțelegerea poeziei eminesciene, care ar putea face obiectul unei cercetări ulterioare, aici fiind doar propusă: „Separația kantiană între noumen și fenomen, separația schopenhaueriană între lumea ca voință și lumea ca reprezentare sau imaginea hegeliană a naturii ca alteritate a ideii, toate acestea reprezintă pentru Eminescu doar o premisă filosofică ce motivează și întemeiază un sentiment tragic al existenței“. O mai succintă cercetare a evoluției temelor eminesciene și a tehnicii poetice (revelatorie și aceasta intrucit „tehnica poetică eminesciană evoluează de la limbajul imaginii la primele etape [...] spre formule supracategoriale, negative în ordinea gîndirii logice, spre o tehnică de i-realizare a obiectului [...] sau spre versul liber, utilizat în cea de a doua etapă a creației“) încheie, printr-o sugestivă evocare a *Ode* (în metru antic) această interpretare realmente nouă a poeziei lui Eminescu.

Textele din *Configurații* (1981), majoritatea analize parțiale cu obiect istoric-literar dar și cu unul cules din literatura contemporană (*Laus Ptolemaei* al lui Nichita Stănescu) atestă, în egală măsură, disponibilitățile interpretative ale Ioanei Em. Petrescu și dorința de diversificare a spațiului literar investigat, dacă nu și a perspectivei critice care rămîne și aici, ca și în eseu despre Eminescu, semantică ontologică.

Laurențiu Ulici

26 ianuarie 1988. La deschiderea Expoziției naționale omagiale

OPERA teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu în ultimii 23 de ani este vastă și complexă, ea inaugurând după cum este cunoscut o epocă nouă, care cu mindrie este numită „Epoca Nicolae Ceaușescu”, cea mai înfloritoare perioadă din istoria mult milenară a poporului nostru, caracterizată prin prefaceri revoluționare, printr-un ritm accelerat de dezvoltare economică și socială.

Voi încerca să surprind trăsăturile generale ale activității prodigioase a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu referire specială la politica promovată în domeniul cercetării științifice și al culturii.

Pornind de la adevărul fundamental că „Tot ceea ce creăm în România este destinat dezvoltării generale a patriei și ridicării continue a bunăstării materiale și spirituale a poporului — țelul suprem al politicii partidului, esența societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm cu succes în România” și de la constatarea că „Societatea socialistă și comunistă trebuie să fie societatea celei mai înalte productivități, a celei mai raționale organizări a producției și a vieții sociale, a celui mai înalt nivel de civilizație materială” se ajunge ușor la concluzia că edificarea conștiință a unei asemenea societăți este cu neputință fără folosirea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, fără cunoașterea aprofundată a legilor obiective ale naturii și societății umane. Intr-adevăr, în condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane știința se constituie tot mai mult ca o importantă forță de producție și, în același timp, ca un factor esențial al organizării moderne, raționale a societății. Incorporarea în practică a rezultatelor cercetării științifice determină o uriașă creștere a avuției materiale a societății și o sporire fără precedent a potențialului de creație. De aceea, așa cum a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Aplicarea cuceririlor științei a devenit o condiție sine qua non pentru progresul fiecărei națiuni, pentru ridicarea nivelului de trai al popoarelor, pentru ameliorarea condițiilor de viață ale întregii omeniri. Odată cu progresul științei omul se transformă în făuritor al propriului său destin, al vieții și al naturii înconjurătoare. Orice societate — cu atât mai mult societatea socialistă — are nevoie a-și organiza întreaga viață pe baza celor mai noi cuceriri ale științei”.

ACESTE principii se reflectă concret în documentele celui de-al IX-lea Congres al partidului, care a marcat și în ceea ce privește politica în domeniul cercetării științifice o cotitură radicală. În anul 1965, ca urmare a hotărârilor forului suprem al parti-

dului, a fost creat Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.), transformat ulterior în Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie (C.N.Ș.T.), iar în 1987 în comitet național în cadrul Consiliului Național al Științei și Învățământului.

Conducerea acestui organ de partid și de stat a fost incredintată tovarășei academicienei doctor inginer Elena Ceaușescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al Guvernului. Întreaga cercetare științifică a fost organizată pe baze noi. Folosind experiența pozitivă acumulată de Institutul Central de Chimie (ICECHIM) sub conducerea tovarășei Elena Ceaușescu, au fost organizate institute centrale de cercetare și în alte domenii de activitate: matematică, fizică, biologie, în diferitele ramuri ale științelor tehnice (construcții de mașini, metalurgie, electrotehnică etc.), precum și academii de profil (Academia de științe agricole și silvice, Academia de științe medicale), care coordonează institutele de cercetare, centrele de cercetare, catedrele din învățământul superior, laboratoarele uzinale, asigurând o integrare organică a cercetării științifice cu ingineria tehnologică și cu învățământul superior.

Consiliul Național asigură îndeplinirea politicii partidului și statului nostru în domeniul științei și tehnologiei, coordonează, controlează și îndrumă întreaga activitate de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducere a progresului tehnic, promovează creația științifică și tehnologică originală, stimulează capacitatea creatoare a oamenilor muncii, asigură împreună cu ministerele și alte organe centrale baza materială a activității de cercetare, organizează și coordonează activitatea de recrutare, perfecționare și promovare a cadrelor din cercetare, stabilește relații de colaborare și cooperare tehnico-științifică cu alte țări.

Cercetarea științifică face parte integrantă din planul de stat. Planificarea cercetării științifice prevede obiectivele, baza materială și personalul de cercetare necesare pentru a soluționa din timp problemele științifice pe care le pun realizarea obiectivelor economice din planurile de perspectivă. Nevoia de a planifica cercetarea științifică a pus problema programelor prioritare și a prognozei, una din activitățile importante ale Consiliului Național.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus, de asemenea, o contribuție hotărâtoare la așezarea cercetării științifice și a dezvoltării tehnologice pe baze moderne, la angajarea lor în soluționarea problemelor concrete, actuale și de perspectivă ale dezvoltării țării. În același timp a fost intensificată cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică în domenii de vîrf

Concepția pre NICOLAE CEA privind rolul științei și culturii

purtau de progres ale științei și tehnologiei. Cercetarea științifică a fost orientată spre obiective cum sînt: lărgirea bazei energetice, descoperirea de noi resurse de materii prime, îmbunătățirea calității producției, diversificarea producției, creșterea productivității muncii, reducerea cheltuielilor de producție și, în primul rînd, a cheltuielilor materiale (consumurile specifice de materii prime și materiale, de energie și combustibili), ridicarea pe o treaptă superioară a producției agricole, ocrotirea sănătății, crearea unor condiții tot mai bune de viață. În același timp, cercetarea științifică a fost orientată către științele fundamentale ale naturii, care permit o cunoaștere tot mai profundă a structurii materiei, a proceselor fizico-chimice, biologice, genetice pentru ca, pe această bază, să se poată acționa conștient pentru dirijarea acestor procese în vederea transformării naturii, conferirii de noi caracteristici unor substanțe utile, unor plante sau animale în vederea satisfacerii necesităților crescînde ale societății noastre.

Orientînd cercetarea științifică către problemele importante ale economiei și culturii noastre naționale, cercetătorii științifici sînt chemați să împletească armonios cercetarea aplicativă cu cea fundamentală, gîndirea teoretică cu activitatea practică. „Progresul științei în țara noastră cere o imbinare mai judicioasă a cercetării fundamentale cu cea aplicativă... cercetarea este un proces complex care include cele două laturi în mod inseparabil. Cercetarea fundamentală care-și are rolul și importanța sa deosebită în muncă științifică generală, contribuind la deschiderea unor orizonturi științifice noi... nu poate fi concepută în afara cerințelor vieții practice, ale producției materiale, ale nevoilor societății. Totodată se știe că cercetarea aplicativă a furnizat de nenumărate ori concluzii de importanță teoretică excepțională, a deschis progresului științei perspective nebănuite”.

ROLUL cercetării științifice fundamentale este și acela de a de-ansa nevoile producției materiale, de a crea acea rezervă de rezultate științifice care să poată fi aplicate într-un interval de timp foarte scurt în practică. Scurtarea ciclului cercetare-proiectare-producție este o necesitate avîndu-se în vedere faptul că România se găsește într-o etapă a dezvoltării sale rapide și că se dorește să fie lichidată cît mai repede rămîinerea în urmă de la care s-a pornit și să fie ridicat nivelul general de dezvoltare a țării noastre, astfel încît să ajungă, în cel mai scurt timp, la nivelul țărilor dezvoltate.

Secretarul general al partidului a arătat în repetate rînduri că rezultatele din științele sociale și chiar cele din științele naturii sau din științele tehnice nu pot fi considerate definitive. Este posibil ca anumite teze sau anumite rezultate care, în anumite condiții, au fost considerate juste, să nu mai corespundă după un anumit interval de timp, în alte condiții. „Progresul științei — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — este incompatibil cu arbitrarul, cu pronunțarea unor sentințe definitive într-un sens sau altul asupra descoperirilor științifice și a metodelor de cercetare. Nu există domenii de cercetare în care să se fi ajuns la limita maximă a cunoașterii, știința fiind ea însăși un

neîntrerupt proces de înțelegere a țelului lumii înconjurătoare aflată în continuă dezvoltare și transformare”.

În același timp, în cercetare treplecat întotdeauna de la principiul că există lucruri sau fenomene care nu sînt cunoscute, ci care nu sînt încă cunoscute.

Un rol important în adîncirea permanentă a cunoașterii științifice, în dezvoltarea gîndirii teoretice îl au dezlășțirea schimburilor și confruntările de opinii, temelia concepției materialismului dialectic și istoric despre lume și societate, concepție ostilă închistării și rigidității gîndire, potrivit căreia toate fenomenele din natură și din societate trebuie pr

ca un proces în continuă transformare și dezvoltare.

Secretarul general al partidului nu a insistat în repetate rînduri asupra ritmului revoluționar necesar în activitatea de cercetare științifică: „Avem nevoie să spunem dînsul — și în cercetare de oameni capabili să rupă cu concepțiile vechite, care să se angajeze cu toată pasiunea în lupta pentru soluționarea problemelor noi ale științei și tehnicii temporane. Există posibilități și perspective largi de a se realiza schimbări fundamentale în toate domeniile creației științifice și tehnice din țara noastră. Această idee a fost subliniată cu tărie în Raportul la Conferința Națională a Partidului din 14-16 decembrie 1975 care se scrie: „Știința însăși înseamnă a gîndi și a acționa permanent ca un revoluționar. Nu poți fi om de știință și să nu ești un bun revoluționar în domeniul tău, un bun revoluționar pentru transformarea lumii în general”. Cercetarea trebuie să-i fie proprii calități: curajul, cîtezanja, perseverența, pasiunea, bazate bineînțeles, în permanență pe realitate”.

„După părerea mea — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — pericolul nu este în faptul că în cursul unei cercetări va ajunge de cîte ori unu sau altu concluzie eronată în științele sociale economice, sau la unele soluții nu bune în științele tehnice. Principala noastră și principalul pericol constau în desfășurarea activitate de cercetare datîndu-se fricii de a nu greși, copîind ceea ce alții”.

AVîND în vedere importanța deosebită a cercetării științifice în țara noastră, în ultimii 23 de ani a fost dezvoltată continuu baza materială și au fost pregătite cadre științifice cercetători. Astfel, în prezent țara noastră există peste două sute de unități de cercetare (institute și centre) la care trebuie adăugate cele peste o sută de stațiuni de cercetare științifică din domeniul agriculturii (față de numai două unități de cercetare și respectiv 36 stațiuni agricole existente în anul 1965). Personalul de cercetare a crescut de la 4.000 oameni ai muncii în 1965 la peste 25.000 în prezent. Au fost alocate sume importante pentru dotarea unităților de cercetare asigurîndu-se un ritm accelerat de dezvoltare a bazei materiale, îndeosebi primii ani care au urmat după Congresul al IX-lea al partidului. Astfel, în anul 1971-1975 s-au alocat fonduri pentru investiții în cercetare de 3 ori mai decît în cîincinalul 1966-1970, iar în cîincinalul 1976-1980 de 6 ori mai mari. Suma durilor importante de investiții au fost

edintelui IȘESCU

dezvoltarea societății românești

cate în continuare astfel încât astăzi avem în cele mai multe unități de cercetare condiții de lucru excelente. Peisajul științific este complet schimbat față de cel de acum 20—25 de ani. În locul eprubetelor și retortelor din vechile laboratoare întâlnim tot mai mulți piloți și instalații semiindustriale, iar instalațiile automatizate, microprocesoarele, calculatoarele electronice iau treptat, treptat locul vechilor aparate de măsură. Tematica cercetării răspunde astăzi tot mai mult nevoilor actuale și de perspectivă ale industriei noastre în plină dezvoltare.

Pe măsura condițiilor asigurate cercetării științifice din țara noastră și răspunderile celor ce activează în acest domeniu sînt mai mari. „Cercetarea științifică — se spune în Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la Congresul al XIII-lea al partidului — are marea răspundere de a soluționa mai rapid o serie de probleme de importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea economico-socială a patriei noastre... Pînă în 1990, circa 95 % sută din produsele românești trebuie să fie din punct de vedere tehnic și calitativ la nivelul celor existente pe plan mondial, iar cel puțin într-un procent de 2—5 la sută să realizăm produse cu asemenea parametri tehnici și calitativi care să situeze România pe primul loc în lume”.

Firește, sarcina nu e deloc ușoară, dar este posibilă, avîndu-se în vedere că și în trecut au existat domenii în care oamenii de știință din țara noastră, unii dintre ei membri ai Academiei Române, au atins și au depășit, prin lucrările lor, nivelul mondial (mă refer, de exemplu, la Anghel Salugă — realizatorul celebrului pod peste Dunăre de la Cernavodă, mai mare pod din Europa continentală la vremea aceea, la Aurel Vlaicu, Traian Vuia și Henri Coandă — pionieri ai aviației universale, la Gogu Constantinescu — descoperitorul sonicității și la mulți alții). Cu atît mai mult astăzi, cînd condițiile asigurate activității de cercetare sînt incomparabil mai bune, este de așteptat să se obțină rezultate care să se situeze la nivelul mondial și chiar să depășească acest nivel.

În concepția partidului și statului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, se promovează o știință făurită de om, pentru om. Secretarul general al partidului nostru a atras atenția în repetate rînduri asupra marii răspunderi ce revine oamenilor de știință din lumea întregă în ceea ce privește modul cum sînt utilizate rezultatele cercetărilor lor. Omul de știință trebuie să fie dublat de un om politic, trebuie să ia o atitudine, trebuie să acționeze. El nu poate rămîne indiferent la faptul că rezultatele cercetărilor sale sînt folosite pentru a produce noi arme menite să pună în pericol însăși viața pe planeta noastră. Oamenii de știință din țara noastră, în frunte cu Comitetul Național „Oamenii de știință și pacea”, al cărui președinte este tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, se pronunță hotărît pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru dezarmare și, în primul rînd, dezarmare nucleară, pentru rezolvarea tuturor stărilor conflictuale la masa tratativelor, pentru relații de pace, de bună vecinătate și de colaborare între popoare, pentru o nouă ordine economică bazată pe egalitatea în drepturi, pentru transferul de tehnologii fără bariere artificiale, pentru lichidarea subdezvoltării.

Justețea politicii partidului nostru în general și în domeniul cercetării științifice în particular este atestată de fapte. Se poate afirma că realizările în dezvoltarea industriei, agriculturii, în toate domeniile sînt strîns legate de contribuția activă a științei românești. Și aceste realizări au fost remarcabile așa cum se arată în Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a Partidului Comunist Român: „Producția industrială este astăzi de 120 de ori mai mare decît în 1945. Industria chimică a crescut de peste 1 200 de ori. S-au dezvoltat de 113 ori industria metalurgică, de circa 500 de ori industria construcțoare de mașini, de 82 de ori industria ușoară, de 32 de ori industria alimentară... Producția agricolă este de 9 ori mai mare decît în trecut. S-au realizat irigații pe o suprafață de peste 3,5 milioane hectare, precum și alte importante lucrări de îmbunătățiri funciare, de sporire a potențialului productiv al pămîntului... În această perioadă s-au executat construcții de locuințe, școli, spitale, construcții edilitare, ample lucrări de interes național, între care Canalul Dunăre — Marea Neagră... Pe această bază s-a asigurat creșterea puterii — de circa 33 de ori — a venitului național, de circa 20 de ori a avuției naționale, sporirea de circa 13 ori a retribuției, ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor”.

MENIREA istorică a socialismului nu este numai aceea de a elibera omul de asuprire și exploatare și de a-i asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară.

Creatorul de artă și de cultură trebuie să trăiască cu maximum de intensitate comandamentele supreme ale societății noastre de astăzi, să înțeleagă tendințele ei de dezvoltare, să se confunde cu dorințele și voința poporului în mijlocul căruia s-a născut.

Principalele coordonate ale dezvoltării culturale în țara noastră sînt: promovarea spiritului novator, stimularea cunoașterii în toate domeniile lumii materiale, ale societății și ale gîndirii; valorificarea tradițiilor naționale; dezvoltarea și încurajarea creației maselor largi de oameni ai muncii; transformarea valorilor culturale în deprinderi de conduită, în bunuri ale civilizației.

Valorificarea moștenirii culturale are în vedere acele opere de creație care reflectă lupta eroică a maselor populare pentru apărarea ființei noastre naționale, pentru libertate și dreptate socială, aspirațiile poporului nostru spre pace și înțelegere, pe temeiul egalității în drepturi cu celelalte națiuni, omenii sa proverbială ca și operele de creație care evocă tradițiile de luptă ale eroicii noastre clase muncitoare, ale comuniștilor români.

În prim-planul activității cultural-educative din țara noastră se află preocuparea pentru educarea maselor de oameni ai muncii în spiritul responsabilității față de destinul contemporan al țării, față de viitorul ei, în spiritul hotărîrii de a mîlita cu toată pasiunea, cu fermitate și dăruire pentru idealurile de pace și prosperitate ale poporului nostru și ale întregii umanități.

Politica culturală a României socialiste este, în esență, o politică profund umanistă care privește omul ca obiect, dar și ca subiect al actului de cultură. În acest context, raporturile omului nou cu literatura și arta nu pot fi concepute ca

OMAGIU — pictură de Vasile Pop Negreșteanu (Din Expoziția națională omagială)

raporturi pasive; omul nou nu poate fi conceput ca un simplu receptor al creației literar-artistice. În concepția secretarului general al partidului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, omul nou nu trebuie să fie un simplu consumator de artă socialistă, ci și un producător, un creator. Aceasta este rațiunea pentru care, la inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, a luat ființă Festivalul Național „Cîntarea României”.

Acest festival pune un accent pregnant pe relația indisolubilă ce trebuie să existe între crearea de valori artistice și de bunuri materiale. Trăsătura sa esențială este caracterul educativ, asigurîndu-se fiecărei acțiuni un pronunțat conținut politic și patriotic și sprijinind în modul acesta, cu mijloacele specifice muncii culturale, realizarea sarcinilor economice și sociale. Festivalul Național „Cîntarea României” nu este deci numai un festival al creației artistice-culturale, ci și al creației tehnice în cadrul căreia participă inventatori, inovatori, raționalizatori.

Scopul principal al activității culturale și al educației socialiste este în esență acela de a făuri omul nou, constructor conștient al socialismului și comunismului, bine pregătît din punct de vedere profesional, cu un ridicat nivel politico-ideologic și o înaltă conștiință socialistă revoluționară, cu o comportare morală în familie și în societate, patriot înflăcărat, atînat trup și suflet de popor, de cuceririle sale revoluționare, hotărît să muncască cu abnegație și să lupte pentru făurirea socialismului și comunismului, pentru ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului, pentru apărarea cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității României.

IN peisajul general al științei și culturii din patria noastră. Academia Republicii Socialiste România, cel mai înalt for științific și de cultură al țării, contribuie prin metodele ei specifice la edificarea socialismului și comunismului în patria noastră. Astfel, membrii Academiei, la locurile lor de muncă, din conducerea de partid și de stat, din cercetarea științifică sau din învățămîntul superior, prin competența lor, prin experiența lor bogată, prin munca lor neobosită, prin efortul lor comun soluționează probleme importante ale economiei și culturii noastre naționale și participă la pregătirea cadrelor de specialiști la cel mai înalt nivel necesari patriei noastre.

Academia Republicii Socialiste România organizează manifestări științifice, simpozioane, mese rotunde, dezbateri, pe teme majore, importante pentru dezvoltarea țării noastre, cum ar fi mecanizarea și automatizarea proceselor industriale, valorificarea superioară a materiilor prime și materialelor, elaborarea de noi materiale sintetice cu calități superioare ce-

rute în industrie, perfecționarea tehnologiilor existente și elaborarea de noi tehnologii, metode noi folosite în tehnica construcțiilor și în transporturi etc... Nu au lipsit dezbaterile pe teme economice și pe alte probleme din domeniul științelor sociale, ca și manifestările cu caracter multidisciplinar și interdisciplinar în marile centre universitare din țară sub genericul „Zilele academice clujene” și „Zilele academice ieșene”. Toate aceste manifestări, reunind personalități din învățămînt și cercetarea științifică, precum și specialiști de înaltă calificare din producție, au prilejuit schimburi de opinii deosebit de utile, au clarificat unele probleme importante pentru practica economică și socială, au stabilit orientări noi în cercetare, proiectare și producție.

În același timp, Academia Republicii Socialiste România, prin revistele științifice de cel mai înalt nivel pe care le editează în limbi străine de largă circulație, face cunoscute pe toate meridianele globului realizările de vîrf ale cercetării științifice din țara noastră.

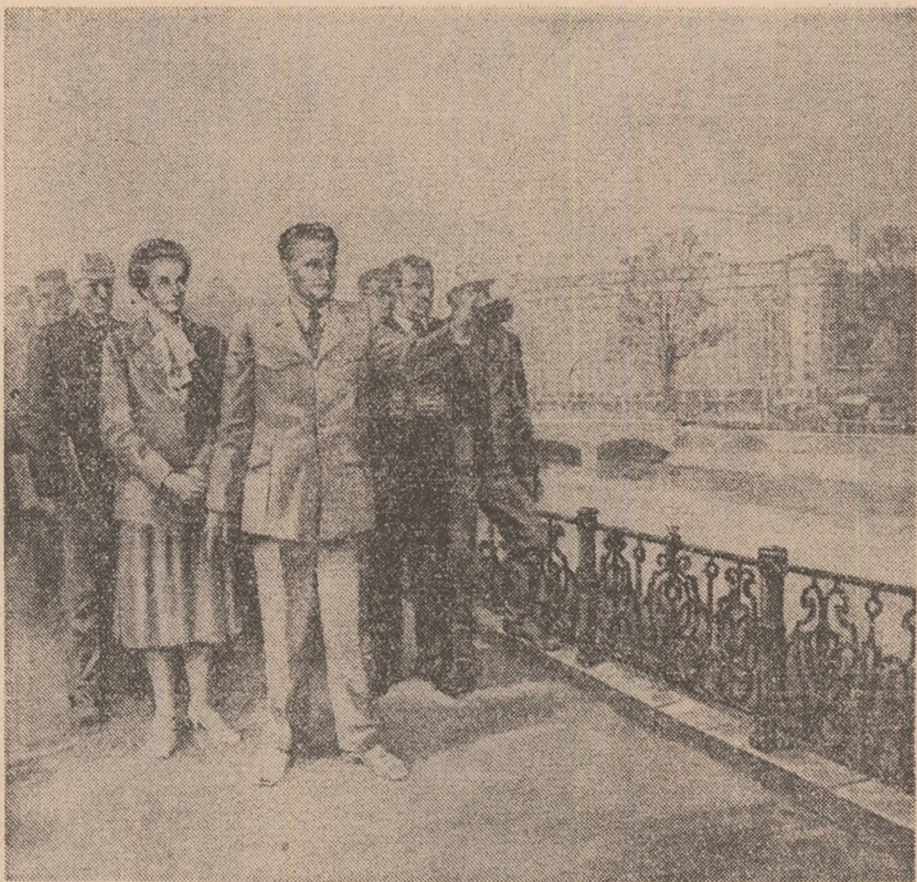
De asemenea, prin premiile pe care le acordă anual celor mai valoroase lucrări științifice, literare și artistice, Academia Republicii Socialiste România stimulează, în primul rînd, pe tinerii cercetători din țara noastră în activitatea lor de creație științifică, tehnică și artistică pusă în slujba exigențelor crescînde ale economiei și culturii noastre socialiste.

Academia Republicii Socialiste România editează lucrări de sinteză din diferite domenii, tratate, operele integrale ale unor mari personalități științifice și culturale din trecut, precum și lucrări originale conținînd valoroase cercetări fundamentale, contribuind astfel la o documentare de calitate a cercetătorilor, cadrelor didactice și a specialiștilor din țara noastră. O parte dintre aceste lucrări au fost traduse în limbi străine și tipărite de Editura Academiei în coeditare cu prestigioase edituri de peste hotare. La loc de cinste se află în acest sens lucrările tovarășei academiciene doctor inginer Elena Ceaușescu, care s-au bucurat de aprecieri unanime în rîndul specialiștilor din întreaga lume.

Doresc să menționez, de asemenea, activitatea membrilor Academiei Republicii Socialiste România în cadrul Universității cultural-științifice, o activitate obstescă ce se face cu pasiune, cu dăruire și care contribuie substanțial la ridicarea nivelului cultural și științific general al oamenilor muncii. Organizate în majoritatea lor în întreprinderi, cursurile Universităților cultural-științifice îndeplinesc rolul de a ține la curent pe cei ce le frecventează cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii.

Acad. Radu Voinea
președintele Academiei
Republicii Socialiste România

VIZITA DE LUCRU — pictură de Valentin Tănase

O nouă concepție a dezvoltării

DIALECTICA materialistă este cea mai generoasă, mai rodnică și necesară perspectivă filosofică în viața social-politică și în cultura contemporană. Și este și cea mai adecvată cu dinamismul, cu ritmurile de dezvoltare, cu tensiunile lăuntrice ale acestei civilizații — în primul rînd ale civilizației de tip socialist, deoarece constituie, prin excelență, un mod de a gândi și un stil de viață al celor culezători, al celor ce luptă pentru izbînda noului, și împotriva vechiului, al celor angajați pe magistralele căi ale istoriei contemporane și nu claustrați în redute ale conservatorismului dogmatic. Este o metodă de a gândi și de acțiune, filosofie a devenirii și a noului, prezentă în întreaga gândire și activitate practică a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în toate actele exemplare prin care se instituie civilizația nouă a poporului nostru.

Noul volum al scriii „Din gîndirea filosofică a Președintelui României” ilustrează strălucit în ce măsură a devenit dialectica revoluționară un mod de a fi și un stil de a gândi pentru conducătorul partidului și statului nostru, care a adus contribuții substanțiale la dezvoltarea creatoare a acestei concepții filosofice. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat nu o dată necesitatea de a lupta „împotriva a tot ce este vechi și perimat”, cerînd „Să înlăturăm cu curaj formele și metodele depășite, stările negative de lucru, să promovăm permanent și cu fermitate noul în toate domeniile de activitate. Aceasta constituie de fapt dialectica dezvoltării economico-sociale. Orice atitudine de autoliniștire, de împăcare cu lipsurile, cu stările vechi de lucru nu poate decît să dăuneze mersului înainte al construcției socialiste. Trebuie să fim pe deplin conștienți că fiecare etapă de dezvoltare presupune noi forme și noi metode de muncă, presupune o abordare îndrăznească, realistă a problemelor, lipsită de dogmatism, de conservatorism, de închistare și sectarism”.

La cei dintîi dialecticieni ai antichității, dialectica era definită fie ca teorie atotcuprinzătoare a existenței, a lumii privită în totalitatea ei, fie ca teorie generală a dezvoltării, atunci cînd nu era redusă la arta dialogului. Sînt două perspective mai curînd complementare decît opuse, căci nici existența nu poate fi concepută în afara devenirii și nici devenirea fără un substrat existențial, ca o curgere uniformă, mereu egală cu sine. Dialectica modernă, culminînd cu cea marxistă, a reunit într-o concepție unitară cele două perspective: a existenței în devenire și a devenirii existenței. Diferențierea calitativă, multiplicitatea determinărilor existenței, bogăția polifonică a lumii sînt de neconceput în afara mișcării lor, a unei mișcări dialectice ca unitate între continuitate și discontinuitate, ca unitate și luptă a contrariilor, ca luptă permanentă între vechi și nou.

La nivel social, dialectica materialistă își găsește verificarea și confirmarea supremă în revoluția socialistă și construirea noii societăți. Întreaga politică a partidului și statului reprezintă o dialectică aplicată, reflexul practic și programatic al dialecticii obiective a vieții sociale. Am putea spune că în toate documentele de partid, dialectica devenirii și principiile ei fundamentale constituie o prezență activă, fertilizatoare și exemplară, atît ca mod de a gândi, ca perspectivă metodologică implicată, cît și ca analiză directă a acestor principii și, îndeosebi, a principiului calității (și saltu-

lul calitativ) și a principiului contradicției.

În opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, modul de a gândi dialectic se manifestă înainte de toate prin forjarea și aplicarea unui concept nou, românesc al dezvoltării, în condițiile trecerii de la societatea socialistă la etapa sa superioară — comunismul. O strategie pe termen lung a dezvoltării, în concordanță cu obiectivul fundamental al etapei pe care o inaugurează Programul Partidului Comunist Român adoptat de Congresul al XI-lea avea nevoie de o fundamentare teoretică nouă, de un nou concept al dezvoltării care să vizeze și să orienteze acțiunea practică în sensul transformării revoluționare echilibrate a tuturor domeniilor vieții sociale ca un proces dialectic-unitar, de la industria grea la agricultură, la sferele culturii spirituale, finalitatea lor supremă fiind formarea omului nou, cu o personalitate multilateral dezvoltată.

Problema formulării unui obiectiv strategic cuprinzător, întemeiat teoretic și călăuzitor în practica construcției socialiste, a fost exprimată astfel de tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Cu prilejul adoptării Programului partidului de către Congresul al XI-lea am arătat că ne-am gîndit să stabilim obiectivul strategic al făuririi societății socialiste multilaterale dezvoltate, avînd în vedere toate laturile vieții sociale — baza materială, conducerea și dezvoltarea democrației, rolul tot mai important al științei, activitatea ideologică, politico-educativă. Am dat formularea de «multilateral dezvoltată» societății noastre viitoare pentru a nu se crea neînțelegeri, pentru a nu se lăsa loc neglijării vreunei laturi a activității, pentru a nu se trage concluzia că, vorbind de societatea socialistă dezvoltată, ne-am referi numai, sau mai cu seamă, la dezvoltarea bazei materiale.”

Este una dintre cele mai remarcabile contribuții, de mare însemnătate teoretică și practică, la îmbogățirea tezaurului de a gândi revoluționară prospectivă a vremii noastre. Este un concept științific și umanist totodată, deoarece corespunde, pe de o parte, legilor obiective ale dezvoltării sociale sub impactul revoluției științifico-tehnice iar, pe de altă parte, el face să prindă chip științific și realitate socială visul de aur al umanității de a edifica o lume a dreptății, egalității și omeniei în care toate componentele obiective și subiective ale condiției umane să se dezvolte armonios spre a face din fiecare om o conștiință activă creatoare, un erou civilizator — elitor de lume și de sine. Ideea de multilateralitate socială și umană, ca formă de manifestare a universalismului uman, corespunde și **etnosului românesc**. În mod concret, aceasta înseamnă dezvoltarea forțelor de producție, electrificare, cibernetizare și robotizare în industrie, noua revoluție agrară în agricultură, dezvoltarea activității științifice, învățămîntului și culturii.

Societatea socialistă multilateral dezvoltată este puncta de salt spre comunism iar construcția ei se realizează în cîteva etape. Esențială este însă, în desfășurarea întregului proces, trecerea la o dezvoltare **intensivă**, prin creșterea continuă a rolului științei, tehnicii, al învățămîntului și culturii celei mai avansate.

În planul educației și culturii, un atare concept al dezvoltării implică acțiunea formativă convergentă a **culturii profesionale** — cunoștințe, deprinderi și abilități tehnice, o bună pregătire de specialitate — și a **culturii generale**, care nu este doar o cultură de timp liber, ci are menirea să satisfacă nevoi de cunoaștere care depășesc orizontul specialității fizicărui, să îmbogățească viața spirituală, să ofere fiecăruia noi și noi deschideri către fascinanta lume a valorilor. Aceasta mai înseamnă solidarizarea dinamică și

funcțională a valorilor științifice și artistice, morale și politice, raționale și afective. În raport cu dialectica culturii din epoca noastră, o personalitate multilateral dezvoltată nu mai este omul enciclopedic de tip renascentist, ci specialistul capabil să realizeze cele mai fertile deschideri spre universul mare al culturii, cele mai dense sinteze de valori. Ceea ce înseamnă, evident, un nivel înalt de înțelegere, de conștientizare a problemelor cardinale ale epocii noastre și ale țării noastre în etapa actuală și în perspectivă. „Făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — presupune nu numai dezvoltarea forțelor de producție și a bazei materiale — care au, desigur, o importanță hotărîtoare —, dar și ridicarea conștiinței socialiste, a nivelului general de conștiință al poporului.”

Civilizația românească socialistă, ca o „civilizație materială și spirituală superioară”, imbină progresul tehnico-științific cu progresul uman spiritual, vizînd înflorirea multilaterală a personalității omului. Tocmai pentru că acest concept românesc al dezvoltării nu se limitează la baza materială ci cuprinde toate componentele umanului, toate resorturile subiective ale cunoașterii și creației, prefacerile din sfera conștiinței, realizarea obiectivului stabilit se va desfășura pe parcursul citorva cincinale în care România va atinge nivelul de țară mediu dezvoltată și apoi pe acela de țară superior dezvoltată, implantînd tot mai mult în viață principiul comunist de muncă și repartiție, de existență și conștiință. Este un proces istoric calitativ, atotcuprinzător, de perpetuare și intensificare a spiritului creativ și revoluționar.

Principiul contradicției

și lupta dintre vechi și nou

CONTRADICȚIA DIALECTICĂ dezvăluie nucleul cel mai adînc al existenței și devenirii, miezul cel mai arzător al dinamicii lucrurilor, acolo unde se fac și se desfac toate cîte există sau tind spre existență și tocmai de aceea e caracterizată de regulă ca esență a dialecticii.

Datorită dialecticii s-a produs o mutație esențială nu numai în gîndirea filosofică și științifică modernă, dar chiar în întreaga cultură europeană. „Totul pleacă de la **tema contradicției** — spunea Constantin Noica, care nu este o temă între altele a culturii europene ci miezul gîndirii, fie că o recunoaștem sau nu...”

În gîndirea marxistă, oricîte deosebiri

de opinii ar exista în ceea ce privește analiza concretă a teoriei contradicției, se manifestă unanimitate în a aprecia conceptul de contradicție ca un concept central în dialectica materialistă și chiar în teoria modernă a determinismului și aceasta deoarece caracteristica cea mai importantă a contradicției constă în faptul că ea reprezintă **izvorul mișcării**, nu ca un izvor primordial, ca un **prim motor**, ci ca o tensiune permanentă, de intensități diferite a contrariilor, ca o forță motrice a devenirii. În ceea ce privește propulsarea principiului contradicției în conștiința filosofică și culturală modernă și contemporană, esențială este proliferarea și adîncirea contradicțiilor vieții reale, complexitatea relațiilor sociale, precum și nepuizabila arborescență de contradicții ce caracterizează civilizația contemporană, decurgînd din crizele adînci ale societății capitaliste.

Prin deceniul al 6-lea a existat în Occident — îndeosebi în Franța — o dezbateră asupra dialecticii contradicției în socialism. Problema era pusă în termenii unei false dileme: ori se recunoaște că există contradicții și în socialism, dar atunci nu ar exista nici o deosebire semnificativă între capitalism și socialism, ori este negată legitimitatea contradicțiilor în socialism, dar atunci dialectica marxistă, care a proclamat universalitatea acestui principiu, este infirmată. Deci o interpretare antiistorică, nedialectică a celui mai important principiu dialectic. Experiența edificării noii societăți a pus cu putere în lumină istoricitatea contradicțiilor, faptul că ele acționează și în socialism dar sînt de altă natură, cu un alt conținut. A nega contradicțiile înseamnă a fi conservator idilizant și nu revoluționar, a esua în anchiloza dogmatică. „Sîntem revoluționari, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, nu dacă negăm sau decretăm că în socialism nu sînt contradicții, ci dacă recunoaștem existența lor, ținem seama de ele și acționăm în mod conștient pentru soluționarea lor justă.” A fi revoluționar înseamnă a elabora planuri de dezvoltare și programe de acțiune întemeiate pe cunoașterea profundă a realității sociale, a contradicțiilor care se ivesc și în condițiile societății socialiste și nu dispar de la sine, și adoptarea celor mai eficiente soluții pentru rezolvarea lor. Socialismului îi sînt proprii contradicții neantagoniste, dar ignorarea lor (voită sau nu), nesoluționarea lor la timp pot duce la transformarea lor în contradicții antagoniste. Este vorba de dereglări, disproporții, disfuncționalități, inegalități rezultînd din condiții de viață diferite etc., rămînera în urmă a relațiilor sociale în raport cu dezvoltarea puternică a forțelor de producție și a conștiinței față de forțele și relațiile sociale materiale, între cerințele de consum și ni-

Deschidere

te peste hotare numeroase manifestări complexe — atît în cadrul oficial pe care îl oferă documentele de colaborare economică, tehnică, cultural-artistică și științifică existente în prezent cu peste 150 de țări, — cît și în afara acestora, dar în același spirit al necesității unei mai bune cunoașteri și înțelegeri reciproce, al întăririi încrederii și cooperării.

În mod firesc, dezvoltarea multilaterală a României moderne a sporit și condițiile necesare unei creșteri polențiale a contribuției sale la crearea și schimbul de valori materiale și spirituale cu alte țări, la afirmarea gîndirii politice, științifice și culturale-românești, în lume.

Fîind o cultură generoasă în osteneala proprie dar și deschisă de mai multe secole spre tot ce se întîmplă în lume, adică într-un dialog permanent cu marile curente de gîndire artistică, culturală română s-a înfîlțit inevitabil cu cele mai autentice valori ale culturii universale. Nu le-a preluat însă epigonic. Le-a asimilat doar, transformîndu-le apoi, potrivit condițiilor și disponibilităților proprii.

Acasta i-a asigurat o originalitate specifică pentru fiecare din etapele pe care le-a parcurs, de la primele manifestări la rezultatele din zilele noastre, definind trăsăturile esențiale pe care cultura română le-a adăugat substanței generale a culturii universale.

Fie că este vorba de umanism sau patriotism, aceste trăsături derivă din structurile intime ale filosofiei poporului român și s-au concretizat în egală măsură în interesul cu care oamenii de cultură ai acestui neam s-au apropiat întotdeauna de persoana umană, sondînd destinul, condiția socială și psihologia acesteia, ca și de marile probleme ale colectivităților umane, exprimînd o simpatie fără excepții față de cauza libertății și dreptății în numele cărora

În acțiune

velul producției bunurilor de consum.

Expresia cea mai adecvată a acțiunii contradicțiilor în viața socială este aceea a luptei dintre vechi și nou. În **Expunerea** tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982, adoptată de Congresul al XIII-lea ca **Program ideologic** al partidului, se subliniază tocmai permanența acestei lupte care reprezintă ea însăși o lege generală a dezvoltării sociale. „Lupta permanentă dintre vechi și nou va continua să se manifeste și în comunism și va constitui forța motrice a progresului societății omenesti. Legea dialectică a luptei contradicțiilor, contradicțiile se manifestă și în socialism și se vor manifesta, fără indoială, într-o formă sau alta, și în societatea comunistă. Contradicții există și vor continua să existe în orice societate. Ele nu se pot soluționa printr-o altitudine de negare, ci prin studierea și înțelegerea cauzelor ce le generează și, pe această bază, prin acțiunea conștientă pentru înlăturarea vechilor stări de lucruri și promovarea cucerătoare a noului. Numai astfel se poate asigura crearea societății comuniste, numai astfel omenirea va putea merge spre o societate fără asupritori. Cu totul nou în comunism este faptul că dispar clasele antagoniste, clasele sociale în vechiul înțeles, se creează condițiile soluționării contradicțiilor prin activitatea conștientă a forțelor sociale, a oamenilor, în interesul întregii societăți, al libertății și dreptății sociale, al bunăstării materiale și spirituale a tuturor membrilor societății”.

Rezultă cu claritate că superioritatea socialismului nu constă în absența contradicțiilor, ci în natura acestora, în capacitatea oamenilor, în primul rând a clasei muncitoare, de a cunoaște, și a-și conștientiza dialectica acestor contradicții, de a le soluționa din perspectiva intereselor generale ale poporului, prin armonizarea intereselor individuale și a celor obștești.

Noua calitate a vieții și idealul

umanist al perfectibilității umane

PRINCIPIILE și categoriile dialectice nu sînt niste scheme rigide la care ar trebui raportată realitatea, un fel de pat al lui Procrust, ci **concepte dinamice ale devenirii**. Ele pot servi ca principii metodologice în abordarea realității numai pentru că și în măsura în care reflectă ele inele determinări de esență ale devenirii realului și ale procesului cognitiv și creativ. A înțelege altfel dialectica, ca un joc pur și gratuit al spiritului, în-

seamnă a-i nega însăși esența, a-i anula spiritul revoluționar. În condițiile edificării noii societăți socialiste — reprezentînd, am putea spune, proba de foc a gândirii dialectice ca mod de abordare, prospectare și proiectare a unui timp istoric ce-și accelerează mereu ritmurile și-și optimizează demersurile — principiul dialectic al calității și saltului calitativ, de exemplu, se manifestă prin „treccrea la o nouă calitate a muncii și a vieții”; creșterea economică a eficienței întregii activități economico-sociale, dezvoltarea cercetării științifice și tehnologice se produce în concordanță cu exigențele umaniste ale societății noastre. A concepe în spiritul umanist și revoluționar noua calitate a vieții înseamnă a ne referi la calitatea produselor, a mașinilor, dar nu mai puțin la calitatea oamenilor, la orizontul lor de pregătire profesională și general-culturală, la calitatea conștiinței lor morale.

Problema calității vieții, raportată la întregul sistem de civilizație, la toate sectoarele de activitate, nu și-o poate pune decît o societate care prețuiește omul ca singurul izvor de valori și ca valoare supremă legitimînd întreaga lume a valorilor. Este meritul partidului nostru, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a fi propus și elaborat acest concept dialectic, menit nu numai să sugereze modul de acțiune a unei legi dialectice fundamentale, dar și să operaționalizeze un vechi ideal umanist — **perfectibilitatea omului și a condiției umane** — oferind o viziune sintetică, integratoare asupra a ceea ce constituie principala finalitate umanistă a unei strategii a progresului, a unei politici subordonate omului și bunăstării sale; căci, așa cum a subliniat nu o dată conducătorul partidului și statului nostru, nu există și nu va exista o limită în perfecționarea omului și a relațiilor sociale, a promovării noului și creării celor mai prielnice condiții de manifestare a personalității umane, a fiecărui membru al societății, în deplină egalitate și libertate.

În concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu, principalele condiții (premise) ale calității sînt: **de ordin economic** — ca echilibru rațional între producție și consum, creșterea echitabilă a bunăstării, în raport cu cantitatea și calitatea muncii, dezvoltarea economică armonioasă a tuturor regiunilor țării în lumina unei politici inteligente de industrializare etc.; **de ordin ecologic** — vizînd echilibrul optim om-natură, dat fiind că deteriorarea gravă a structurilor ecologice reprezintă un pericol mortal pentru întreaga civilizație; **de ordin politic** — ceea ce se măsoară prin gradul de conștientizare și interiorizare a valorilor politice-progresiste,

OMAGIU de Vosile Pop Negreșteanu

Dialectica

existenței și conștiinței sociale

TOATE sistemele de civilizație s-au caracterizat și printr-o anumită relație specifică între factorii obiectivi și cei subiectivi ai dezvoltării sociale, între existența socială și conștiința socială. Oamenii și-au făcut propria lor istorie într-un sens progresiv și în masura în care au înțeles legile obiective ale evoluției societății și au acționat în spiritul acestora, dar tot o lege obiectivă este aceea potrivit căreia în decursul istoriei are loc o creștere a rolului factorilor subiectivi. În epoca modernă oamenii muncii, îndeosebi clasa muncitoare, ajung la o înaltă conștiință de sine, ceea ce implică, pînă la urmă, o conștiință revoluționară cuprinzătoare și departe-văzătoare despre lumea în care trăiesc, despre necesitatea și căile prefacerii ei revoluționare. Revoluția socialistă este prima în istorie înfăptuită în temeiul unei conștiințe revoluționare și a unui program științific fundamentat, iar noua societate este de asemenea prima din istorie în construcția căreia se afirmă cu vigoare și progresiv primul factorului conștient. Iată de ce dialectica raporturilor dintre existența socialistă și conștiința socialistă dobindește acum o pondere deosebită, fără precedent. De aici și însemnătatea excepțională pe care o are activitatea politico-ideologică și educativă, echivalentă cu forța de înmîiere progresivă, cu dezvoltarea forțelor de producție la nivel economic. Făurim prin muncă și educație o societate a educației care-și propune astfel să facă din fiecare om un factor activ constructiv, subiect al educației și autoeducației. Încă din 1968 tovarășul Nicolae Ceaușescu afirma cu deplină claritate: „Este cunoscut că făurirea societății comuniste este legată indisolubil de ridicarea nivelului de cultură a întregului popor, că aceasta este o cerință obiectivă a construcției noii orînduirii sociale. Noi, care acționăm în mod conștient în direcția făuririi societății comuniste, știm că dezvoltarea bazei materiale este hotărîtoare, dar fără o dezvoltare a științei, a gândirii tehnice, a nivelului general de cultură al poporului nu vom putea asigura nici progresul bazei materiale a societății, pentru că aceste două laturi ale activității noastre sînt strîns legate, se condiționează reciproc.”

În virtutea condiționării materiale, a determinismului social al conștiinței, aceasta din urmă (sau unele componente ale ei), rămîne (sau poate să rămînă) în urmă în raport cu prefacerile din sfera existenței sociale. Aceste prefaceri nu se reflectă imediat și automat în conștiința socială, dar de aici nu rezultă că rămînerea în urmă a conștiinței este o fatalitate pe care nimeni și nimic n-o poate frînge. Într-o societate care caută să imbine revoluția științifică-tehnică și revoluția umanistă a condiției umane, conștiința poate s-o ia înaintea existenței, să prospecteze viitorul, să creeze prin puterea plămuitoare a rațiunii și sentimentelor o lume în care omul să devină cu adevărat măsura tuturor lucrurilor. Se formează o concepție teoretică unitară despre lume și viață, ca expresie a unității fundamentale a poporului, ceea ce este pe deplin compatibil cu diversitatea opiniilor, a stilurilor de gândire și creație. Progresul conștiinței se realizează prin decantarea și sinteza diferitelor modalități de cunoaștere și forme de cultură; este un triplu progres: **cognitiv, axiologic și acțional** — în sensul organizării și conducerii conștiente a procesului istoric. Omul este, desigur, un produs al societății, al culturii și istoriei, dar prin conștiință el devine creator de societate, de cultură și istorie. Dintre toate funcțiile conștiinței, cea care tinde tot mai mult să integreze și să solidarizeze toate speciile de valori este funcția morală care, pornind de la sfera moralității, se exercită în toate domeniile culturii și activității sociale prin datorie și responsabilitate, prin asumarea unui destin revoluționar creativ și eroic, printr-o dialectică sui-generis a scopurilor și mijloacelor.

Al. Tănase

și rigoare

acestea au acționat de-a lungul istoriei.

În mod firesc, această tradiție fertilă și fertilizantă, realismul, patriotismul, și umanismul au fost asimilate în ultimele decenii în gândirea materialist-dialectică românească, înțelegând ca o necesitate istorică a etapei în care se cerea înțelegerea unei viziuni noi asupra lumii, viziune care, plecînd de la principalele curente filosofice românești, era chemată de o interpretare nefalsificată a trecutului, propunîndu-și să se îmbogățească atît cu valorile deja create cit și cu cele pe care avea să le determine ea însăși ca veritabil ghid în acțiunea celor angajați pentru înfăptuirea noii orînduirii sociale.

Tocmai de aceea, în cadrul culturii românești actuale, gîndirea materialist-dialectică deține rolul catalizator asigurînd o ierarhizare logică și legică a tuturor valorilor, de la cele teoretice la cele sociale și morale.

CONȘTIENȚA de propriile sale activități ca și de acelea ale partenerilor săi, țara noastră a desfășurat în ultimele decenii o activitate susținută pe planul relațiilor externe în domeniul cultural-artistic și științific încheind un număr însemnat de instrumente juridice (acorduri, programe, convenții și alte aranjamente oficiale), care să asigure un cadru stabil și un volum de activități permanente, pe baza de reciprocitate.

Prevederile acestor documente se referă la o gamă foarte variată de activități care își propun să difuzeze rezultate și informații din cele mai diferite domenii de activitate, să stimuleze vocațiile și să contribuie, într-un larg spirit de reciprocitate, la îmbogățirea culturilor prin confruntarea concludență a valorilor, element esențial în activitatea creatoare și innobilarea spirituală a popoarelor.

Un loc important în preocupările le-

gate de acest aspect l-a ocupat și continuă să-l ocupe educația morală și intelectuală a tineretului în spiritul păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare.

De asemenea, România a inițiat importante acțiuni pe planul relațiilor multilaterale și, în primul rînd, pe linia activităților UNESCO și a numeroaselor sale organisme guvernamentale și neguvernamentale.

Un pas important pentru crearea climatului necesar afirmării năzuințelor națiunilor europene de a trăi în pace și înțelegere a l-a constituit încheierea cu rezultate pozitive a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa. Odată cu semnarea Actului final de la Helsinki a fost inaugurată o etapă nouă care a pus în fața tuturor guvernelor și popoarelor continentului nostru sarcina desfășurării unor eforturi și mai intense pentru traducerea în viață a principiilor și înțelegerilor convenite, pentru instaurarea unor relații noi de încredere și concurență pașnică în Europa — de natură să se răsfrîngă în mod constructiv asupra întregii atmosfere internaționale.

În aceste condiții cultura noastră, literatura română contemporană, creația artistică românească într-un cuvînt, s-a definit și se definește fără nici un echivoc ca o componentă esențială foarte concret și exact curată în ansamblul societății socialiste românești de azi.

De altfel, încă de la înalta tribună a celui de al XIII-lea Congres al Partidului — ale cărui idei continuă să rămînă repere esențiale în tot ce întreprindem atît pe plan material — adică în sfera activității economico-sociale — cit și pe plan uman, spiritual — și aici este vorba în primul rînd despre desăvîrșirea conștiinței socialiste și formarea omului nou — tovarășul Nicolae Ceaușescu definea cu limpezime rosturile nobile ale artei și artiștilor din zilele

noastre: „Eroismul muncitorilor, al tîrărilor, intelectualilor, întreaga activitate tumultuoasă de transformare revoluționară a țării oferă minunate posibilități literaturii și artei, creației de toate genurile, dînd subiecte pentru opere aepieritoare care să ridice cultura și arta românească la un nivel mai înalt de dezvoltare, să contribuie la formarea conștiinței socialiste a poporului nostru, să însușească în muncă și viață tînăra generație, să înfățișeze perspectiva, viitorul luminos al patriei noastre”.

Un program de muncă foarte limpede formulat a cărui îndeplinire înseamnă pentru scriitorii toate cărțile bune apărute sau care urmează să apară, toate înlăturările cu cititorii lor din întreaga țară, toate peregrinările pe urmele eroilor neamului și pe urmele eroilor epopeii de azi a socialismului de pe ogoare și din fabrici, toate mesele rotunde, simpoziioanele, festivalurile — unele cu o participare internațională importantă, cum a fost Festivalul și Simpozionul „Poezia și Pacea”, organizat în anul trecut la București și Constanța și ajuns la cea de-a cincea ediție, la care au fost prezenți, în afara scriitorilor români, poeți din 11 țări, sau colocviul de la Buzeni dedicat literaturii pentru copii și tîneret — manifestări organizate de Uniunea Scriitorilor în spiritul permanentei necesități a întoarcerii mereu la izvoare, cum ne îndeamnă de fiecare dată secretarul general al partidului.

ACESTA este marea semn de recunoaștere — pentru noi și pentru prietenii României din întreaga lume — a tot ce s-a înfăptuit în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al Partidului, acest moment cu adevărat important în sirul marilor momente cu care s-a consolidat de-a lungul vremii realitatea demnității noastre naționale.

Teofil Bălaj

Teatrul „Bulandra“

„Uriășii munților“

FIUL lui Luigi Pirandello (1867—1936), Stefano, ne spune că tatăl său i-a dictat, în penultima zi a vieții sale, ce ar fi trebuit să cuprindă cea din urmă parte (a IV-a) a piesei sale neterminate *Uriășii munților*. Scriitorul a propus o dramă, care se isprăvește cu moartea Actriței, conducătoare trupe itinerante, ucisă — împreună cu câțiva din contrații ei — de servitorii giganților de pe munte. Stăpînii, dezolați, — care în acel timp nunteau — își exprimă regretul și oferă o despăgubire. Regizorul Teatrului „Bulandra“, Cătălina Buzoianu, consideră că jertfa artistică, sacrificiul provocat de ignoranța sălbatică a Uriășilor și de incapacitatea lor de a gusta arta adevărată, e o culminație indestulătoare pentru cristalizarea mesajului elegiac. Dar dacă în text povestea rămîne pe cit de frumoasă în amărăciunea, revolta și mindria ei, pe atât de misterioasă și ambiguă în ceea ce privește finalitățile, pe scenă ea tinde a ne desluși — în hățișul antinomiilor, paradoxurilor, chiar și în pulverulența simbolurilor ce tind a constitui un mit — o idee limpede și de tensiune intelectuală: arta nu poate trăi în sine și pentru sine, ci doar dăruindu-se oamenilor; și dacă nu e înțeleasă nici acceptată, din prostie rebarbativă, neștiință și îngustime a minții, obtuzitate obscurantistă minimalizatoare și nemiloasă — artistul plătind uneori toate acestea cu propria lui viață — rămîne certitudinea că împlinirea a fost vremelnică și aprinsă speranța că va veni o clipă cînd raportul firesc se va statornici.

TOTUȘI, efortul, în mare parte împlinit, al acestei opere scenice — grandioase ca boltire spirituală și expresivitate modernă, vorbind prin alegorii scenice captivante, cu o mare forță de semnificare în actualitate — de a clarifica și unifica, lasă destule întrebări deschise. Debutînd tîrziu, aproape de cincizeci de ani, după ce se consacrase ca prozator și eseist, Luigi Pirandello dramaturgul a nedumerit, derutat și scandalizat prin contrapunerea violentă dintre artă și viață, dintre individualitate și lumea exterioară, ca și prin descompunerea personajului în stări; dar, în același timp, noutatea dramelor, cu dedublarea eroului om-actor și labilitatea caracterului său, sondările profunde în misterul eului, cu revelații ale seismelor conștiinței, ale contradicțiilor din existența psihică au cucerit, treptat, largi adepziuni. La noi, printre primii care au căutat să explice pirandellismul, G. Călinescu a adus un aport esențial, observînd, încă din 1926, că „acest teatru se hrănește exclusiv din teoria cunoașterii, din drama percepțiilor relative și multiple în lupta de a prinde realitatea fluentă și fără contur“. În perioada postbelică, datorită și unor studii italiene dense, traduse parțial sau integral (din „Caietele“ lui A. Gramsci, apoi din volumele iscălite de Mario Baratto, Arcangelo Leone de Castris, Giovanni Calendoli, Cesare Sughi) precum și contribuțiilor lui Alexandru Balaci, Florian Potra (notabil traducător al piesei de care vorbim), precum și reprezentărilor pe mai multe scene, s-a ajuns la o mai apropiată cunoaștere a acestei dramaturgii, ea provocînd și apariția unei excelente monografii de Ileana Berlogea.

Cătălina Buzoianu oferă, acum, o admirabilă exegeză scenică, rod al unui studiu personal intensiv. Acțiunea pornește din matricea unui exil voluntar: o vilă părăginită și singuratică, numită „Năpasta“, unde s-a acuit un grup de marginalizați, „Năpăstuiții“. S-au izolat aici de lume, consumîndu-și în sărăcie și libertate, într-o ambianță excentrică și într-o comunitate bizară, o existență fără nici un țel. Cine sînt acești oameni, ce au fost — ni se spune. Ce vor, e mai greu de dedus. Falansterul lor e și tragic ca refugiu, și comic ca artificiu. Și-au construit un univers factice și propovăduiesc iluzia ca panaceu al traumelor sufletești, al mizeriei terestre. În acest virf de munte ajunge o trupă de actori care se mistuie în și mai mari nevoi; poartă cu ei o dramă — un poet s-a sinucis din dragoste pentru contesa Ilse, conducătoare trupe. Dintr-o eroare, au venit aici să dea reprezentații. Dar află că nu au cui să le ofere. Li se propune să rămînă și să facă artă pentru ei înșiși. Dar deși mai obidiți decît ceilalți, au orgoliul superb al creatorilor: vor să cucerească multumile cu lucrarea lor. Crotone, înțelept și mag ca shakespearianul Prospero, abil inventator de trucuri și spiritual minuitor de sofisme, le arată cîteva din farmece minuscule ale împărăției. Le populează visul uneia nopți cu halucinații pentru a le demonstra că există și o irealitate fascinantă dincolo de gînd și voință. (Dar nici autorul și nici regizorul nu au reușit să-i dea consistență dramatică, valoarea lui de argument rămîne minoră.)

Dincoace de hotarul basmului și de răvășirea coșmarului, în zori, Ilse hotărăște să plece, ea vrea nu să oficieze slujbe transcendente sedative, nici să se joace, ci să comunice cu semenii pentru a-i face mai buni. Atunci Crotone și ai săi se oferă să-i ajute pentru o reprezentație po-

Imagine din spectacolul *Uriășii munților*

sibilă pe muntele vecin. Acolo trăiesc uriașii, care vor celebra o nuntă. S-ar putea deci să accepte și un divertisment. Cine sînt Uriășii? Și aici simbolul e nedeslușit. E vorba de oameni cu o activitate practică fecundă, industrioasă: transformă natura și o supun; dar mințea lor a rămas în urmă, iar civilizația lor spirituală e precară. Sînt viguroși, cutezători, dar reduși intelectual. Lumea lor e năpraznică, iar vanitatea și suficiența lor nemăsurate. Spectacolul dat în fața slugilor lor (de care nu sînt, probabil, prea deosebiiți) e dezastruos: participanții, ascultînd-o pe actriță, vor fluiera, vor huidui ori de cite ori aud cuvinte, vor ride și vor aproba clovneriile, pantomima, măștile, cu care alți membri ai trupei încearcă diversivarea divertismentului mecanic. Cum Ilse va stărui, totuși, cu povestea ei, Polifemii aceștia cruzi și violenți vor azvîrli cu pietre. O vor ucide. Pe tovarășii săi în ajutorul ei, îi vor sfîșia. Cei rămași teferi se vor retrage, ducînd jertfa ca pe un stîndard al neîndupăcării. Printre-o tulburătoare răsucire pe podiumul scenic, ei se îndreaptă, muți și îndurerați, cu această ofrandă ce nu trebuie uitată, spre noi, cei de azi, pîrînd a cere sprijin și încredere.

CONFLICTUL a fost între Crotone, născocitorul de vrăji, profetul ficțiunii pentru ea însăși, predicator al retragerii pe munte, și Ilse, artista incoerentă, nevrotică, exasperată, dar asumîndu-și o misiune de a la care nu poate abdică, aceea de a fi și de a crea pentru semenii. Care e opțiunea dramaturgului? El îi iubește și pe unii, și pe alții. Dar aduce, la un moment dat, o forță amenințătoare, cumplită, ostilă și unora, și altora, vrăjmasă spiritului, artei, frumuseții. Și își exprimă astfel o *indoielă*. Geneza ei e în combustia torturantă a naturii introvertite a scriitorului, care caută o soluție și află, vag, doar o speranță — că va veni, cînda, poate, și înțelegerea... „Un pesimist înălțurător umanismului!“ l-a definit, inspirat, Ruggero Iacobbi. Concluzie însă tot n-are fi fost, chiar dacă elabora piesa în întregime.

Cele două personaje care se înfruntă, exprimă mai mult decît le este dat. Crotone — remarcă, pe bună dreptate, Ileana Berlogea — este sinteza eroului pirandellian, capabil să trăiască în mintea lui o mie de vieți; iar Ilse e sinteza eroinei lui, dăruită adevărului și realității. Cătălina Buzoianu și interpreții Ion Caramitru și Mariana Buruiană i-au văzut pe acești eroi-sinteze (sau ni i-au sugerat) ca pe niște răzvrățiți. Impotriva condiției umane carente, în momentul și în viziunea lor, a stării umile a artistului trăitor în nevoi degradante, a neînțelegerilor ce se manifestă față de poezia vieții. I-au apropiat astfel de noi. Și le-au dat o anume carnație.

Spectacolul e plasat într-un decor ce prezintă un loc ciudat, un templu prismatic, cu aripi mișcătoare, („un spațiu oracular“, zice regizorul) creat de Mihai Mădescu în chip măiestrit; căci pe de o parte el înfățișează suprafețe lucii și muchii ascuțite, o răceală de metal alb și sticlă brumată, pe de altă parte va fi o aulă a farmecelor, prin oglinzi deformatoare. (Teatrul acesta e „al oglinzii“ —

afirma primul comentator, devotatul Adriano Tilgher. Și Ion Sava, punînd în scenă, la București, o piesă pirandelliană, aducea personajele printr-o oglindă). Iar pe fundalul scenei vor apărea, incerti, în basorelieful turbure, cu articulații mecanice (ce nu vor funcționa) uriașii, unul (nereușit însă, nici ca apariție) arătîndu-se și în sală, în partea dimpotrivă scenei. Pe podium vor trece, pe trasee oblice, ființe eterice, creaturi în bizare costume clovnești — ca „fantasme care răcoleșc conștiințele“ — năpăstuiții, marionete vii, măști fantomatice, spirite aeriene ca Ariel ori Puck, creînd visul metaforizant și augmentînd „farmecul enigmatic necesar pentru a presăra în suflete pulberea iluziilor“ (cum explică regizorul). În felul acesta, în sonori muzicale grave și sublime arpegii mozartiene, se realizează, cu mijloace relativ simple, dar rafinate, *magia* teatrală. Incantația onirică, somnul care izvoade himere, se gregația iluziei de realitate și secularizarea ficțiunii în folosul unei realități tragice copleșitoare, sacrificiul și supra-viețuirea clocotesc în cazanul hiperbolei scenice, emanînd un abur poetic inefabil.

NU e o transpoziție a piesei, ci o interpretare imaginativă a ei, un spectacol de umbre și luminiscente, cu ingenioase vizualizări, ale cărei trusești, spontaneități lirice, comic elaborat cu măsură, într-o amplă și fertilă strădanie creatoare, nu numai că întregesc ce a scris (și a gîndit că ar scrie) autorul, dar aduc în vremea noastră acest — în fond generos și îngîndurat — testament al său. Cine știe, poate că ultima lui piesă traduce astfel și aspirația exprimată într-un poem din tinerețe: „Nemuritor, imens și felurit / un singur cîntec să compun / și-n el, întregu-mi suflet să-l închid / ca-ntr-un frumos și svelt vas funerar“. Între „Năpăstuiții“ — îmbrăcați în haine de culori grele, dominate de tăciuniu — și „Teatraliști“, înveșmîntați în alb, ca sacerdoții ai artei (costumele de Liana Manțoc) — e un moment prim de alarmă, chiar panică — atunci cînd se întîlnesc. Apoi e altul, de apropiere: gazdele trag oaspeșii spre ei, în sus, cu ajutorul unei frînghii. Și apoi e timpul înfrățirii: vor lucra împreună. Iar la sfîrșit, contopirea: sînt victimele aceleiași erori, de care „nimeni nu e vinovat“. Chiar nimeni? par a întreba, strînși unii în alții, temători dar neimblinziți, fragili dar infrangibili.

CU acel curaj creator care o caracterizează, regizorul își împrășteie personajele pe toată scena, în subsoluri, la balcoane, în sală, dorînd să ne învîlue în spectacol ca într-o mantie fermecată. Din cînd în cînd îi strînge în grupuri. Și într-unul singur. Întreține o mișcare pulsantă, continuă, dînd dinamism și vioiciune. Actorii, inventivi, își pun măști, fac pantomimă, rostesc cu multe nuanțe replicile, au gesturi și mimică floride, subjugă uneori prin imaginea durerii și naivitatea uimirii, prin efortul de a îmbăia în veselie starea nevoiașă ori de a liriciza demența, groaza, repulsia chiar.

După un început mai prolix (trăsătură care va fi și a întregului episod nocturn)

se decupează cu claritate și în atitudine studiate bufonada Luminiței Gheorghiu, excelînd printr-o sprinteneală ghidușă ce ascunde contuzii vechi, neștiute (ea e pigmeul Quaqueo), mohoreala malițioasă și îngrijorările acre ale lui Constantin Drăgănescu (Ducio Doccia), silueta vibratilă și glasul de violă, cu inflexiuni argintii, al Irinei Petrescu (Milordina — apariție subtilă, pe care textul o pierde treptat, actrița păstrînd-o însă în atenție, cu grațioasă demnitate), zburdălnicia infantilă a Manelei Ciucur (Mara-Mara, plutînd în aer ca un duh al văzduhului, cu umbreluța ei de acrobată și scandalizîndu-se nostim), frumusețea și nepăsarea Ioanei Pavelescu-Sion, răzbătînd prin zdrențele, mutenia și idioția bieteii vagabonde Magdalena, vitalitatea și fantezia Ilenei Predescu, împrumutate stranie bătîrîne Sgricia, ce a văzut ingeri și-și deapănă povestile cu o incântătoare voluptate confesivă.

Pe urmă, din grupul celor ce sosesc spre meterezele făgăduitoare și spre chiparosul umbror, din vipaia unei amiezii chinuitoare, emaciați, surprinși, frămîntați, incerti, infomețați și insectați precum ciocirile de mirajul înaltului, se desprind: Contele, cu chipul blind și statura înaltă, veșnic incovoiată, cu devastatoarea-i iubire, așa cum îl desenează, grațios, Marcel Iureș, tumultuoasa Diamanta (fără senzualitatea ce i s-ar fi potrivit) figurată tîrîrește de Oana Pelea, nervosul și hotărîtul Cromo, intruchipat în linii sigure de Răzvan Vasilescu (evaziv doar cînd își prea colorează visul), Spizzi, juvenile prim, cu o remarcabilă alură romantică, pe care i-o dă, cu savoare, Răzvan Ionescu, Battaglia, portretizat succint dar elocvent de Sandu Mihai Gruia, Sacerdoto — Doru Ana, masiv, cu cecități verbale și umor, și Valentin Uritescu, — vi-tregit de autor dar cu destoinicie purtat incoace și incolo de reputatul actor.

Din căruciorul tras de ai săi, iese, ca o crisalidă, cu fața cremoasă și ochii arzători, articulînd maladii propozițiile și frîgîndu-se ca sub o nevăzută povară, Contesa, Ilse. E Mariana Buruiană, care va avea nervii, suferința din dragoste, credința tare, anxietățile personajului și, în bună parte, nevoia lui de adevăr. Trăgismul de adine și chinul nelămurit, izbucnirile și căderile în sine sînt gîndite cu emoție. Lăcrate. Finalul, culminația, nu are altitudine. Glasul nu stă sub control, scapă din cînd în cînd desupra ori dedesubtul liniei normale, rostirea e uneori indistinctă. Gestul se răzlește citeodată de personaj. O dorință obsesivă de a mima candori, inocență, angelism, se exprimă printr-o sensiblerie fadă, cu răsfăț vocal și atitudinal perpetuu, care se ține de această talentată actriță ca o umbră rea. Îi dorim ca rolul Ilsei s-o maturizeze și s-o precizeze; un început în această direcție s-ar și întrezări. I s-a și dat, nu-i vorbă, rolul cel mai complicat: al unui mit.

Iar peste toți — dar neconștient între ei — vrăjitorul, taumaturgul, apostolul soteriolog, șarlatanul înțelept și viclean Crotone. E ceva interlop în acest antreprenor al iluziilor și manipulant de ter-tipuri; dar e și ceva amuzant și familiar în felul decontractat în care își divulgă stratagemele și expune binefacerile robinsonadei montane ori urîșenile ce pasc jos, la poalele muntelui. Are și ceva puternic, atrăgător: e hărăzit a episcop aici, în claustrul ales, dar o face cu generozitate. Și cu bucuria sinceră a descoperirii unui țînt feerie. Iar la nevoie e un sprijin pentru cei mai slabi ca el. Un profesor de virtuți ale libertății și un poet îndrăzneț. De sub aparente caramelate scoate și adevăruri amare. În trucajele lui de alviș se simte un miros iule de camfor. În cădelnițele din fața propriului iconostas, despre fericirile minăstirii sale laice, arde un grăunte de tămîie mizantropică și unul de smirnă sceptică, provenite din apostazia unui peregrin cînda voios care a fost lapidat. Încerc astfel să descriu — și să înțeleg — modul vibrant în care și-a conceput și făurit personajul, în expresie degajată, spiritual-sarcastică, serios-dramatică, Ion Caramitru.

Limbaajul spectacolului e bogat și multicolor hiperbolic, doldora de semne plastice, sonore, gestuale, cu arabescuri imaginative ale mișcării, cu frazări meșteșugit modulate. Un limbaj esențialmente teatral, păstrînd intacte replicile, situațiile din text și oxigenînd comunicarea, evitînd platitudinile pedestre. „Teatrul adevărat“ — îi spunea Pirandello unuia din traducătorii săi români, George Sbărcă, la Roma, — nu vorbește jargonul cotidian... își plămădește o limbă a lui“.

E, în montare, și o dublă performanță interpretativă: actorii Teatrului „Bulandra“ îi joacă excelent în scenă pe actorii din teatrul Contesei și pe histriionicii Năpăstuiți; și interpretează, cu aceeași excelență, personajele unei piese pe care aceia o prezintă unui public nevăzut. Prin această performanță ei au puterea și inteligența de a ne transmite convingător ideile mesajului pirandellian: nu poți oferi nimic de preț actorilor în schimbul artei lor; pot pierde orice, nu și credința în ceea ce fac și rivna vitală de a crea; oricite jertfe le-ar cere arta, ei știu că ea îi va răsplăti, nemurîndu-i prin demiurgica-i forță, care e eternă.

Valentin Silvestru

Flash-back

Apropierea de viață

■ FILMUL *Morometilor* a părut unora mai realist, și în același timp cu un plus de duritate față de roman. Este riscul pe care și-l ia orice film în raport cu literatura — o problemă de distanță focală. Prozatorul se distanțase atât de mult față de oamenii romanului, încât privirea lui suverană i-a trecut direct în rindul personajelor memorabile. Regizorul, obligat de concretețea imaginii, se apropie inerent de ei, îi înregistrează nu numai prin intermediul cuvintului dar și optic, până la semnamentele ce țin de detaliul fizic. Autenticitatea, ambițioasă, merge până la poziția firului de păr, până la intonația cea mai subtilă. Personajele lui Preda coboară din memoria noastră într-un decor care el însuși este reconstituit până la cariul scindurii, până la fisura tencuiei. Prin forța împrejurărilor, ele sînt mai concrete și mai „tari” decît epura livrescă din care descind; de aici impresia de severitate a unor.

Dar autorul cernizării a știut că, dedesubtul acestor cruste, să descopere simbul de gingășie din ființa intimă a fiecăruia. În aparență, „moromeții” aceștia sînt evazivi și histrionici, iuți la verb și ascunși la faptă, schimbă vorba și ocolesc răspunsurile directe, pun întrebări parazite și caută să nu-și exprime poziția decît în timpul doi; dar această disimulare este înfățișată nu neapărat ca o șiretenie orientală, ci ca un mod savant de a-și ascunde slăbiciunile, de a nu-și trăda afecțele. Episodul serbării școlare este demascator pentru acest sentimentalism mascat, cel puțin în privința lui Ilie Moromete. Dar numeroase alte siluete din „agora” fierăriei se descoperă pînă la urmă la fel de sensibile și vibrante, în străfundurile lor, în pofida înșelătoarei nepăsări exterioare, și nu se poate să nu ne înduioșăm de atîta candoare la niște oameni cu înfățișări sumbre sau pitorești, cenușii sau pur și simplu caragialești. Căci niciodată, pînă la acest film, n-am observat ce osmoză puternică se petrece între orașenii din momentele și schițele lui Caragiale și această lume de veri de la țară pe care Marin Preda ne-a descoperit-o în capodopera sa.

Pînă la urmă îi vedem pe toți acești meridionali îmbătrînind încet, în două ore, ca un univers peste care se lasă amurgul. Cu Moromete în frunte pășesc spre un prag limită, al limpezimii și dispariției, și compasiunea regizorului știe, din nou, să ne lase în suflet o amprentă puternică, așa cum numai Preda a știut-o face, la vremea sa...

Valerian Sava

Romulus Rusan

„Timp eroic pe plaiuri de legendă”

ÎN ATĂ o împrejurare deosebită, cînd e pe deplin legitim să începem o cronică vorbind mai întîi despre scenariu, despre text, despre verbul din film. Calitățile aparte, intrinseci, ale reportajului-poem *Timp eroic pe plaiuri de legendă*, prin care cineaștii au cinstit aniversarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii, ne determină la o atare răsturnare în ordinea comentariului, nu-i vorba, frecventă în recenzii, dar de regulă ținînd de ignorarea naturii acestei arte — „în mare măsură o artă a regizorului”, cum conceda Tudor Vianu.

Nu pentru că aportul regizorului (de altfel coautor al scenariului) și virtuțile imaginii sau montajului ar fi cumva în eclipsă, ci în virtutea preeminenței manifeste a ideilor de sorginte literară care structurează atât „discursul interior” ce leagă părțile componente ale documentarului omagial, cit și pe cel rostit de crainici, în dialog cu imaginile de pe ecran. Regizorul documentarist și poetul publicist ce și-au alăturat numele în fruntea genericului, rodați în colaborări anterioare de același gen, s-au depășit de astădată pe ei înșiși, în ceea ce devine implicit, în pasajele sale cele mai concludente, o demonstrație de film politic și un exemplu de ingemănare, în acorduri și rime fericite, a instrumentelor fiecăruia: pelicula și condeiul.

Nicolae Dragoș și Virgil Calotescu și-au compus lucrarea ca o cantată (reperul proxim comun al poeziei și filmului fiind muzica) în zece părți, cu un pregeneric și un epilog, riguros articulate tematic și ca mișcare ritmică. Fără a fi nici numerotate, nici marcate altminteri la suprafață, prin cezuri vizibile, părțile se simt respirînd distinct și funcțional, nu fără a ne surprinde din capul locului prin înșăși inedita lor succesiune, alta decît decît aceea cu care ne obișnuiseră unele lucrări similare. Este o ordine descinsă dintr-un concept politic superior, dar și din asumarea lui individualizată și specifică, mărturie artistică a unui crez. Propunîndu-și să omagieze pe conducătorul de partid și de țară, într-un moment cînd incununaarea anilor transformă sărbătorirea în una națională, realizatorii purced la construirea unui portret al țării înseși, convocînd toate mijloacele variate de gen în slujba acestui original proiect. Prin care documentarul aniversar se metamorfozează în poem reportericesc și cantată vizuală.

Încă din prologul ce precede genericul, ideea din titlul *Timp eroic pe plaiuri de legendă* coboară în materia imagistică a cadrelor filmate în spațiile vaste ale țării — „legendarul pămînt românesc”, cum zice comentariul, în timp ce imaginea rezumă, într-o suită fulgurantă de efigii, o istorie și o geografie definitorie: Sarmisegetuza și Adamclisi, Suceava, Deva, Tirgoviște..., iar primele trei părți ale cantatei sînt legenda munților, legenda apelor și legenda cîmpurilor române, aduse în contemporaneitate. „Fiecare munte își leagă numele de o legendă veche de cînd lumea” declară pentru început poetul-scenarist și autor al comentariului, fixînd astfel o direcție și un ton pentru aproape toate celelalte secvențe, în care își va verifica, alături de regizor, aptitudinile de continuator al unei strălucite școli repor-

tericescă și eseistice. Un suflu epopeic străbate și susține aceste secvențe, fie prin factura metaforelor („Carpații... sprijinindu-și frunțile pe cer ca niște uriașe semne de exclamare”), fie prin caracterul acut reflexiv al reportajului, integrînd în fraza literară abstracțiunile gîndirii științifice.

Este un flux ideatic omogen și în egală măsură angajant pentru toți semnatarii peliculei, în fața căruia ar păli orice încercare de a stabili o ierarhie sau un primat al contribuțiilor, odată atestată dominantă prin care fiecare își depășește dihotomiile profesionale. Departe de a fi ilustratorul unui text dat, regizorul cosenarist va fi avut nu doar inițiative conceptuale și abilități de dirijor al echipei, ci, după cum se vede din numeroase episoade, capacitatea de a crea sensuri noi, ca în cutare panoramic ascendent pe secularul Turn al Chindiei, racordat cu continuarea aceleiași panoramic pe unul dintre turnurile nu mai puțin impunătoare ale arhitecturii contemporane, sugerîndu-i poetului trimiterea, din comentariul rostit, la legenda mesterului Manole, reînviată. Căci, foarte sensibili la „natura care respiră timpul eternității”, realizatorii își conjugă permanent aporturile la timpul prezent. *Timpul eroic* al epocii Ceaușescu este dimensiunea de prim plan a întregii compoziții, care își atribuie în acest mod drept filon esențial virtuțile unui film-manifest. Congresele și Conferințele Naționale ale partidului sînt repere primordiale, evocate prin inserarea în context a unor cadre autentice din arhiva jurnalului de actualități, avînd în centrul lor portretul celui care „s-a aflat în permanență în mijlocul oamenilor și în fruntea lor” în cei peste 55 de ani de eroică luptă revoluționară, patriotică și a avut un rol determinant în destinul nou, al României socialiste, independente și

suverane, în cele peste două decenii care au trecut de la momentul istoric fundamental al Congresului al IX-lea: tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Deschizînd și încheind filmul cu cite un fragment din rapoartele rosite de secretarul general la Congresul din 1965 și respectiv la Conferința Națională din 1987, cineaștii descriu nu doar arcul de timp al epocii pe care o omagiază odată cu omagierea efectorului ei, dar și sursa credinței politice care îi inspiră și căreia îi dau o vibrantă expresie. Într-o „țară a faptelor”, omagiilor lor ia însă mai ales aspectul unei bogate și diversificate inserieri de imagini grăitoare prin concretețea și plasticitatea lor asupra prefacerilor trăite în aceste decenii, în noua istorie a patriei, în însăși geografia ei, în industrie și urbanism, în dezvoltarea științei și afirmarea democrației, dar mai ales în acele deveniri prin care evul socialist a făcut, cum se exprimă autorii cu un patetism conținut, „ca înălțimea oamenilor să nu fie mai prejos de înălțimea munților”. Este încă o dată un mod prin care autorii se revendică de la doctrina diriguitoare atît de decîs formulată în teza „tovarășului Nicolae Ceaușescu: „construim socialismul cu poporul și pentru popor”. Prezența în cadrele filmate a conducătorului partidului și al țării, alături de tovarășa Elena Ceaușescu, în momente cruciale ale efortului de edificare a efectorilor socialiste, la întîlnirile cu oamenii muncii, în timpul soliilor de pace peste hotare, devine semn și sens elocvent, în acest portret în care, identificînd contururile și chinul țării, creșterile și aspirațiile ei, recunoaștem implicit profilul și anvergura, omenia și chemarea mereu mobilizatoare ale fiului ei unanim omagiat.

Valerian Sava

Romulus Rusan

Radio t. v.

Actualități literare

■ Sub titlul *A patriei și partidului cinstire*, ultima ediție a *Fonotecii de aur* a alăturat mărturiilor ale unor mari creatori, mărturii ce-și prelungește peste timp semnificațiile. Dintre ele, elogiul poetic adus de Tudor Arghezi secerii și ciocanului ca semn al lumii în care „renașterea materială a mers paralel cu renovarea minții”, cunoscuta apreciere a lui G. Călinescu, scriitor ce înțelegînd socialismul ca „forma cea mai înaltă de patriotism” își asumă o atît de evocatoare artă poetică: „a scrie pentru cei mulți e a scrie pentru multă vreme”, în sfîrșit, pledoaria (din ianuarie 1978) rostită de Al. Philippide pentru *Măsură și armonizare*, semn distinctiv al vremurilor contemporane, identificarea de către Dumitru Ghiță sau Constantin Daicoviciu a destinului omului de artă și de știință cu „strunele cele mai profunde ale acestor pămînturi”. Sint, toate, gînduri definitorii pentru climatul intelectual al actualității imediate cînd, cum inspirat spunea Demostene Botez, s-a realizat „mai mult decît au visat înaintașii”.

■ La rîndul său, cel mai recent număr al *Revistei literare radio* a continuat, cu probe semnate de generațiile mai noi, a contura harta de idei și atitudini literare formulate în consens cu imperatiile prezentului. Au fost, astfel, difuzate poeme de Nicolae Dragoș (*Din plai de Olt*), Mircea Vaida (*De-o vîrstă cu țara unită*), Ion Brad (*Nume drag*), George Tărnea (*Cititorie*), Ion Segărceanu (*Suprem omagiu*), Ion Dodu Bălan (*Sărbătoare*), comentarii de Valeriu Răpeanu, Șerban Cioculescu, Bokor Katalin, Al. Balaci, Mara Nicoră, Eugen Theodoru, Franz Johannes Bulhardt, Alexandru Andrișoiu.

■ Cele două emisiuni care urmăresc constant ecoul valorilor literare românești în lume, *Dictionar de literatură universală* și *Allas cultural*, au trecut în revistă, prin forța lucrurilor selectiv, traduceri din poezia sau proza clasică și contemporană realizate pe toate meridianele, au răsfoit cuprinzătoare antologie de texte dedicate țării și

poporului nostru de cunoscuți scriitori străini, au prezentat atît realizările cit și planurile de viitor ale unor edituri, radiodifuziuni, instituții culturale de peste hotare privind o mai bună și adecvată popularizare a cărții românești. A fost accentuat, de asemenea, ecoul avut de festivale și simpoioane organizate de Uniunea Scriitorilor sub emblema *Poezii și pacea în Balcani*, *Poezia și pacea*.

■ Din programul radiofonic al zilei de miine selectăm, acum, la scurt timp de la editarea scrierilor de tinerete ale lui Marin Preda, propunerea rubricii *Carte frumoasă*, cînstă cui te-a scris: *Marin Preda — de la volumul „Întîlnirea din pămînturi” la romanul „Moromeții”*. După amiază, pe programul III, teatrul radiofonic anunță *Muntele de Dumitru Radu Popescu* iar seara, pe programul II, în seria *Clio și Euterpe*, un eseu despre *Spiritul doinei tălmăcit în pictura și muzica românească*.

Ioana Mălin

SOLUL

■ Pe măsură ce înaintăm în timpul pe care natura ni-l acordă, constat că în spiritul meu, din adolescență utecist, mîndru că se poate numi progresist — în sensul clasic: „progresul constă în capacitatea crescîndă a fiecărui om de a-și decide singur destinul” — niciodată ispitit să treacă de cealaltă parte a baricadei, în acest spirit vegnic însetat de innoire, apar zone de — hai să le zic așa — conservatorism. La început m-am speriat, luîndu-le drept semne de sclerozare, de inerție, de oboseală a gîndirii. Pe urmă, odată cu fiecare carte în care am culezat să-mi trec această experiență de credință prin cit mai multe nuanțe și vertijuri ale beneficiilor și crudelor contradicții, mi-am dat seama că toate pornirile mele conservatoare aparțin, de bine, de rău, dar tot mai strîns, organic, vitalității, energiei creatoare și nu numai că nu trebuie — sub presiunea multor întrebări apăsătoare, proprii oricărei conștiințe artistice — respinse ci, dimpotrivă, hotărît dimpotrivă, consolidate. „Conservatorismul” meu cu dreptul la aceste ghilimele care-l dau aerul necesar unei tandre ironii — n-are nimic abstract, deși nu are aroganța de a se declara lipsit de complicații. El e simplu și — fără a se feri de contrarietăți, dar străbătîndu-le cu grija de a nu mă strîmba — are puterea de a numi exact lucrurile: biroul meu; praful de gumă adunat pe acest birou; scaunul acestui birou; cărțile din biblioteca lipită de spătarul acestui scaun; creioanele uzate, adunate într-o cutie, nici vorbă să fie aruncate, cum nu arunc nici un amor; discoteca, ferestrele, storiurile lor, patul, păturile, pătulul meu de citadin înrăit care nu se poate despărți de DEX-ul său, de Dictionarul explicativ al limbii române în care la „pătul” găsesc printre definiții, la punctul 3, această „accepție populară”: „culcuș improvizat din frunze, din paie, din fin care servește pentru

dormit; prin extensie: pat rudimentar și mic”. Pentru ca la punctul 1, la explicația principală, să apară un cuvînt magic: „Construcție cu pereții din sipci, ridicată pe un postament la mică înălțime deasupra solului...” Solul! Poate că nu sînt — prin ceea ce scriu — decît un culcuș pentru cîțiva oameni de-ai noștri, o improvizație de frunze, paie și fin, un pat rudimentar, dar orice-aș fi, fie și o sipcă, sînt înălțat și stau pe un sol. Privite îndelung sau în trecăt, dimineața și noaptea, toate lucrurile numite capătă o vibrație muzicală și consistența unui sol. Creionul, biroul, biblioteca, hirtia, patul, DEX-ul meu aparțin acestui pămînt și le simt, prin toate nervurile și nervii lor, că se încordează să-l păstreze, să se conserve prin legătura, oricît de convulsională, cu tectonica lui. Ele simt, odată cu mine, că fără el — ele și eu n-am putea fi, n-am putea scrie. Solul — cu cuvintele, lucrurile și aerul lui — e conștiința de tine, de tine, de tine a scriitorului obsedat să se pună mereu, dacă e scriitor, „în chestiune”, în discuție. Dar discuția nu poate avea loc, sens, valoare, curaj și interes pentru rotațiile universale decît îndurînd-o aici, cu acest creion, la acest birou. Fără acest sol, cu legile lui de gravitație și de gravitație, sîntem frunze incapabile să se strîngă într-un culcuș.

În această idee se concentrează legea conservării materiei mele cenușii — fără să sînt vreun păcat originar, cu o naivitate pe care doar cînd ești departe de casă o simți în toată amplexarea ei emoțională și doar pudoarea te îndeamnă să-ți uiți s-o taci, ca să nu apară un prea afurisit sentimental, ajungînd să lăcrămezi la Abidjan pentru romantica porții care nu vrea să spună cite noți ai plîns la ea, deși te cunoșteau vecinii toți.

Radu Cosașu

Expoziția națională omagială

AMPLĂ, bogată în semnificații, concentrând imaginea unei țări prin ceea ce are ca mai reprezentativ astăzi, expoziția de la „Muzeul de Artă al R.S.R.” constituie un omagiu adus tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**. În împlinirea a 70 de ani de viață și peste 55 de ani de luptă revoluționară, Gîndită într-o dialectică a evoluției țării, cu accent pe ultimele două decenii, expoziția interferează pe simzele sale, prin toate exponatele, trecutul și prezentul, deschizînd implicit perspective asupra viitorului, ca o pagină de istorie prin imagini. În felul acesta se stabilește acel obiectiv flux de reciprocitate între chipul conducătorului și cel al țării, într-o interdependență care caracterizează epoca deschisă prin cel de al IX-lea Congres al partidului, cu punctarea principalelor repere și realizări.

Din acest tur de orizont, se desprinde nu doar sirul de jaloane care marchează istoria ultimelor două decenii în cele mai diferite sectoare, de la economie, agricultură, industrie, pînă la cultură și artă, ci și capacitatea poporului român de a construi, de a crea bunuri materiale și spirituale, de a lăsa o urmă trainică, perenă, pe acest pămînt al cărui destin se confundă cu cel al oamenilor care îl locuiesc de milenii. Prezența lor se simte în fiecare exponat, fie că este vorba despre macheta unui urias combinat, sau a unei nave, a unui agregat impresionant, fie că este vorba despre imaginea prelucrată artistic, la treapta simbolului și a metaforei, în care se citește acea implicare a spiritului uman, făuritorul a tot ce ne înconjoară. Iar prezența conducătorului țării, definitorie pentru timpul nostru, în mijlocul acestor oameni capătă semnificația dialogului permanent, activ, cu imediată consecințe în destinul României socialiste. Este ceea ce rezultă pregnant din întregul expoziției, în care mari panouri, alături de lucrările citorva artiști, o întreagă suită diacronică a vieții și activității tovarășului Nicolae Ceaușescu, compun o biografie convingătoare ca un manifest revoluționar, ale cărei dimensiuni de omagiu ni se relevă pregnant acum, în acest ianuarie jubiliar. Sentiment pe care îl amplifică, într-un mod specific, secțiunea de carte și discuri, loc al întâlnirii operelor

tovarășului Nicolae Ceaușescu și ale tovarăsei Elena Ceaușescu, într-o multitudine de ediții și din cele mai diferite puncte cardinale, cu omagiul pe care artiștii cuvîntului și ai sunetului îl aduc prin versuri, proză și cînt. Punctată cu diferite obiecte de artă, daruri pentru conducătorul țării în acest al 70-lea an de existență, cu multe flori care conferă expoziției un aer sărbătoresc pe măsura sentimentelor nutrite de poporul nostru, această amplă concentrare de mărturii ce se focalizează ca o pagină de istorie trăită are acel accent omagial prin care sînt marcate evenimentele semnificative.

Prezența artiștilor, prin intermediul cărora se exprimă simbolic și metaforic realitatea epocii noastre, sentimentele de care se bucură tovarășul Nicolae Ceaușescu, marchează simptomatice întregul expoziției, integrîndu-se organic în sensul general al manifestării. Portretul efigie realizat de Ion Jalea, în maniera sa expresivă, ca și relieful reprezentîndu-l pe Secretarul general al partidului în mijlocul oamenilor rămin în continuare două piese de referință, cu virtuțile lor cetățenești, politice și artistice. În alt mod, ca un reper în jurul căruia se poate focaliza un amplu spațiu agoric, fîntina mobilă realizată de Constantin Lucaci îmbracă valențe simbolice prin raportare la acest moment festiv, punctînd pregnant această expoziție omagială. Impresionează, deasemeni, cele două portrete, reprezentînd pe tovarășul Nicolae Ceaușescu și pe tovarăsa Elena Ceaușescu, lucrate într-o manieră tradițională, cu accente de fină psihologie, de Corneliu Brudășcu, simbolic încadrate de un arc pe care sînt etalate stemele județelor țării, ca o heraldică actuală. Două compoziții ample, alegorii ale relației dintre conducătorul țării și oamenii ei, semnate de Vasile Pop Negreșteanu conferă un aer de sărbătorească solemnitate încăperii în care sînt etalate, într-un mod care amintește de tablourile votive, de frescele care punctează pagini de istorie. Un sens aparte îl capătă lucrarea de sculptură, concepută ca o spirală ascensională, pe care se succed marile personalități ale istoriei noastre, de la Mircea, Ștefan, Mihai, pînă la Cuza, și care se încheie cu statuia tovarășului Nicolae Ceaușescu, investit cu atributele conducătorului României de

Tapiserie de Oloier Filaret

astăzi. O tapiserie rafinat colorată, de mari dimensiuni, reprezentîndu-l pe conducătorul țării, semnează Ilcana Balotă, subliniînd implicit revenirea la tradiția portreistică și votivă a genului, cu implicații simbolice. Lucru pe care îl regăsim și în tapiseria concepută ca o interferență între personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu și masele de constructori ai socialismului, pe care a realizat-o Cornelia Ionescu Drăgușin într-o manieră modernă, de tipul montajelor fotografice. Bun portretist și desenator virtuoz, reușind să restituie nu doar un portret ci și psihologia modelului, Constantin Nițescu este prezent și el cu o compoziție omagială, încărcată de semnificații.

Avînd același ton omagial, dar în planul metaforelor care lărgesc spațiul implicațiilor, alte lucrări se constituie ca semne de aleasă prețuire, completînd paginile de cronică înscrise în materialul prețios al artei. Lucrările maestrului Ion Irimescu se detașează prin tonul lor de elegie și

eleganța volumelor înscrise în spațiu, la fel cum suita de naturi statice cu flori, etalate ca un drum de acces către intimitatea alveolei în care sînt prezentate cărțile și discurile, punctează un alt nivel al modului de a da glas sentimentelor artiștilor. Întîlnim aici lucrări semnate de Vasile Grigore, cu exuberanța sa cromatică, Ion Popescu Negreni, maestru al tonurilor calme și al sentimentelor profunde, cu rezonanțe intime, Traian Brădean, de o expresivitate intensă, devenită emblemă și semn al pasiunii picturale, Angela Popa Brădean, rafinată coloristă și rapsod liric al delicatețelor florale, sau Elena Greculescu, colorînd rafinat traseele unui desen gracil, plin de expresivitate și forță. Regăsim în toate acestea, ca în întregul expoziției, de altfel, o suită de idei și sentimente ce caracterizează creația noastră contemporană, dar și tonul specific momentelor aniversare, ca un omagiu redactat în termeni specifici artei.

Virgil Mocanu

MUZICĂ

Cluj-Napoca

Evenimente muzicale ale tinerilor

CONCURSUL „G. DIMA” — care și-a avut de curînd a patra lui ediție — reunește în studioul de concerte și sălile Conservatorului clujean forțe muzicale tineresti de prima mînă, care au șansa să evolueze în fața unor maeștri de reputație și a unui public egal de competent și de cald. Sînt reprezentate, în efortul de cîntărire cit mai adevărată a talentelor de creatori și interpreți din noile generații, Conservatoarele țării, Uniunea compozitorilor și muzicologilor, ATM (Colegiul criticilor muzicali) — iar întreaga manifestare se desfășoară cu sprijinul U.T.C., Comitetul județean Cluj.

De fiecare dată, organizatorii fac eforturi substanțiale pentru ca lucrările laurate în ediția precedentă să poată fi audiate în condiții bune, în cadrul unui concert special — și astfel, din recolta 1986 a Concursului, am ascultat, de pildă, *Versete latine* de Dan Dediu, în care acest remarcabil talent componistic apelează la modalități insolite de emisie vocală (puse în valoare de interpretul Christian Alexandru Petrescu, el însuși compozitor) sau un expresiv *Lamento* de Luminița Spinu (la flaut Otilia Panaitescu). Fără îndoială că sirul lucrărilor executate este mai lung, ceea ce nu înseamnă că o distincție corespunde neapărat unei împliniri artistice comunicative. Cert este însă că aportul interpretelor consacrați (ansamblul „Ars Nova” dirijat de Cornel Țăranu, unul din animatorii cei mai activi al concursului de compoziție, basul Gh. Roșu etc) dă o semnificație aparte unor asemenea începuturi notabile.

Întrecerea interpretelor, antrenînd de data aceasta formații de cvartet de coarde, contrabașiști și percuționiști, a început printr-o demonstrație justificat intitulată „Concertul maeștrilor”. Aici am avut ocazia să urmărim pe pasionantul părinte al școlii de percuție cluje, Grigore Pop, nu numai desfășurîndu-se într-un autentic „bale” interpretativ, pentru a pune în valoare resursele de farmec și muzicalitate ale unui... grup de

timpani (*Partita* de Georg Druschetzky), dar și însoțindu-se cu un remarcabil contrabasist, Dorin Marc, într-o *Cadență* nu numai ingenioasă dar și grăitoare a compozitorului Valentin Timaru. De altfel, Dorin Marc ne-a amintit din nou valențele de maleabilitate și inedit sonor ale instrumentului său în *Concertul pentru contrabas* datorat regretatului Mihai Moldovan. Din nou, „Ars Nova” dirijată de Cornel Țăranu și orchestra de cameră „Dinu Lipatti” sub bagheta lui Casiu Barbu au întregit prin contribuția lor, imaginea unei serii instrumentale de excepție.

Dar concursul de interpretare? Distanțîndu-se, în chip explicabil, prin autoritatea profesionalismului, cvartetul „Transylvan” al Filarmonicii clujene ne-a prilejuit momente de adevărată artă, distilînd limpezimile clasice cu finețe și tensiune emoțională (*Cvartetul disonanțelor*, KV 465 de Mozart), făcînd dreptate parfumului și unduirilor *Cvartetului* de Theodor Rogalski (o lume intruciva raveliană, dar cit de atrăgătoare!) sau aspirimii fecunde a sonorităților *Cvartetului* compozitorului clujean Hans-Peter Turk. Pe aproape s-a situat formația ieșeană de studenți „Gaudemus”, remarcabilă în slujirea muzicii românești (Bentoiu, Spătărelu). Științietor și suflu a fost și grupul studentesc clujean „Quodlibet”, mai cu seamă într-o redare-performanță a *Cvartetului op. 44 nr. 2* de Mendelssohn-Bartholdy; am fost mulțumiți deasemenea să ascultăm *Cvartetul op. 10* de Ionel Perlea, talmăcit de formația „Appassionato” de la Conservatorul bucureșlean. Contrabașiști de solidă formație (Botond Kostyák, Alexandru Chiș), talente vli la percuție (Katalin Fabian etc.) au completat tabloul — și concertul — laureaților.

GALA TINERILOR CONCERTIȘTI (inițiată de ATM) se apropie cu pași repezi de a 50-a ediție și a poposit recent la Filarmonica din Cluj-Napoca, în două seri simfonice și una de muzică de cameră.

Primul cuvînt se cuvine talentelor de

excepție. Vom începe deci prin a saluta o tinăre mare cîntăreață, soprana Leontina Ciobanu-Văduva, pe care, desigur, au descoperit-o mai multe prestigioase concursuri internaționale, dar care confirmă laurii acestora printr-un farmec consecvent exercitat asupra publicului din sălile de operă și de concert. Este o voce de amploare și calitate, unită cu o muzicalitate cuceritoare, ce are ca subtext autoexigența, simplitatea și darul — atît de rar — de a nu ameți de pe urma succeselor. *Regnava nel silenzio* din *Lucia di Lammermoor* de Donizetti și o soră (a cita?) a *cavatinei Rosinei*, de astă dată localizată în opera *La gazza ladra* (Coțofana hoată) de Rossini ne-au reamintit că bel-canto-ul nu este o noțiune legală doar de strălucire tehnică și sunetul frumos, ci un vehicul de prim ordin al artei muzicale. Pe alt plan, Valeriu Rogacev, încă elev de liceu de artă, pe care îl cunoșteam ca un talent pianistic deosebit, a marcat o îmbucurătoare maturizare, dînd *Concertului nr. 1* de Ceaikovski o pondere suflătoare ce conferă adevăratul sens coeficientului de octave, pasagii și acorduri pe care unii tineri interpreți se complac să le parcurgă fără o acoperire interioară corespunzătoare. Cîntul pianistic al lui Rogacev are acum tensiune autentică, exteriorizînd o combustie lăuntrică de noblețe și intensitate.

Cu calificativul „excepțional” poate fi notată redarea *Sonatei a III-a, în re major* de George Enescu de către pianista Gönül Abdula. Am avut impresia unei însușiri a textului — extrem de dificil și sinuos — pînă la nivelul la care interpretul se poate încarna (exigența a fost formulată de Enescu însuși) în spiritul compozitorului. *Sonata*, de înrudire clasică evidentă (a fost subliniat chiar caracterul *scarlattiian* al scriiturii pianistice, bogată în transparențe), nu este lipsită de pasagii periculoase, care pot deveni opace. Or, de astă dată, ca în cele mai bune versiuni ale lucrării, totul a fost animat de un unic impuls original, care i-a conferit conciziune și a indicat

prezența *firului conducător* al gîndirii muzicale. Tot în bilanțul pozitiv al „Galei” clujene se poate înscrie redarea unei elegante piese de Maurice Ravel — *Introducere și Allegro pentru harpă și ansamblu instrumental*, parcursă de Mariana Bildea nu numai cu fluentă, ci și cu simțul valorii de substanță a culorii instrumentale.

Dacă includerea *Concertului pentru contrabas și orchestră* de Dittersdorf în programul manifestării a avut darul de a valorifica resursele solistice ale protagonistului, Botond Kostyák, în ce privește pe soprana Simina Ivan se poate spune că aria din *Traviata* de Verdi a înfățișat-o ca interpretă de operă inteligentă, cu dicțiune bună, cu simț dramatic de finețe. Mai problematice au fost alte momente ale „Galei”. Astfel, violonistul Nicolae Vasilescu — un tânăr virtuoz de talent — nu a reușit să anime *Concertul în re major* de Ceaikovski de o flacără vie și captivantă; oboistul Florin Ionoaia, ale cărui merite le-am reluat nu de mult, nu a arătat o suficiență stăpînire a continuității firului liric din *Concertul* de Richard Strauss, unele momente frumoase pierzîndu-se. De altfel, dificila partitură se cuvenea programată în așa fel încît să permită repetiții amănunțite de orchestră. Tot așa, Adriana Nedriță, care a înfățișat recent un izbutit recital bucureștean, nu s-a prezentat la înălțimea dialogului cu orchestra clujeană în *Tzigane* de Ravel. Sonoritatea viorii a fost mată, nestrăbătătoare, brio-ul pitoresc și eșalonarea de planuri sonore au lipsit. *Concertul nr. 27* de Mozart ne-a arătat-o pe pianista Gönül Abdula muzicală, însă cu necesitate de sporire a pregnanței și puterii de pătrundere a timbrului mozartian specific. În concertul cameral, Georgiana Ciobanu a receditat versiunea și anterior comentată a *Impresior din copilărie* de George Enescu — de astă dată în compania nu într-un totu inspiratoare a pianistei Olga Bolocan. Iar cvartetul „Transylvan” ne-a oferit *Cvartetul disonanțelor* de Mozart, poate cu ceva mai puțin vitalitate ca în concursul „Dima”.

În desfășurarea „Galei” clujene ar fi fost loc și de mai bine, mai ales în cazul dirijorului Gheorghe Costin, care nu a rezistat exigențelor acompanierii numeroșilor soliști cu aceeași eficiență și prezență activă pe care le demonstrase, recent, la Iași.

Alfred Hoffman

Cultura românească în pagini de istoria artei

SUB condeiul lui Răzvan Theodorescu istoria se citește nu numai ca un letpisat al faptelor excepționale din trecutul poporului nostru, din perioada genezei lui ca popor român, ca formațiuni și ca state distincte ci, într-o mai mare măsură, și ca mentalități, ca instituții de civilizație, ca istorie a culturii și a artei indeosebi, adică înrădăcinată în această vatră, a neîncetatei lor ei consonanțe cu întreaga arie de valori din spațiul oriental, sud-est și central european. Putem afirma că există o istorie privită din perspectiva „istorică”, ceea ce a dus, nu de puține ori, la o fațetă lipsită de înțelesurile revelatoare ale evenimentului istoric după cum, alteori, este privită conjugat, ca tot atâtea momente de civilizație și cultură istorică. În acest sens există, fără îndoială, tradiții binecuvintate în gândirea istorică din țara noastră, care ne îngăduie să-l alăturăm pe mai tânărul dar atât de înconfundabil istoric, acestei tradiții care cuprinde, într-o foarte sumară mențiune, pe un Nicolae Iorga, Al. Odobescu, P. P. Panaitescu, Al. Lapadat, C. C. Giurescu, V. Papacostea, A. Oțetea sau E. Condu-rache. În ce privește istoria culturii și a artelor indeosebi, trebuie amintită aici o companie adeseori ilustră, pe care cultura noastră nu o poate uita sau ignora: I.D. Ștefănescu, E. Lăzărescu, M. Berza, N. Ghika-Budești, R. Groceanu, V. Drăghiceanu, Al. Tzigara Samurcaș, I. C. Filitti, C. Pillat, M. Musicescu sau V. Vătășianu, Al. Ciorănescu, Gr. Ionescu, și, din fericire, cîți alții asemenea. Să-mi ierte cititorul lunga enumerare și nedoritele omisiuni dar pentru orice încercare de sinteză asupra culturii istorice ori a istoriei culturii din țara noastră este o datorie „să reamintim această bogată tradiție. Cu atât mai elocventă devine contribuția recentă a profesorului Răzvan Theodorescu”) care ne oferă și de astă dată rodul unei viziuni și unei gândiri interferente, interpretarea unei controversate perioade semnificată prin zestrea de monumente alestatice și prin întregul registru de imagini (miniaturi, broderii, monede, efigii, grafică de carte sau incrustații, sigilii, costume etc.), aparținând artei românești.

Răzvan Theodorescu se regăsește prin minuțiu și distincție stilistică, prin informare și utilizare corectă a citatelor (indatoritor totdeauna colegilor) și mai cu seamă prin acea noblețe a cercetătorului de a face lumină, de a recupera și de a valorifica, prin orice indiciu și orice raționament, ceea ce poate fi grăitor în trecutul culturii noastre, se regăsește spun astfel, în toate scrierile sale**). Mai mult, viziunea sa este deschisă celor mai variate conexiuni de la literatură și pînă la documentul epigrafic sau arheologic, de la contextul filosofic pînă la imaginea

*) **Civilizația românilor între medieval și modern. Orizontul imaginii** (1950—1980); 2 vol; București, Ed. Meridiane, 133 planșe, 504 p.

) **Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (sec. X—XIV, 1974); **Itinerarii medievale, 1979**; **Un mileniu de artă la Dunărea de Jos (400—1400)**, 1976; **Piatra Trei Ierarhilor, 1979**; monografii de monumente istorice, prefețe sau comunicări științifice.

Dimitrie Tișindeal — basorelief de Gheorghe Adoc

AU trecut 175 de ani de la înființarea Preparandiei din Arad, prima școală românească din Ardeal menită să crească și să instruiască pe viitorii luminători ai satelor, „apostoli ai națiunii” cum îi numea Nicolae Iorga.

vieții cotidiene, aulice sau populare ilustrând, cu vădită originalitate, și învățăminte școlii de la Annales. Medievalist, bizantinolog, istoric al artei, autorul se dovedește deopotrivă preocupat de acele peste două secole care fac trecerea de la istoria medievală a țării noastre la cea modernă, prilejuindu-i avansarea unor analize și ipoteze demne de atenția slujitorului culturii și a teoreticianului civilizației. Dacă în lucrările anterioare stăruise, cum și spune, să reprezinte modul în care „românii și-au făcut, intrarea în istoria culturală a unei Europe pe cale de a se naște ea însăși” acum dorește să deslușească un „alt început esențial, cel al modernității civilizației noastre, la întâlnirea unor așezări vaste sfere ale Occidentului și ale Orientului ce ne-au modelat, fără a răpi cu nimic din originalitate, locul în istorie”.

Preluând o fecundă sugestie a lui N. Iorga și a altor istorici europeni referitoare la trăsăturile noului ev modern — marcat de evenimentele secolului XVI — R. Theodorescu a întreprins o dublă explorare istorică. A descifrat semnele vremii, ale începutului de ev modern, alți în substanța evenimentelor politice cit mai ales în faptele de civilizație a imaginii din provinciile românești: a stabilit apoi corespondențele de fond dintre cele trei arii de istorie românească dar și sincroniile acestora cu transformările stilistice și chiar cu acelea mai împlinite ale vieții spirituale din Europa centrală dominată, pe atunci, de resurecții reformatoare, renașteriste și baroce. Asemenea generalități își așteptau însă analizele doveditoare știut fiind cit de controversată este problema unei „Renașteri românești” sau cea a expresiilor barocului ori a „goticului” local, în literatură și destul de diferit, în teritoriile imaginii și ale mentalului epocii.

UN capitol introductiv „Drumurile de artă ale unui sfert de mileniu” punctează ideile majore ale cărții de față, urmat de alte trei capitole: „Rădăcini stilistice la arta europeană”, „Mecenați, innoitori și conservatori” și „Artă și mentalitate în epoca luminilor” bogat adnotate și ilustrate.

Împărtășind sugestia lui Huizinga cum că adoptarea noului se manifestă mai curînd ca „formă exterioară” și mai apoi ca „adevărat spirit nou”, R. Theodorescu își argumentează convingerea că în perioada 1400—1600 deși lipseau, în spațiul românesc, temeiurile esențiale precum emulația urbană și burgheză sau antropocentrismul și emanciparea științifică de tip renașterist, se poate vorbi de configurații culturale innoitoare, specifice dar, în același timp, profund înrădăcinate cu prelungirile tirzii ale bizantinismului medieval. Astfel de particularități sînt cercetate de autor în tot cuprinsul cărții, fondate pe ideea că Renașterea de tip occidental european nu este o etapă obligatorie și pentru Europa răsăriteană care-și începe istoria sa modernă sub alte auspicii culturale. Era desigur o arie de confruntări acute și în domeniul morfologiilor vizuale dar nu poate fi ignorată problematica de fond și anume opoziția și complementaritățile subiacente dintre „internaționalism medieval tirziu al Orientului european” din sfera greacă,

civilizația
românilor
între medieval
și modern

slavonă și romanică și „Internaționalismul goticului” aristocratic și aulic, pătruns în Transilvania și mai apoi, conjugat cu elemente ale umanismului renașterist, pînă în Moldova și inevitabil în Muntenia. Dacă ar fi să facem un succint „inventar” al acelor „semne” pe care istoricul artei le-a disociat și analizat, cu finețe și discernămint prob, ca argumente peremptorii extinse apoi în cele aproape 500 de pagini, am obține tot atâtea tentații de lectură nemijlocită a textului. Sînt de amintit: regimul dominației otomane cu exercitarea autonomiei și a unor contradictorii raporturi cu Poarta (dispariția chiar a unei părți a vechii boierimi prin persecuții politice); învingerea separatismului prin algeri de domni dintr-o provincie în alta; confirmări de mentalitate proto-națională; eleganța formelor plastice și ale cromatismului cultivat; interesul pentru formele narrative și pentru unele tradiții elenistice. Fenomenele de acest gen sînt simptomatice, deși unele sînt răzlete și aparent nerelevante. În Transilvania semnele modernizării sînt mai acuzat exprimate în monumente private și religioase, sub influențe italieneze dar care nu corespund și unui conținut autentic de idei ce n-a fost de altfel cu puțință în nio a arie unde renașterea subzistă numai ca o reverberație. Asemenea influențe le aflăm în arhitectura din Ardeal, în clădirile lui Petru Rareș (Probota și Sf. Dumitru din Suceava). Se accentuează conștiința unității de neam și a descendenței romane (Movilești) deosebită de cea sarmatică și hunică a polonilor și ungurilor; se face simțită prezența cărturarilor cu studii umaniste în Occident (Olahus, Despot); spiritul reformelor în Ardeal; tipăriturile românești (Coresi) și folosirea limbii vernaculare în documentele princiarie (în vremea lui Petru Șchiopul) sau folosirea alfabetului bizantin în contextul unor relații active cu Europa răsăriteană și centrală. R. Theodorescu socotește că „setea de a povesti, de a istorisi [...] de a transfera în scris și în imagine experiențe creatoare individualizate sau colective chiar și atunci cînd păstrează încă și duhul religios și forma sa bizantină, sînt de o maximă semnificație novatoare (exemplificări din epoca lui Petru Rareș, Lăpușeanu, Despot Vodă sau Petru Cerce-l în Moldova și Muntenia). Aici se reamintesc de fenomenul picturilor murale, din interiorul și în exteriorul cunoscutelor monumente monastice din nordul Moldovei, ca specie estetică a aceleiași inclinații spre narațiune și spectacol, intim asociat cu noile rezolvări arhitecturale și a raporturilor reconsiderate dintre spațiul sacru și cel natural (rolul pridvoarelor). Noua retorică, fie a imaginilor plastice, adevărate „cronici murale”, fie a narațiunilor cu caracter istoric, cronicăresc sau a celor fabularii rimau în noua viziune ce marca începerea modernizării civilizației și spirituale. Exemplificări ample și-a propus autorul cu osebire din repertoriul și epigrafia monumentelor transilvane (Sibiu, Brașov, Bratei, Bistrița sau Sighișoara), moldovene (Bucovăț, Sf.

civilizația
românilor
între medieval
și modern

Gheorghe din Suceava) sau etitoria Buzzeștilor de la Călușu. O argumentație specială aduce istoricul R. Theodorescu convingerii că Moldova „s-a dovedit mai permeabilă, mai deschisă noutății, înriuririlor culturii apusene ce îmbracă în această vreme (mijlocul sec. XVI) mai ales haina Renașterii”. Se fac referiri la ansamblul arhitectural de la Slatina, la Casa domnească și la decorativitatea întregului spațiu, la stilul de viață, la activitățile intelectuale și artistice de la curte. Deasemenea, la Despot Vodă, întemeietorul Collegium-ului de la Colnari, acel „comes palatinus” care va adopta, în multe dintre activitățile lui, pînă la heraldica monetară, obiceiuri occidentale precum ulterior Petru Șchiopul și „stirpea” Mihneștilor din Muntenia sau a urmașului Basarabilor, prea cultivatul Petru Cerce-l.

Autorul amintește de altfel o încercare a sa anterioară de a propune, la baza unei tipologii a procesului modernizator, apariția unor „homo novus” ea de ex.: Neagoe Basarab, Cantacuzinii, Udriște Năsturel, Vasile Lupu, C. Brăncoveanu sau Mavrocordat (Cîțiva „oameni noi” elitori medievale în Itinerarii medievale, 1979) prin care se realizează tranziția spre o cultură specific novatoare. Disocierile nuanțate ale lui R. Theodorescu vor sesiza, pentru secolele XVII și XVIII, o evoluție a culturii europene bazată pe tradiții bizantine și postbizantine pe de o parte și pe cele ale occidentului latin sau vernacular de altă parte, avînd ca puncte de incidență politică urmările absolutismului monarhic cu ceea ce numeam mai sus „conștiința proto-națională”, apariția unora dintre statele naționale și dominația artistică a barocului. Formele barocului românesc vor fi încadrate în ceea ce autorul numește „barocul ortodox postbizantin” cu fastul și luxuria vizuală predilectă (pînă la barocismul fanariot), precum și barocul de sorgine catolică (în Transilvania mai cu seamă), ce va pregăti „sensibilitatea modernă la nivel popular și burghez”. Arhitectura sacră va fi cea reprezentativă, cu sinteza ei mateiană (din cursul domniei lui Matei Basarab) incurajată de o conștiință distinctă „a patronajului artistic” promovind, în epocă, stilurile postrenașteriste (barocul și manierismul) și deschise curentelor europene (al „umanismului civic”, al „raționalismului ortodox” sau al „luminilor”) cu al său corolar de proprie obirșie — creația folclorică și cultura populară. Nu am avut acum, în aceste rânduri, decît modesta dorință de a fi folosit gîndurile ineseși ale neobositului cărturar spre incitarea cititorului la meditație, la continuarea studiilor în direcții deschise prin ipoteze sau atestări abia începute, la aprofundarea culturii istorice și artistice prin care vom înțelege „că o formă majoră a supraviețuirii a fost, adesea, sublimarea dramelor, vitregiilor și ofenselor istoriei în superba, tăcută și nesfîrșita perenitate a artei”.

Paul Caravia

Jubileu

Ideea tînărului cărturar Dimitrie Tișindeal, cel care a străbătut pe jos zeci de sate din această zonă a țării pentru a strînge adeziuni și modeste contribuții materiale, a prins viață în toamna anului 1812.

Timp de aproape două secole această modestă școală de învățătură a dat neamului promoții de învățători însușiți de un înalt spirit de sacrificiu, anonimi dar devotați cauzei sfinte a luminării poporului.

Festivitățile emoționante la care am participat ca fost elev al școlii au pulsant sub semnul emoției menită să cinstească memoria iluștrilor înaintași. Sesiunea de comunicări izbutind să contureze un istoric al Preparandiei a fost secundată de momentul înființării „Societății culturale Dimitrie Tișindeal”.

După 30 de ani de la absolvirea școlii (Școala Pedagogică de învățători) am avut bucuria rară de a revedea pe cîțiva dintre foștii profesori și pedagogi: Ion

Drăgan, Petru Buzgău, Dumitru Emandi, Deliu Petroiu.

După ce s-a cîstit printr-un moment de reculegere memoria înaintașilor, sculptorul Gheorghe Adoc, născut pe meleagurile Aradului, și-a prezentat omagiul său de artist cetățean: un basorelief al fondatorului acestei Școli și primul ei director: Dimitrie Tișindeal.

Ediliile arădeni s-au îngrijit cu generozitate de renovarea și redotarea actualei clădiri de pe malul Mureșului. Dar, ca arădean îndrăgostit de fiecare colț al orașului purtînd în el urmele istoriei noastre, într-o după amiază, însoțit de un prieten am pornit în căutarea primei clădiri care a adăpostit Preparandia. Clădirea se află nu prea departe de centru, pe o stradă mai lăturalnică și păstrează intacte urmele măreției de odinioară și arhitectura specifică vremii. Am depus un buchet de flori pe treptele roase de pașii foștilor dascăli și elevi și am privit-o multă vreme din toate părțile. În jurul ei prin-

deau viață clădiri noi, macarale nervoase scormoneau pămîntul netezind drumul unei magistrale, în imediata apropiere se configura un nou complex de blocuri. Solitară și impunătoare, urcînd din negura vremilor, prima clădire a Preparandiei din Arad își înalță silueta ei pitorească. Și atunci m-am gîndit să mă rog de prietenii mei arhitecți, să mă rog și nu să le sugerez, să se aplece cu grijă peste planurile lor și să ocrotească această clădire care respiră istorie românească de aproape două secole. Să nu uite că în acest oraș din vestul țării sînt puține clădiri care vorbesc cu forța concretei despre obirșia, prezența și permanența noastră adică implicată în istorie. Sînt conștienți că-mi vor asculta rugămintea și vor ocoli cu o buclă proteoarea acest modest monument venind spre noi din veacuri și pe care avem datoria să-l lăsăm intact urmașilor.

Iar pe frontispiciul ei restaurat, talentatul sculptor care este Gheorghe Adoc va închipui un alt basorelief al neobositului și distinsului cărturar care a fost Dimitrie Tișindeal.

Mircea Micu

VINICIO SALATI

● Poet, prozator, eseist și publicist de marcă, reprezentant de frunte al culturii elvețiene de expresie italiană, Vinicio Salati s-a născut la 9 noiembrie 1907 în orașul Lugano.

E autorul a peste 400 de lucrări radiofonice și a mai bine de 150 de poezii pentru copii. Cunoșcând la perfecție limbile franceză și germană, a desfășurat o prodigioasă activitate de traducător.

La cei 80 de ani ai săi, Vinicio Salati își trăiește cu seninătate acea tinerețe fără bătrânețe caracteristică artiștilor îndrăgostiți de profesiunea lor. Autor, printre altele, al unor ex-

celente lucrări monografice despre locurile natale — Ticino și împrejurimile sale, — și al unor monografii de artă, ca, de pildă, cea despre sculptorul Adriano Bozzolo, apărută în *Artu limbi* (ed. Ponto Rosso — Milano, 1974), scriitorul e mereu prezent cu contribuții remarcabile în rubricile publicistice și artistico-literare ale presei cotidiene din *Tara Cantanelor*. Este un vechi prieten al României care ne-a vizitat țara în repetate rânduri și-i păstrează o frumoasă și nepieritoare amintire.

J. Cr.

Un punct după „O“

O poveste obișnuită și, totuși, deloc banală.

Dacă-l ascultăm pe Terentius: „Îndrăgostiții sint neouini” și „toanele îndrăgostiților sint completarea firească a iubirii”. Într-adevăr, iubirea e ca războiul, — dacă o trăiești o săptămână, va veni ziua când vei fi rănit, răvășit, dominat. Dar s-ar putea ca incapacitatea și monotonia s-o distrugă înainte de a o fi șlefuit. În consecință, bărbatul trebuie s-o reinventeze. În permanență.

Simțirea, iubirea, suferința, devoțiunea vor fi mereu textul ce oglindește viața femeii. Vrăjitorul Balzac o spune, pentru că „iubirea e religia ei, femeia nu se gîndește decît să placă celui pe care-l iubește. A fi iubită e țelul tuturor faptelor sale, să stîrnească dorințele iubitului prin toate gesturile ei”. Căci o femeie virtuoașă are în inimă o fibră în plus, sau în

minus decît celelalte: ea e ori stupidă, ori sublimă. Înclinațiile începutului au farmece inexplicabile, iar în schimbare e toată voluptatea dragostei.

O spune Don Juanul lui Molière. Femeia e pentru bărbat un orizont unde se întîlnește cerul cu pămîntul.

Ingerul și demonul se împacă în femeie ca în nici o altă ființă. Femeia cea mai nobilă, cea mai suavă, posedă în ea cel puțin o lăptosă de cărbune infernal, și nu există femeie, oricît de infamă, în a cărei inimă să nu sălăsluiască un colț de paradis.

Durerea rămîne în spatele tuturor plăcerilor, pentru că bărbatul e o mașină făcută anume pentru durere, el are doar cinci simțuri spre a percepe plăcerea, iar suferința îi pătrunde prin toți porii — în unele locuri, unde-i înțepat, singurează. El n-are sub piele

Lumea aceasta

Lumea aceasta e imaginea unei alte lumi.
Peștele e-n mare
marea în pește.
Omul în lume
lumea în om.
Pentru a înțelege o idee
sufletul trebuie să capete forma
unui lucru.
Viața noastră?
Visul din care ne făurim
o amintire.
Noi nu cunoaștem decît ceea ce
știm să reproducem.
Toată viața —
o naștere neîntreruptă.
Totul se sfîrșește în istorie
într-o lume în care
nimic n-are sfîrșit.

In trăsăturile femeii

In trăsăturile femeii
ziua e imaginea unei vocații
și nu un simbol al duratei
în ele eul dă forma timpului
și spațiului
plutește cu ele peste cauze
e gata să dea viața
în loc s-o primească.

Rizi de miniile tale, micuțule.
Te plimb în bătaia vîntului
între stînci și mare,
așteptînd ca hazardul
să-ți dezvăluie taina nașterii tale
sau taina inutilității tale.

Din viața mea
am făcut
un nor.

Inima rănită

adie răcorînd țînutul.
din furtună și torent.

Privirea copiilor
frumusețea fetelor
sînt ca nisipul dulce.

Privirea ta și frumusețea ta
sînt afluenții
coroanei tale
împletite
din furtună și torent.

Cartea străină

Ultimul Proust intră în scenă

„L ONGTEMPS je me suis couché de bonne heure” a ajuns cel mai celebru *incipit* românesc. „Ani de-a rîndul m-am culcat devreme”, traduce propoziția sacramentală Irina Mavrodin în ultima variantă românească din Proust, oferită acum de Editura Univers (Swann, 1987). Găsind formula „ani de-a rîndul” pentru imensa noapte a timpurilor dinaintea clipei în care *Recherche* începe să fie redactată, Irina Mavrodin a dat o soluție ingenioasă, pe care o va adănci pînă la finele volumului. Actuala traducere a primelor două volume din ciclul proustian sub titlul *Swann* înseamnă nu doar o dată culturală importantă, ci mai ales un prilej de reflecție.

Că opera lui Proust a reprezentat încă de la apariția ei o obsesie a românilor — este astăzi un fapt bine cunoscut: începînd cu frații Bibescu, cei care au făcut atît de mult pentru editarea și cunoașterea lui Proust în Franța, și pînă la studiile lui Camil Petrescu, Mihail Sebastian și Anton Holban apărute la doar cîțiva ani după succesul mondial, Proust a avut la noi un regim privilegiat. Iar traducerea lui Radu Cioculescu din 1945, prefată de Tudor Vianu și purtînd girul lui Antoine Bibescu, a fost salutată la vremea ei ca un eveniment crucial. De ce, prin urmare, o nouă traducere?

Actuala variantă din *Swann* a Irinei Mavrodin ne dă un răspuns neașteptat. *) Acest Proust citit acum este un Proust al anilor noștri, beneficiind de experiența interpretării rafinate în ultimele decenii, de imensa operă de traducere din epoca postbelică, de înțelegerea superioară a scriitorului. Mai mult decît un act lingvistic, traducerea de față este un act cultural. Astăzi știm că Proust a devenit o referință a culturii europene, moment de început al unei alte maniere de a scrie roman: el nu mai este micul snob efeminat și autorul prețios care stîrnea alergii celor de la „Nouvelle Revue Française”, ci un prozator de vocație, unul dintre primii pe care i-a dat Franța lumii, autor total și complex, de o vigoare balzaciană în regimul creației. Sau, cum spune Irina Mavrodin în prefata traducerii, „Faza lui Proust nu mi se pare comparabilă cu un instrument fin, ba chiar efeminat — așa cum s-a

spus — ci mai curînd cu o mașinărie puternică și greoaie, care gîrlește din toate incheieturile, lansată obsesiv, cu toată forța, spre infinitesimalele particule de necunoscut”. A transpune în românește spiritul acestei fraze — iată marea problemă. Radu Cioculescu dăduse, pentru epoca lui, o traducere remarcabilă, dar o traducere ce respecta încă labuurile formulare din perioada interbelică, ce netezea asperitățile și avea în vedere alura „poetică” presupusă în acei ani de opera proustiană. Cînd fraza devenea imposibilă, traducătorul român introducea o conjuncție salvatoare, pentru ca o anumită coerență — în sens tradițional — să fie salvată. Rezultatul: un Proust privind spre secolul al XIX-lea, un Proust autor „de tranziție”, de fapt — un Proust conform cu viziunea pe care gîndirea critică a perioadei interbelice o instalase.

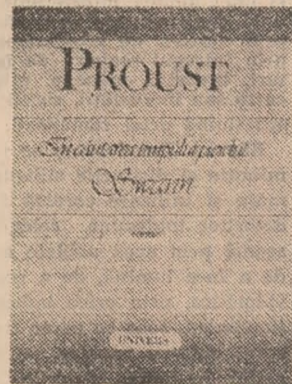
La nivelul structurii pur lingvistice, modulițiile din ultima traducere trebuie căutate cu atenție, dar ele sînt decisive. Fraza cu care se deschide primul „act” din *Recherche*, episodul *Combray*, fraza nu mai puțin celebră, sună acum în felul următor: „La Combray, zilnic, încă de la sfîrșitul după amiezii, cu multă vreme înainte de elipsa cînd trebuia să mă așez în pat și să rămîn treaz, departe de mama și de bunica, dormitorul meu redevenea punctul fix și dureros al preocupărilor mele. Pentru a mă înveseli, în serile cînd păream prea nefericit, ai mei se gîndiseră să-mi dea o lanternă magică pe care, în așteptarea cinei, o așezau peste lampă; și, asemenea primilor arhitecți și meșteri sticlari din epoca gotică, ea înlocuia opacitatea zidurilor cu impalpabile izolari. Cu supranaturale apariții multicolore, unde erau pictate legende ca pe un vitraliu pilpiitor și efemer.” (p. 40).

Irina Mavrodin tratează fraza proustiană cu respect și dezinvoltură în același timp: pentru a ajunge la rezultate notabile, nu există altă cale. Neologismele cele mai criante se învecinează cu cuvintele „lăărănești”, care făceau deliciul lui Proust, sau cu fragmente din jargonul saloanelor. În variații infinite, absolut totul își găsește loc în fraza din *Recherche*. Fraza trebuie să prezinte, lexical, un amalgam bine controlat, o bogăție din care să nu lipsească asperitățile, deoarece curiozitatea lingvistică proustiană a căutat cele mai insolite cuvinte pentru colecție. Evident, efortul major a trebuit făcut la capitoul sincretic. Trebuie să spunem de la început că perioada prous-

tiană ne este redată în integralitatea ei, cu toate dimensiunile unor monstruoase, fără ca ritmul să fie trădat și fără ca imensa vîltoare să fie vreodată fracturată pe criterii de inteligibilitate. Dar problema relației sintactice se pune acut mai ales într-o limbă ca a noastră, lipsită de oratorie clasică și de experiența seculară a cadenței. Traducătoarea alege atent conjuncțiile și elementele de legătură, nu se dă în lături de la inevitabilele repetiții ale pronumelor relative și construiește o frază arborescentă, în care sensul global este salvat și care, în schimb, reface în limba română armonia grea a frazei lui Proust. A fost, fără îndoială, latura cea mai dură a întreprinderii, pe care numai un traducător de clasă o putea duce la bun sfîrșit.

De ce depinde reușita unei asemenea performanțe? În nod obișnuit, invocăm faimosul „simț al limbii”, imponderabilă spirituală, cu care foarte puțini oameni sînt înzestrați. Socotim pe drept cuvînt această fugitivă trăsătură ca pe o condiție de bază, în absența căreia nu se poate întreprinde nimic: marele om de cultură care a fost Vladimir Streinu a dat și el o variantă a lui Swann. (În partea dinspre Swann, 1968), complet eșuată și naivă, aproape ilizibilă de un cunoscător al operei proustiene; aceasta în ciuda calității cărturarului și a incontestabilei sale erudiții proustiene. „Simțul limbii” și-a spus cuvîntul.

Dar trebuie să adăugăm imediat că talentul de traducător, la fel de rar ca și talentul muzical, nu se reduce la simțul lingvistic. Actuala variantă a lui Swann n-ar fi fost posibilă dacă Irina Mavrodin nu traducea mai întîi *Escurile* lui Proust, dacă nu ar fi scris studiul *Poetică și poezică*, dacă nu ar fi fost poeziciană și poetă la înalt nivel, cu un cuvînt — dacă n-ar fi absorbit cultura: transpunerea lui Proust nu se poate realiza în afara unui fond de erudiție ieșit din comun. Mai mult decît atît: în chip direct, aproape insesizabil, actuala traducere profită de tot ceea ce exegeza proustiană a ultimilor ani a adus la capitolul înțelegerii superioare a autorului. În fraza mozaicată, dar perfect articulată din acest ultim Swann, se oglindește în cele din urmă imaginea complexă despre Proust pe care ne-au oferit-o Gaetan Picon, J.-P. Revel, Maurice Bardeche, Giles Deleuze sau Gérard Genette — cea a unui Proust complicat și novator, care a modificat datele esențiale ale scrierii unui roman. După exgezele citate mai sus, un alt Proust, marele înnoitor, s-a impus trep-

tat. Poate părea curios, dar structura lingvistică — în cel mai tehnic sens al cuvîntului — a unei traduceri bine făcute beneficiază direct de comentariul luminos, transpunînd în materialul amorf al textului sugestia de natură culturală, supralingvistică. După cum a arătat, într-un studiu de referință, unul dintre marii noștri poeți și traducători dintotdeauna, Șt. Aug. Doinas, traducerea nu este atît o problemă de nimerire a unor echivalențe lingvistice, cît una de echivalare a unor contexte culturale. Nu limba-jul românesc al actualei variante proustiene trebuie modificat în raport cu cea din 1945, ci spiritul general care animă verbul. În această transsubstanțializare greu de definit se situează contribuția esențială a Irinei Mavrodin.

În urmă cu un deceniu și jumătate, am scris o carte consacrată structurii narrative a romanului proustian, intitulată *Imaginea acesună*. Astăzi, fără a amenda esența, probabil că aș nuanța altfel viziunea propusă atunci — și aceasta pentru simplu motiv al trecerii timpului. Există un Proust al tinereții, al maturității și al bătrîneții fiecăruia dintre noi, deoarece Proust face parte din aceeași categorie de scriitori ca Montaigne, Goethe sau Balzac. El va fi citit altfel la fiecare vîrstă — și va fi citit altfel de fiecare generație. Swann al Irinei Mavrodin ne oferă un Proust convenabil pentru finalul acestui deceniu: iată supremul elogiu pe care îl putem aduce acestei variante. Fie ca următoarele volume să se succedă în cadență rapidă, pentru ca opera să-și formeze grupul coerent de cititori, educați la sensibilitatea deceniului al nouălea din secolul nostru, și pentru ca întreaga operă să se impună ca un tot. Ar fi un act de cultură valoros, iar pentru Irina Mavrodin, editoarea lui Flaubert și exgega marii literaturi franceze, ar însemna o încununare perfectă de carieră.

Mihai Zamfir

MAJORITATEA oamenilor de cultură îl cunoștea pe laureatul Premiului Nobel pentru literatură (1946) Hermann Hesse (1877-1962) în ipostaza de romancier, esecist și autor de povestiri, precum și remarcabile descrieri ale naturii pe care a iubit-o o viață întreagă. Puțini știu că a fost un acuarelist cu o forță și armonie coloristică remarcabile, el începând să picteze la vîrsta de 40 de ani în regiunea Tessin din Elveția. „Cu Camenzind, primul său roman de mari dimensiuni, Hermann Hesse a înflăcărât tineretul de la începutul secolului. Demian a stîrnit generația celor care s-au întors din primul război mondial, iar un sfert de secol mai

tîrziu, disciplina spirituală a Kastaliei (Jocul cu măgelele de sticlă), forțele meditației și umănității au fascinat pe acei oameni care căutau o nouă ordine în haosul statului dezmembrat și al războiului pierdut” — remarcă exegetul său, Bernhard Zeller.

Hermann Hesse, care a fost deseori comparat cu personajul principal din *Steppenwolf* (Lupul de stepă), este un singuratic care-și macină problemele și se macină pe sine în izolare, încercînd să dea răspunsuri unor probleme individuale într-o lume agresată de tehnicism și mai ales de lipsă de timp.

Textul alăturat îl prezintă cititorilor într-o ipostază mai puțin cunoscută — aceea de făuritor de basme. Și nu este vorba de un basm obișnuit, ci despre

un basm care pune în discuție problema creației și creatorului, creația absolută și sacrificiile pe care ea le cere pentru a atinge culmea perfecțiunii în domeniul artei, dacă ești dintre aleșii care au fost dăruiți cu har. Numai astfel, ne spune Hesse în basmul din China Antică, poate să reinvie un Orfeu, care să facă oamenii să fie pătrunși chiar și numai pentru o clipă de comuniunea cu sentimentul de frumusețe eternă, să schimbe vremea și locurile după plac, uitînd ce este trecerea timpului. Și aceasta într-un mod deosebit: prin contopirea versului cu muzica, cu gîndul și natura, într-un sincerism artistic și natural, totdeauna cu zîmbetul pe buze.

tul munților. Meșterul ședea aici, ca odinioară, în fața colibei, pe rogojina simplă, plimbîndu-și degetele pe corzile lăutei, iar în loc să-i dea ucenicului său binețe, rosti două versuri despre incinerarea pe care o aduce arta, la auzul căroră învățacelui i se umplură ochii de lacrimi, atît de mult erau versurile pătrunse de profunzime și de armonie.

Han Fook rămase din nou la Meșterul Cuvîntului Desăvîrșit care îl învăța acum, odată ce stăpînea tainele lăutei, să cînte la țiteră, iar lunile se scurgeau una după alta ca zăpada purtată de vîntul de apus. Încă de două ori îl mai copleși dorul de casă. Prima oară fugi pe ascuns, la ceas de noapte, însă, înainte de a trece dincolo de ultimul cot al văii, vîntul nopții trecu prin corzile țiterii, care stătea atîrnată de colibă, iar sunetele zburară pe urmele sale și îl chemară înapoi, iar el nu putu să li se împotrivească. Cealaltă dată însă visă că ar planta un puiet în grădina sa, iar soția lui stă alături de el, iar copiii săi udă pomul cu vin și cu lapte. Cînd se trezi, luna strălucea în încăperea sa și se ridică tulburat și-l văzu pe meșter în camera de alături ațipit, cu barba sa cărunță tremurînd ușor. Deodată îl copleși o ură neîmpăcată împotriva acestui om, care, așa cum i se părea, îi distrugese viața și îl amăgise în ce privește viitorul. Voia să se arunce asupra lui și să-l vadă. Bătrînul deschise atunci ochii și începu de nădătat să zîmbească cu o blîndețe delicată și tristă, care-l dezarmă pe învățacelul său.

— Adu-ți aminte, Han Fook, spuse bătrînul încet, ești liber să faci ce te-n-deamnă inima. Poți să te întorci în patria ta și să plantezi pomi, poți să mă urăști și să mă răpui, asta prea puțin conținea.

— Ah, dar cum aș putea să te urăsc, strigă poetul adine mișcat. Asta ar însemna să urăsc însuși cerul.

Sîi rămase mai departe, învăță să cînte la țiteră, iar apoi la nai, iar mai tîrziu începu să compună poezii după poveștile meșterului. Și învăță încet-aceea artă tainică de a spune aparent numai lucrurile simple și firești răscolind cu ele sufletul ascultătorului precum vîntul ogînda apei. Descrie venirea soarelui, cum soarele el pe creasta munților și lunecarea tăcută a peștilor, atunci cînd fug ca niște umbre pe sub luciul apei, sau legănatul salciei tinere în bătaia vîntului de primăvară. Și atunci cînd îl auzea, nu era numai soarele și jocul peștilor și soapele salciei, ci părea că cerul și lumea consună de fiecare dată pentru o clipă într-o muzică desăvîrșită. Oricine îl asculta se gîndea atunci cu bucurie sau durere la ce iubea sau ura: copilul — la joc, tînarul — la iubită și bătrînul — la moarte.

Han Fook nu mai știa numărul anilor pe care îi petrecuse cu meșterul la izvorul Marelui Fluviu; deseori i se părea că a pășit abia ieri seară în acea vale, întîmpinat de cîntecul bătrînului și deseori simtea că parcă ar fi rămas în urma lui toate epocile omenirii și toate vremurile, că totul a devenit fără însemnătate.

Și se sculă într-o bună dimineață singur în colibă și cu toate că îl strigă și-l căută în toate ungerile, meșterul dispăruse. Peste noapte părea că venise brusc toamna, un vînt aspru zgîlția coliba veche, iar peste creasta munților zburau stoluri mari de păsări călătoare, cu toate că nu le sosise vremea.

Atunci, Han Fook luă mica lăută în mînă și cobori pînă în patria sa, iar unde dădea de oameni, ei îl întîmpinau cu salutul suvenit bătrînilor și celor aleși, iar atunci cînd ajunge în orașul său de obîrșie, tatăl său și logodnica sa cu toate rudele cu tot muriseră, iar acum locuiau alți oameni în casele lor. Seara însă a avut loc pe fluviu serbarea făclilor, iar poetul Han Fook stătea pe celălalt mal, pe malul întunecat, rezemîndu-se de trunchiul unui copac bătrîn; și cînd începu să cînte la mica sa lăută, femeile suspinau și priveau încîntate și tulburate în adîncul nopții, iar tinerii îl aclamau pe omul care cînta la lăută și nu puteau să-l găsească nicăieri și strigau tare că nimănui nu i-a mai fost dată să audă vreodată asemenea melodii cîntate la o lăută. Han Fook însă zîmbea. El se oita la fluviu, unde pluteau imagini reflectate ale celor o mie de făclii; și cum nu mai știa să deosebească imaginile reflectate de cele adevărate, nu vedea în sufletul său nici o deosebire între această sărbătoare și a cea primă serbare, cînd zăbovise, tînar fiind, și ascultase spusele meșterului străin.

Prezentare și traducere de
Peter Sgraher

SE povestește că poetul chinez Han Fook a fost însușit în tinerețe sa de un elan miraculos de a învăța totul și de a se desăvîrși în toate cele care țineau de arta poeziei. Pe cînd patria sa mai era cea de pe malul Fluviului Galben, fusese logodit potrivit dorinței sale și cu sprijinul părinților săi, care-l iubeau cu nespusă tandrețe, cu o domnișoară dintr-o familie bună. Nunta urma să fie fixată cîrînd, într-o zi de bun augur. Han Fook număra pe atunci cam douăzeci de ani și era un tînar frumos, modest și cu maniere alese, instruit pe tărîmul științelor, fiind de asemenea cunoscut între literații țării sale printr-o seamă de poezii deosebit de frumoase. Fără a fi chiar bogat, el putea să se aștepte la o avere îndestulătoare, care urma să fie sporită prin zestrea logodnicei sale și, deoarece această logodnică era pe deasupra și foarte frumoasă și virtuoasă, se părea că tînarului nu-i mai lipsește absolut nimic ca să fie fericit. Și totuși nu era pe deplin mulțumit, căci inima sa era cuprinsă de ambiția de a deveni un poet desăvîrșit.

Într-o seară, pe cînd se desfășura pe fluviu o serbare cu făclii, s-a întîmplat ca Han Fook să hoinărească de unul singur pe celălalt mal al apei. Se rezemă de trunchiul unui copac care se apleca peste fluviu și văzu plutînd și tremurînd mii de luminițe pe luciul acestora; văzu de asemenea, în bărci și plute, bărbați, femei și fete tinere salutîndu-se și strălucînd în veșmintele lor de sărbătoare precum niște flori frumoase, auzi murmurul șoptit al apelor luminate, melodiile cîntărețelor, vibrația țiterii și sunetele dulci ale cîntăreților din nai, iar deasupra tuturor vedea plutînd noaptea albăstrie asemenea bolții unui templu. Tînarului îi bătea inima cu putere, căci vedea toată frumusețea asta ca un privitor singuratic care-și face un capriciu. Dar oricît de mult îl ispitea gîndul de a trece dincolo și de a se bucura alături de logodnica sa și de prietenii săi de sărbătoare, totuși îl încerca un dor mult mai puternic de a sorbi în sufletul lui toate acestea ca un spectator rafinat și a le zugrăvi într-o poezie desăvîrșită cum puține sînt: albăstrimea nopții și jocul de lumini al apei ca și veselie celor care luau parte la serbare și dorul privitorului tăcut, care se rezemă de un trunchi de copac deasupra malului. Simțea că, în ciuda tuturor sărbătorilor și a întregii bucurii de pe pămîntul acesta, inima sa nu va putea găsi nicodată o satisfacție deplină, că în chiar mijlocul vieții va rămîne un singuratic, într-o anume măsură un privitor și un străin. Iși dădea apoi seama că sufletul său avea o structură cu totul deosebită față de altele, încît el trebuia să simtă atît frumusețea pămîntului cît și chemarea tainică, străină. Se tristă de aceea și se gîndi la acest lucru, iar țelul gîndurilor sale era acela că de o fericire adevărată și de o împlinire adîncă va avea parte abia atunci cînd i-ar reuși să ogîndească atît de desăvîrșit lumea în poeme, încît aceste imagini zugrăvite de el să cuprindă însăși lumea purificată și eternizată.

Nici nu-și dădu bine seama Han Fook dacă mai era treaz sau ațipise, cînd auzi un fisiet abia perceptibil și văzu un necunoscut stînd lîngă trunchiul de copac, un bătrîn într-un veșmînt de culoare violetă cu o înfățișare venerabilă. Se ridică și-l întîmpină cu salutul cuvenit unor persoane virtuoase și distinse. Bătrînul însă zîmbi și rosti cîteva versuri; în ele era înmănunchiat tot ce tocmai simțise tînarul, atît de desăvîrșit și de frumos exprimat după toate canoanele marilor poeți, încît tînarului i se opri inima-n loc de uimire.

— O, cine ești tu, strigă el, înclinîndu-se adine în fața bătrînului, tu care poți să vezi în sufletul meu și rostești versuri mai frumoase decît mi-a fost dat să aud de la toți învățătorii mei?

Străinul zîmbi iarăși cu zîmbetul celui ales și spuse:

— Dacă vrei să devii poet, atunci vino la mine. Coliba mea o găsești la izvorul Marelui Fluviu din munții de nord-vest. Numele meu este Meșterul Cuvîntului Desăvîrșit.

Acestea fiind spuse, bătrînul se retrase în umbra îngustă a copacului pe dată și pieri, iar Han Fook, care-l căută în zădărl și nu mai găsi nici o urmă a sa, crezu acum cu tărie că totul fusese doar un vis datorat oboselii. Se grăbi să ajungă la bărci și luă parte la serbare,

însă, între vorbăria multă și sunetul de nai, auzea neconștient vocea tainică a străinului, iar sufletul său părea să plece cu el, căci ședea străin și cu ochi vișători printre oamenii cuprinși de veselie, care-l tot tachinau spunîndu-i că-i îndrăgostit.

Cîteva zile după aceea, tatăl lui Han Fook vru să-și invite prietenii și rudele pentru a fixa ziua nunții. Cînd auzi de asta, logodnicul se împotrivi spunînd:

— Iartă-mă, dacă par că nu-ți dau ascultarea pe care un fiu e dator să o arate părintelui său. Dar tu știi cît de mare mi-e dorința de a mă distinge în arta poezilor, și chiar dacă o serie de prieteni îmi laudă poeziile, eu știu prea bine că mai sînt un începător și mă aflu abia pe primele trepte ale drumului. De aceea te rog să-mi dai voie să mă retrag în singurătate pentru o vreme și să mă dedic studiilor mele, căci mi se pare, dacă este să am o soție și să conduc un cămin, că acest lucru va fi o piedică în calea scopurilor mele. Acum mai sînt tînar și fără alte îndatoriri și aș dori să mă trăiesc o vreme numai pentru arta poeziei mele, de la care mă aștept la bucurii și glorie.

Aceste cuvinte îl uimiră pe tatăl său care spuse:

— Artă de care-mi vorbești trebuie că-ți este mai dragă decît orice altceva, odată ce vrei să-ți amini căsătoria din cauza ei. Sau oare s-a întîmplat ceva între tine și logodnica ta? Spune-mi ca să-ți fiu de ajutor ca să o împac sau să-ți găsesc altă.

Fiul îi jură că nu-și lubește logodnica mai puțin decît ieri și totdeauna și că nu s-a lăsat umbra nici unei certe între ei. Și îi povesti totodată tatălui său că i s-a arătat în vis, în timpul sărbătorii făclilor, un meșter al cărui învățacel dorește să devină mai presus decît orice altă fericire de pe pămînt.

— Ei bine, spuse tatăl, atunci îți dau un an. În timpul acesta poți să-ți urmezi visul, care poate că ți l-a trimis divinitatea.

— S-ar putea să lipsesc chiar doi ani, spuse Han Fook șovăind, cine poate ști?

Tatăl îi dădu voie să plece, dar era amărît; tînarul îi scrisese însă logodnicei o scrisoare, își luă rămas bun și plecă.

DUPĂ ce drumetise vreme îndelungată, ajunse la izvorul fluviului și găsi o colibă ridicată din lemn de bambus în cea mai deplină singurătate în fața căreia ședea pe o rogojină împletită bătrînul pe care îl văzuse pe mal, rezemat de trunchiul de copac. Ședea și cînta la lăută, iar atunci cînd văzu că oaspetele se apropie cu profund respect, nu se ridică, nici nu-i dădu binețe, ci îi apără doar un zîmbet pe buze și lăsă iarăși degetele sale delicate să fugă pe corzi. O muzică feerică se re-

Giacometti — „consiliu de familie”

● În secolul nostru „dinastiile” de artiști sînt aproape o excepție. Familia Giacometti constituie un asemenea caz puțin obișnuit. La Barcelona, fundația Joan Miró găzduiește, după Noul Mexic, într-o expoziție, reuniunea familială. Alberto Giacometti este întovărit de fratele său, decoratorul Diego, de tatăl, Giovanni Giacometti (născut în 1868) își alege subiectele din lumea care îl înconjoară. Augusto se impune la Barcelona cu două pinze: *Noapte de vară* și *Fantezie pe o floare de cartof*. Unul din tablouri pare un divertisment ironic. Pictate în 1917 surprinzînd, precedînd cu trei decenii școala americană și tașismul. „Ceva în

mine, explica Augusto, aspiră la o cunoaștere a culorii, într-o creație paralelă, eliberată de ceea ce ne înconjoară obiectiv”. Pictorul participă la reuniunile dadaiste de la Zürich, va preda studenților florentini pointilismul elaborat de Seurat. Diego și Alberto vor părăsi prin 1920 zona natală, fiind însă marcați de ea. În atelierul din Montparnasse (Alberto) sau la Stampa, (Diego) vor lu-

cra asemeni artizanilor din sat. Diego, născut în 1902, se va ocupa de polisararea bronzurilor fratelui său, fiind totodată creator de mobile. La doi ani după moarte (1935) este considerat printre cei mai originali artiști în acest domeniu. Lupta cu materia, atît de dură la Alberto, pentru decorator pare un joc al fanteziei, bucurîndu-se să se desfășoare, într-o geometrie aeriană fiind dispuse o floră și o faună miraculoase. Dar după cum afirmă comentatorii, printre care și René Bernard, cel care a realizat esențialul acumulărilor este Alberto Giacometti. Și nu întîmplător opera sa este cea mai abundentă în cadrul expoziției: 34 de sculpturi, 29 de desene și 19 picturi îl ilustrează gîndul enunțat fără încetare „important este să continui”. (În imagine *Diego și Alberto*, 1904, de Giovanni Giacometti).

„Auditorium“

Cr. U.

chestrei. Scena poate găzdui o orchestră simfonică și un cor de 150 de persoane. Mai există o a doua sală, destinată concertelor de muzică de cameră cu 700 de locuri. Noua casă a Orchestrei Naționale a Spaniei se va inaugura cu *Atlantida* de de Falla avându-l la pupitru pe Jesus Lopez Cobos. (În imagine, sala mare a Auditoriului).

În librăria a apărut o carte monografică intitulată **Gloria și sfârșitul epocii Biedermeier**, semnată de Hans Ottomeyer (în imagine — coperta). Cinefililor le este prilejuită reîntîlnirea cu filmul **Congresul danseză** (regizor — Eric Charell, interpret — Lilian Harvey și Willy Fritsch) care prezintă Viena în plină strălucire Biedermeier. Cu titlul **Salonul de operă**, sînt înregistrate pe disc piese de „muzică de casă” descoperite de muzicologii din Köln în biblioteci și arhive de epocă.

Mary McCarthy – o autobiografie

● Recenzenții cărții Cum am crescut a scriitoarei americane Mary McCarthy (în imagine) se declară dezamăgiți de informația pe care o conține această autobiografie, considerată de ei ca fragmentată, absconsă, lipsită de caracterul explicativ obișnuit al genului (pentru personalitatea și opera autorului). „Ar fi insultător pentru această scriitoare minunată să privim dincolo de cartea ei pentru o «explicație» a lipsei de conexiuni! — serie cronicară ziariului „Guardian”. Clancy Sigal, arătând în continuare: „Sentimentul, mai degrabă decît rațiunea, îmi spune că dureroasa ei copilărie dislocată a sfîrșit prin a o colesa și că este printr-o mină, prea ascetică emoții pentru a se trata pe ea însăși cu mai multă milă decît a arătat vrodată personajelor din proza ei de ficțiune”.

● **Regizor**ea Christine Edvard, care semnează ecranizarea romanului lui Dickens, **Micuta Dorrit** (șase ore de vizionare), a ținut să reconstituie în cele mai mici amănunt atmosfera epocii. Pentru aceasta, totul în materie de scenografie — de la

● Pe scena Operei din Monte Carlo, în ianuarie 1958, avea loc premiera primului balet aparținând „noului val”. Spectacolul a fost prezentat după trei zile de repetiții. Toți autorii acestui „Rendez-vous manqué” au fost mereu alături de actori pentru a-i ajuta. Francoise Sagan era autoarea libretului intitulat „Argument”, Bernard Buffet — decoratorul, Michel Magne — compozitorul, iar Roger Vadim — directorul de scenă. Ultima zi a fost o „cursă contra cronometru”, se refăceau decoruri, se stabileau luminile, se scurtau costumele care împiedicau evoluțiile coregrafice. În sală, printre spectatori se aflau Cocteau și Onassis. La sfârșitul actului doi au fost patru chemări la rampă. Pînă la urmă, după cum relatau cronicile, spectacolul s-a dovedit un mare succes, cu toată neobișnuita sa lungime (două ore).

● La editura Adrien Maeght a apărut monografia **Fernand Léger**, a trăi în realitate, semnată de Georges Bauquier. Cartea cuprinde măturii și documente prețioase asupra drumului străbătut de artist. De asemenea, editura Skira a publicat un volum **Fernand Léger**, scrisori către Simone, corespondență stabilită și adnotată de Christian Derout.

● Municipality oraşului de pe lagună ca şi muzeele particulare din Veneţia pregătesc pentru anul 1988 nu mai puţin de 30 de mari expoziţii. Prof. Lauro Bergamo, redactorul şef al revistei „Marco Polo”, aprecia că una din cele mai importante expoziţii va fi aceea pe care o va găzdui palatul Grassi sub titlul **În căutarea istoriei unui popor uitat**. Consacrată fenicienilor, expoziţia va cuprinde 1200 de exponate împrumutate de 17 muzee din diferite ţări. „În ultimii 25 de ani — declara reputatul specialist — s-au făcut săpături metodice dezvăluind multe lucruri importante. Numai la Mozi (Sicilia), în apropierea oraşului Marsala, au fost găsite trei nave din vremea războaielor punico”.

● **Basmul Galosii fer-**
cirii de Hans Christian
Andersen a inspirat ci-
neastilor cehoslovaci un
film in culori. Jana Brej-

chova (în stînga imaginii) este interpreta unul rol dublu: zîna fericirii și baba cu necazuri. Alături de ea — Tereza Pokorna în rolul cameristei **Mina**.

John le Carré

● O statistică publicată acum citeva zile de asociația internațională a librarilor arată că cel mai cumpărat autor — autorul deci de best-seller pentru anul 1987 — în domeniul polițist este John le Carré care, așa cum se menționează, are precomenzi pentru fiecare roman pe care vrea să-l scrie de cel puțin 2 milioane de exemplare în cinci limbi.

MAHADEV L. APTE :
„UMOR ȘI RĂS DIN
PERSPECTIVĂ ANTRO-
POLOGICĂ” (Cornell
University Press, Ithaca
și Londra, 1985)

■ Trei factori, declară autorul, l-au determinat să înceapă cercetările al căror rezultat este această carte: interesul față de „fenomenul umorului”, constatarea că majoritatea studiilor despre umor au fost întreprinse de psihologi și, ca atare, nu aveau o perspectivă interdisciplinară și lipsa unei lucrări de sinteză în literatura antropologică.

Risul și surisul, relația aparte pe care o orează între oameni! posibilitatea de a glumi, de a ironiza, determinarea socială a facultății strict și eminemamente umane de a nu lua chiar totul în serios sînt examinate în terminologia clară, rece, fără de zîmbet, a științelor sociale. Aflăm că „umorul oferă cea mai bună dovadă a unității psihice a omenirii: nu există probabil indivizi sănătoși care să nu fi ris nîciodată „vesel în situații cu aspect umoristic.“ Umorel este prezentat ca avînd cel puțin două funcții: de „ungere“ a mecanismului social pentru ca interacțiunea dintre grupuri sau indivizi să se desfășoare mai lin.

mai puțin tranșant și, în sens invers, pentru a da expresie (atenuată, totuși) ostilității și agresivității.

Se analizează amănunțit cit și cum diferă, de la o cultură la alta, concepțiile despre umor și normele de folosire a lui. Cine are dreptul să ridă (indeobște femeile mai puțin decît bărbații copiii mai puțin decît vîrstnicii) și în ce împrejurări, ce este „simțul umorului” și în ce măsură atitudinea față de el înlesnește sau, dimpotrivă, stîngherește dezvoltarea unor forme variate de „umor instituționalizat” și, mergînd spre aspecte mai de amănunt, care este influența alfabetizării asupra naturii umorului în societățile tradiționale și fără scriere, cum a fost afectat umorul de dezvoltarea tehnologiei, dacă umorul a devenit sau nu o marfă vandabilă, ce legătură există între bazele socioculturale ale umorului și procesul de aculturație — iată o parte dintre problemele asupra cărora își îndreaptă atenția Mahadev L. Apte.

Cititorul nespecialist este mai atras de exemple decît de generalizări și de concluziile teoretice. În marathi, o limbă vorbită de circa 40 de milioane de oameni din vestul Indiei, există cu-

vinte onomatopeice pentru a descrie diverse tipuri de ris. Risul gingaș al unui bebeluș se numește „huduhudu“, risul zgometos al unui bebeluș — „hadahada“, risul vulgar, obscen — „faidfaidi“, risul aprobator — „hashas“, risul în hohote — „hoho hoho“, risul nechezat — „hihi“, risul batjocoritor — „fis-fis“, iar risul de complezență — „haihaia“.

Autorul a inițiat primul studiu etnosemantic asupra umorului american. A ales șase studenți americani a căror limbă maternă este engleza și le-a prezentat 46 de termeni în legătură cu umorul, selecția de el din dicționare, cerându-le să aleagă dintre ei cuvintele de al căror înțeles sint siguri și pe care le consideră relevante pentru domeniul umorului și să le grupeze după anumite criterii. Iată acești termeni în original și în traducere românească: absurdity = absurditate, banter = persiflare, buffonery = caraghioslic, burlesque = grotesc, caricature = caricatură, clowning = mascaradă, comedy = comedie, derision = deridere, drollery = comicărie, facetiousness = ton spiritual, farce = farsă, gallows humor = umor negru, hoax = păcăleală, horseplay = renghii, hu-

mor = umor, irony =
ironie, jest = șotie, joke
= glumă, jocularity =
jocivoliție, lampooning
= satirizare, lark =
poznă, ludicrousness =
ridiccol, mockery = bat-
jocură, pantomime =
pantomimă, parody =
parodie, pleasantry =
haz, practical joking =
mistificare, prank =
năzdrăvănie, pun = ca-
lambur, repartee = re-
plică de duh, ribaldry =
vorbă deochiată, ridicule
= zeflemea, ridiculous-
ness = luare peste pi-
cior, sarcasm = sarcasm,
satire = satiră, scurrility
= purtare de măscărici,
slapstick = arlechinadă,
spoofery = trageri pe
sfoară, taunting = muș-
cător, teasing = tachi-
nare, tomfoolery = bufo-
nerie, travesty = pastișă,
waggishness = ștrengă-
rie, whimsy = toană,
wit = spirit, duh, word-
play = joc de cuvinte.

Între a se hlizi și a hohoti, între suris și șăgalnic și ris homeric, limbo noastră are alte modalități decît marathi de a diferenția nuanțele acestei manifestări a condiției de om. Traducerea textului conceput pentru vorbitorii de engleză indică o bogăție cel puțin egală în materie de mijloace de expresie, ceea ce spune multe dacă ținem seama de faimosul umor specific englezesc.

● Mari manifestări culturale, inclusiv festivaluri artistice, au fost organizate în ultimii ani în întreaga Chină. Anul trecut a avut însă loc și primul Festival artistic al întregii țări. La Beijing și în alte șapte mari orașe s-au desfășurat diferitele secțiuni ale acestui festival: muzică, dans, teatru, acrobatic etc. În total — 130 de spectacole, serbări populare, expoziții cu produse ale artizanatului tradițional s.a.m.d. Concertul inaugural, care a avut loc la Beijing, a vădit importanța ce se dă reinnoirii muzicii chineze. Sustinut de aproape o mie de muzicieni selectați din treizeci de orchestre, concertul acesta fără precedent, purtând titlul de

Marea muzică chinească, a avut în program o piesă de muzică clasică, „Ordinul generalului”, o compoziție simfonică modernă, „Muzica marelui zid”, precum și o capodoperă a muzicii chineze

contemporană. „Cantata Fluviului Galben”, datorată compozitorului Xian Xinghai și interpretată de un cor de o mie de cîntăreți îmbrăcați în costumele celor 56 de naționalități care trăiesc în R.P. Chineză. A fost prezentată de asemenea o piesă clasică a genului cunoscut drept „opera din Beijing”: „Opt nemuritori trec marea de răsărit”. La festival au fost invitate să participe și diverse ansambluri străine: Baletul din Stuttgart, o trupă reprezentativă a teatrului de păpuși din Uniunea Sovietică, colective artistice din Japonia și R.P.D. Coreeană, din Hong Kong etc. În imagine, moment dintr-un spectacol de dans chinezesc tradițional.

20 iulie, anul 2019

● Astfel se intitulează cea mai recentă carte a scriitorului englez Arthur Clark în care, la jumătate de veac de la debarcarea primilor oameni pe Lună, încearcă să privească în viitor, bazându-se pe tendințele revoluției tehnico-științifice

contemporane. Scriitorul dă friu liber fanteziei sale debordante care, uneori, cum ar fi în descrierea locuinței „raționale” și „senzitive”, depășește orice imaginație. El susține în schimb că oamenii vor rămâne aceiași, că vor trăi după

aceleași legi ale supremației bogăției asupra sărăciei, că nu vor dispărea teroristii, speculanții, că automate ingenioase vor juca la bursă îmbogățindu-și stăpînii (desenul acesta ilustrează fragmentele reproduce de revista spaniolă „Globo”).

Redescoperirea unui poet

● Guillaume de Machaut, poet și trubadur din Evul mediu (1300—1377), este citat în puține dicționare și lexicoane de literatură franceză și chiar acestea oferă puține cunoștințe asupra vieții și creației sale. Aflat în slujba suveranului din Luxemburg, poetul-trubadur l-a însoțit în călătoriile sale prin ciare, făcându-și cunoscute versurile, spuse sau cîntate, la diverse curți din Europa. O cercetătoare a operei lui Machaut, Jacqueline Cerquiglini, a publicat recent o culegere de versuri intitulată **Elogiul femeilor**, în a cărei prefață îl califică pe poet drept un „maestru al formei” egalînd „cele mai frumoase

creații cunoscute ale cîntecului de curte și ale romanului cavaleresc”. Avînd în plus originalitatea ca — într-o epocă în care spiritul cavaleresc cerea ca femeile să fie lăudate iar nu tachinate — să-și presare elogiile aduse sexului frumos cu formulări ironice, satirice. În imagine, o ilustrație din **Elogiul femeilor**.

O enigmă

● Două picturi ieșite din mina aceluiași pictor, absolut identice: „Peisaj de iarnă de Caspar David Friedrich (1774—1840). Una se află expusă ca originală printre capodoperele cu care se mîndrește Muzeul din Dortmund, cealaltă a fost recent vîndută la licitație de Galeria Națională din Londra, tot ca originală. Dar care din ele este cu adevărat originalul? Enigma dă multă bătaie de cap experților, stirnind o curiozitate care face să sporească vertiginos și interesul față de filmul lui Peter Schamonn, **Hotarele timpului**, o biografie cinematografică a vieții pictorului.

Atlas

Fragmente egiptene

■ Templele grecești sînt construite pe măsura oamenilor care le înalță, cele egiptene, pe măsura zeilor cărora le sînt înălțate. De altfel, imensitatea absolut supraumană a celor din urmă nu putea izvorî numai din înclinația spre grandios a unor muritori, ci și din proporția directă dintre această grandioare și credința care i-a dat naștere. Fiecare templu al Tebei era prevăzut cu un chei de acostare al zeilor, locul unde barca zeului trăgea la mal, iar această idee, definitivă pentru un popor esențial riveran cum erau egiptenii, păstra încă vie în sine, după cinci mii de ani, atîta intensitate metafizică, încît mă făcea să privesc fără voce în susul fluviului în căutarea ambarcațiunii. Desigur, și Apolo acostase cîndva la Delfi, dar asta se petrecuse în conștiința grecilor clasici atît de demult, încît povestea trecea ușor din mit în literatură și nici unui arhitect nu putea să-i mai treacă prin cap să construiască un debarcader pentru eventuala întoarcere. După ce-i reduceau la dimensiunile lor omenești, grecii își exilau zeii, obositori, în Parnas, în timp ce egiptenii îi lăsau (sau îi creau) imenși pentru a face astfel măreția să coboare printre ei.

■ În frescele mormintelor din Valea Regilor șarpele este reprezentat peste tot, în cele mai curioase locuri și poziții, de la înfășurarea aproape umană, cu cap și brațe, pînă la tratarea savant decorativă. Foarte mare sau foarte mic, foarte întins sau foarte împletit, orizontal sau vertical, mereu prezent, el este spiritul bun, protector al Egiptului. De altfel, faraonii îl purtau pe coroană, iar în scrierea hieroglifică un șarpe în zig-zag este simbolul salutului de bun venit. Violentă, deprimantă dovadă a relativității lumilor, și, totuși, pe o coloană de la Karnak, o pasăre cu o aripă și un brat, ca într-un basm de Andersen...

Ana Blandiana

Viabilitatea maqamei

● Genul **maqama** (nucleu picaresc), adevărat blazon al literaturii arabe, a fost ilustrat în perioada clasică de doi corifei: Al-Hamadani (969—1007) și Al-Hariri (1054—1122). Parte din creația acestora poate fi citită și în limba română (Sezători arabe, trad. Grete Tartler, ed. Univers, 1981). Cultivată în lumea arabă pînă la căderea emiratului de Granada sub loviturile Reconquistei (1492), maqama cunoaște un nou reviriment în literatura neo-arabă datorită corifeului Renasterii arabe Nasif al-Yazigi (1800—1871) și culegerii sale **Madjmaa al-bahrain** (ed. I — 1856). Acum 80 de ani, apăreau în Egipt două culegeri de **maqame** care păreau să încheie existența de un mileniu a acestui gen: **Hadith Isa ibn Hisham** de Mohammed al-Muwaylihi (1846—1906) și **Layali Satih** de poetul Moham-

med Hafiz Ibrahim (1871—1932). Romanul și nuvela de tip european veneau să ia locul maqamei în care virtuozitatea ludică în utilizarea cuvîntului făcea să treneze acțiunea. Și totuși, cele două culegeri apărute acum opt decenii n-au fost un requiem pentru maqamă, cum au consemnat unii istorici literari. Ea va reveni sub pana marelui prozator și dramaturg egiptean Tawfiq al-Hakim (n. 1898) în cartea **Ashaab al-lufaylin**, sau în operele sirianului Abd as-Salam 'Udjayli (n. 1926) și irakianului Sa'ubi Ibrahim Halil (n. 1926), fiecare fiind autor al unei culegeri de **Maqamat** (1962, respectiv 1963). După ce a cedat romanului și nuvelei domeniul epicului, maqama arabă rămîne totuși viabilă ca una din speciile umoristice de bază ale literaturii arabe.

Arta de a călători

● Elie Faure, autorul cunoscutei **Istории a artei**, a fost și un neobosit călător. Asemeni unchiului său, Elisée Reclus, scriitor și geograf vestit în secolul al XIX-lea, Elie Faure a vizitat Statele Unite, America de Sud, Japonia, China, India, Egiptul etc. Însemnările de călătorie au fost strînse în două volume: **Mon Periple** (1932) și **Reflets dans le sillage** (1938) rețipărite în 1964 de Jean Jacques Pauvert. Acum au apărut, reunite într-un volum, la editura Sezhers-Archimbaud, fiind îmbogățite cu o prefață de Jean Lacouture și cu scrisorile lui Faure pe care, strănepoata sa Juliette Hoffenberg le-a pus la dispoziția editorului. Datorită corespondenței, cititorii vor face cunoștință cu un Elie Faure familial, spontan, aflînd episoade inedite din viața și activitatea istoricului de artă.

ORSON WELLES (XI)

URMĂTOAREA piesă jucată de „Mercury”, „The Shoemaker's Holiday” de Thomas Dekker aducea o binevenită notă de relaxare. Piesa era o comedie elisabetană cu intrigă complicată, mișcîndu-se într-un spectru social foarte larg. Fusese prima oară montată în 1600, chiar de anul nou, în fața reginei Elisabeta. Welles se hotărîse să re-creze acel eveniment încercînd să prindă specificitatea Angliei elisabetane prin culoare, extravaganta, virilitate. Acțiunea se desfășoară în vremea lui Henry V și povestea ar fi următoarea: un aristocrat, Rowland Lacy, nutrește un puternic sentiment de dragoste față de Rose, fiica primarului Londrei. Unchiul lui Lacy, conte de Lincoln, se opune căsătoriei. Rose nefiind de vîrstă nobilă, și-l trimite pe Rowland să lupte în Franța, pentru a pune capăt idilei. Rowland însă dezertează și, deghizat în cizmar, se întoarce în brațele iubitei. Amenințat cu moartea pentru dezertare, el va fi în final iertat de mîrinimosul monarh și se va căsători cu Rose.

În paralel cu această intrigă centrală piesa cuprinde cîteva intrigă secundare, întregul reușind să sugereze cu multă abilitate natura democratică în esență a poporului englez. Fiecare om își cunoaște bine locul în societate, cel mai umil individ fiind în termeni foarte buni cu regalitatea și fiecare simțîndu-se parte a unui organism structurat pe clase dar păstrînd cu toții o trăsătură comună — aceea de a fi englez. Mai presus de orice, piesa conținea adevăratul spirit al Angliei elisabetane. Arătînd că fericirea poate fi atinsă trecînd peste barierele impuse de clasele sociale, Welles a reușit să atingă din nou problema pericolului puterii, temă recurentă creației sale.

Alături de Jean Rosenthal și Samuel Leve, Welles trece la elaborarea decorului, transformînd uriașa scenă pe care se jucase **Julius Caesar**, într-o Londră a reginei Elisabeta: case de lemn înalte apăreau în perspectivă, prăvălia cizmarului, Guildhall, reședința primarului, aglomerate pe piețe ale orașului, toate fuseseră minunat realizate. În decembrie '37 repetițiile erau în plină desfășurare.

În seara de 24 spre 25 decembrie, Welles a reușit să facă o cascadorie publicitară: la sfîrșitul spectacolului cu **Julius Caesar** a anunțat publicul că oricine dorea să rămînă în continuare va putea vedea o reprezentație surpriză cu piesa **Vacanța cizmarului** dar, pînă una alta, erau invitați să meargă la bufet sau să rămînă să asiste la schimbarea decorului. Spectacolul s-a desfășurat fără pauze, într-un ritm alert, durînd ceva mai mult de o oră, lucru apreciat favorabil de majoritatea celor prezenți.

Brooks Atkinson de la „New York Times” scria la scurt timp după premieră: „este cea mai incîntătoare baladă a stagiunii, o adevărată explozie de veselie teatrală”, iar Richards Watts de la „Herald Tribune” apreciaza spectacolul ca „cea mai mare satisfacție a stagiunii teatrale”. Mulți critici au realizat că, în cea mai mare parte, umorul se datorează limbajului „licențios”. Unii erau dispuși să atace mai degrabă o asemenea manieră de exprima într-o piesă decît spectacolul în sine. Un exemplu ar fi John Gassner de la „One Act Play Magazine” pentru care Welles, deși nu avea abilitate în reprezentarea scenică a secerșelilor mai vulgare, în sensul că era destul de brutal după gustul său, în cazul acesta „sugestiile inteligente existente și la nivelul limbajului creau ambianță robustă și spiritul exuberant absolut necesare spec-

tacolului”. Burns Mantle de la „Daily News”, care a fost în general jignit de reprezentanție, comentează în nr. din 3.1.1938: „...toate cuvintele funcționează în lumea piesei și obiceiurile acelea vulgare, de asemenea”. Nici o sugestie a povestii lui Dekker nu a fost denaturată în spectacolul teatrului Mercury. Ca și în cazul reprezentației cu **Julius Caesar**, Welles a conceput totul în concordanță cu necesitățile spirituale ale publicului larg. Montarea a emoționat masele de spectatori. Dar ea nu putea fi acceptată integral în termenii sociali și politici în care a fost gîdită. Scenele de masă au fost comentate cu o deosebită atenție de criticii care insinuuau diverse afinități politice ale realizatorului. John Mason Brown de la „New York Post” scrie în nr. 3 din ianuarie '38 un articol care a făcut o puternică impresie: „Oamenii obișnuți formează subiectul comediei lui Dekker. Ei se încumetă să se ridice chiar deasupra puterii lor de înțelegere, la o înălțime pe care nu sînt pregătiți să o suporte. Și astfel se simt liberi și culează să dărîme totul în momentul în care sînt interesați s-o facă, urmați fiind cu siguranță în ambuscadă de toți meseriași mîrnuți”. John Gassner, mai ales, o socotește o piesă politică importantă. În revista „Stage”, piesa este comentată ca o expresie tipică a spiritului democrat britanic.

ÎN PARALEL cu aceste spectacole, Welles prezintă la radio emisiunile **Cavalcade of America** și **America's Hour**; se părea că nu era în stare să fie fericit decît dacă făcea o mulțime de lucruri deodată. De asemenea, nutrea ideea ambițioasă de a realiza scenic piesa lui G.B. Shaw **Heartbreak House** în manieră clasică (influențat decisiv de Houseman), devenind și acesta un spectacol prin care Teatrul Mercury se menține pe o treaptă superioară a profesionismului în contextul spectacologiei americane. În esență, piesa prezintă primejdii izolaționalismului și este scrisă în timpul primului război

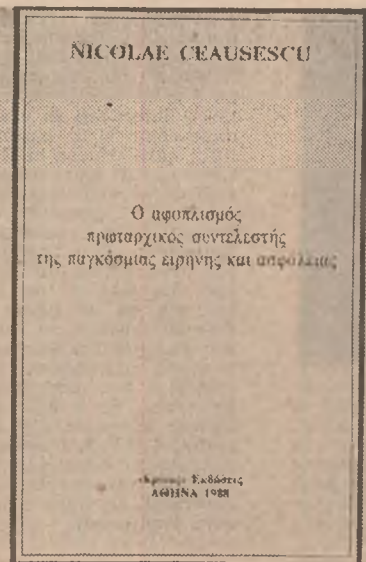
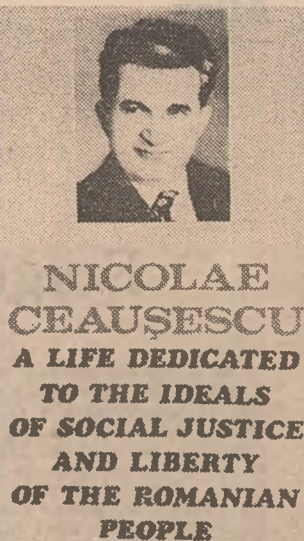
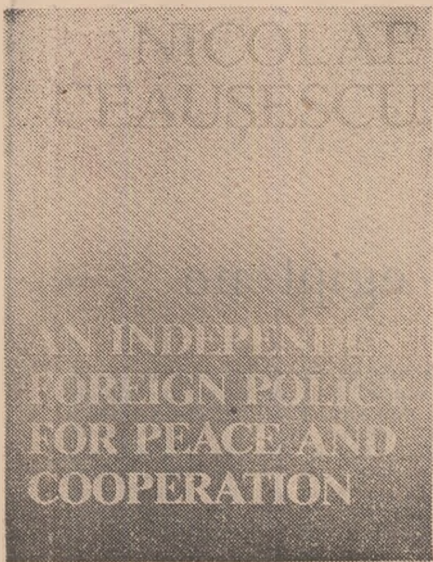
mondial. Shaw îi critică pe englezi, care pierd vremea cu nimicuri, vorbind totodată de indiferența oamenilor simpli (și cunoscute de altfel) față de politică și război; asemeni dramaturgilor ruși înaintea sa, Shaw atrage atenția asupra slăbiciunii și spiritului evaziv al ființelor umane prinse în capcana unei lumi a banilor moștenii și a bunurilor transmise. Welles intenționa să scurteze piesa și să renunțe la elaboratele indicații scenice, însă Shaw s-a dovedit a fi de neînduplecat, insistînd să nu se facă nici o modificare.

În această vreme, Esther Schultz de la „The Chicago Daily Tribune” întreba: „Cine va fi pe primul loc, barza sau avionul?” căci Virginia urma să nască la New York, iar Welles era angajat ca de obicei într-o sumedenie de lucruri, printre care premiera piesei **Julius Caesar** la Chicago, o conferință pe tema „Shakespeare — o abordare modernă” pe care urma să o țină în fața a 1300 de studenți tot la Chicago, interviuri de presă, o invitație ca membru de onoare la Cliff Dwellers Club.

Într-un miez de noapte, după ce a luat masa de seară cu prietenii din copilărie la restaurantul Petit Gourmet i-a acordat un interviu vechiului său supporter Ashton Stevens care, impresionat, notează: „Fie că ești de acord cu el, fie că nu, părerea lui sînt sigure și pline de sevă, pentru că nu sună ca ceva tocmai citit sau demult știut. Are o superbă ignoranță față de cerințele unui snob. Este un tip constructiv și fără odihnă care nu vrea, pur și simplu, să lase teatrul acolo unde l-a găsit. Mi-e teamă că este un geniu și, cu toate acestea, o companie foarte plăcută”.

Documentar de
Liana Cojocaru
și
Mia Nazarie

Prestigiul internațional al președintelui României

INTR-O emoționantă unitate, întregul popor român și-a sărbătorit cu entuziasm conducătorul iubit — pe secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la naștere și a peste 55 de ani de neîntreruptă și eroică activitate revoluționară. Ca într-o ghirlandă strălucitoare s-au împletit în aceste manifestări omagiale sentimentele de înaltă stimă, respect și prețuire pentru înțelepciunea și clarviziunea cu care este condusă opera de edificare a noii societăți; recunoștința pentru ucișele transformări innoitoare din viața celor ce muncesc; mindria pentru minunatele edificii definitive de epocă; admirația pentru viața exemplară de revoluționar dedicat prin ființă, cuget și simțiri patriei și poporului, cauzei clasei muncitoare; căldura dragostei pentru umanismul consecvent; optimismul robust și tonic, încrederea în minunatele perspective spre care se îndreaptă destinele țării. Prin toate acestea, sărbătorirea tovarășului Nicolae Ceaușescu de către țară și popor a luat dimensiunile unui grandios eveniment politic național.

INCA o dată cu acest prilej viața a demonstrat relația strinsă dintre factorul național și cel internațional, relație evidențiată nu numai prin ecoul amplu, pe plan mondial, al manifestării de unitate și coeziune a poporului în jurul conducătorului său, ci și prin faptul că la omagiul țării s-a adăugat impresionantul omagiu exprimat de nenumărate țări și popoare, un adevărat omagiu al lumii. Există, astfel, temeiurile cele mai legitime pentru a se aprecia că marea sărbătoare trăită de poporul român s-a înscris, totodată, ca un eveniment de marcă al vieții internaționale.

În cadrul general al acestor manifestări, se reliefează în mod aparte înaltele distincții de stat decernate președintelui României socialiste. Din partea țărilor socialiste au fost atribuite tovarășului Nicolae Ceaușescu însemnele dintre cele mai înalte, precum Ordinul Lenin conferit prin Decret al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S.; ambasadorul acestei țări a transmis totodată cele mai călduroase felicitări din partea tovarășilor Mihail Gorbaciov, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Andrei Gromiko, președintele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., și Nikolai Rijkov, președintele Consiliului de Miniștri al Uniunii Sovietice, a membrilor Biroului Politic și secretarilor C.C. al P.C.U.S. De asemenea, tovarășului Nicolae Ceaușescu i-au fost decernate Ordinul „Bulgaria-13 secole” și Ordinul „Leul Alb”, clasa I, cu colan al R.S. Cehoslovacie. Decretele respective scot în evidență meritele deosebite ce revin tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru dezvoltarea trainicilor relații de tip nou, de prietenie, colaborare și înțelegere tovarășească dintre România și celelalte țări socialiste, atât pe plan bilateral, cât și, în general, pentru întărirea concurenței și unității tuturor țărilor socialiste.

Se impune, apoi, atenției suvoitului imens al mesajelor și telegramelor de felicitare primite din partea conducătorilor de stat — fără deosebire de sistem sau orânduire social-politică. Președinți de republici, monarhi, conducători ai țărilor în curs de dezvoltare, ai tinerelor state independente ca și ai statelor capitaliste avansate, cărora li s-au adăugat numeroase alte personalități prestigioase ale vieții publice — lideri politici, ai diferitelor organizații obștești, oameni de cultură și de știință, militanți pacifști — au exprimat, în telegramele trimise, aprecierea pentru rolul hotărâtor al președintelui României în promovarea și înfăptuirea politicii de largă deschidere internațională, de colaborare și respect față de toate statele, de concurență a tot ce are omenirea mai înaintat și mai responsabil în vederea salvării păcii.

De altfel, mulți dintre aceștia au purtat convorbiri cu președintele României, cu prilejul multelor vizite ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în numeroase țări de pe toate continentele lumii sau al întâlnirilor de la București.

Amplora mesajelor de felicitare adresate din lumea întreagă tovarășului Nicolae Ceaușescu ilustrează pregnant amploarea legăturilor internaționale ale României socialiste, fără precedent în întreaga istorie a țării.

ÎN cadrul omagiului internațional se înscris ca deosebit de semnificativă editarea de lucrări din opera și despre opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, în țări și capitale din cele mai diferite ale lumii — la Moscova, Beijing, în S.U.A., India, Japonia și Brazilia, în Iugoslavia și Mexic, Turcia și Grecia, în Italia, Egipt și Israel, ori Polonia, Anglia și Tunisia. În afara de multitudinea și diversitatea acestor editări se cuvine relevată

tematica lor majoră, preocuparea plină de grijă pentru a se relua și prezenta optim continutul alt de prețioaselor idei și concepte ce definesc opera președintelui României.

Chiar dacă spațiul nu permite redarea tuturor titlurilor respective, trebuie totuși relevată, fie și ca exemplificări, câteva dintre acestea, deosebit de sugestive:

„Inițiative de pace ale României, ale președintelui Nicolae Ceaușescu” (Japonia);

„O politică externă independentă, de pace și colaborare” (S.U.A.);

„Președintele Nicolae Ceaușescu — erou al păcii” (Turcia);

„Nicolae Ceaușescu, președintele României, contribuția sa la soluționarea tuturor conflictelor pe calea negocierilor” (Egipt);

„Dezarmarea, necesitate vitală a întregii omeniri” (Mexic);

„Conceptia președintelui Nicolae Ceaușescu privind corelația dintre problemele dezarmării și dezvoltării” (Brazilia);

„Contribuție eminentă la definirea și promovarea conceptului noii ordini economice internaționale, la eradicarea subdezvoltării, la întărirea unității de acțiune a țărilor în curs de dezvoltare” (Tunisia).

Toate aceste lucrări sunt însoțite de prezentări, prefețe și studii introductive semnate de personalități ale vieții publice din țările respective, — texte de remarcabilă valoare politică și publicistică, relevând sentimente de înalt respect și profundă stimă, elogioase aprecieri față de opera și activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu.

„Conceptia fundamentală a președintelui Nicolae Ceaușescu se întemeiază pe principiul asigurării păcii în lume — evidențiată în prefața volumului apărut în Turcia publicistul İrfan Nassattinoglu. **Principiile politicii externe a României de astăzi au la bază dezideratele tradiționale de bună vecinătate, pace și prietenie. Aceste principii au ajuns la un nivel superior tocmai datorită personalității președintelui Nicolae Ceaușescu.**”

„Publicarea în Mexic a lucrării „Dezarmarea — necesitate vitală a întregii omeniri” — scrie Octavio Colmenares, directorul prestigioasei edituri Edamex — constituie pentru noi toți un minunat prilej de a lua contact cu o abordare nouă și culezătoare a acestei probleme, de a ne îmbogăți propriile noastre aspirații naționale, sprijinindu-ne pe generoasa doctrină — validată de viață — a șefului statului român, care s-a impus puternic în gândirea politică contemporană ca un recunoscut deschizător de drumuri”.

Prefața volumului apărut în Israel poartă titlul „Nicolae Ceaușescu, pionier în relațiile internaționale” și este semnată de cunoscutul om politic Abba Eban, președintele Comisiei pentru relații externe și securitate din parlament, fost ministru de externe al țării, care scrie: „Capacitatea sa de a discuta în mod deschis, netensionat, cu guvernele aflate în rivalitate i-a conferit lui Nicolae Ceaușescu un loc deosebit în diplomația internațională. Semnul celui mai ales prețuiri a contempo-

ranilor față de Nicolae Ceaușescu îl constituie însușirea de către aceștia a doctrinei sale. Ei sfințesc prin a-i adopta propriile concepții, și anume: o cooperare între interese și doctrine diferite nu este numai posibilă, dar și reciproc avantajoasă. În istoria relațiilor internaționale din a doua jumătate a secolului XX el este un autentic pionier”.

Să adăugăm că lansările acestor volume au prilejuit manifestări culturale-politice de mare interes, cu participarea unor personalități locale de frunte, a unui număr de public vîu interesat, transformându-se în momente sărbătorești ale prieteniei dintre România și aceste țări.

Pe lângă editarea acestor prestigioase volume, în presa și publicațiile din țările de pe toate continentele lumii au fost publicate numeroase articole și studii, cu caracter omagial dar și de lucru, analitice, înfățișând gândirea și activitatea prodigioasă a conducătorului partidului și statului nostru pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România, ca și pe planul vieții internaționale, ori înfățișând personalitatea președintelui Republicii, secretarul general al partidului, viața sa de militant revoluționar consacrată din fragedă tinerețe idealurilor de libertate, pace și progres ale poporului român, ca și ale tuturor popoarelor lumii.

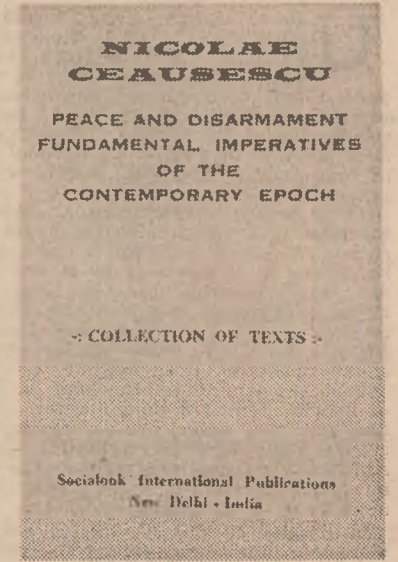
În sfîrșit, se adaugă la acestea suita de manifestări publice omagiale — întâlniri prietenești, simpozioane, conferințe, vernisaje de expoziții, prezentări de cărți, de fotografii. O suită bogată de manifestări care au întrunit participări de vază — cadre de conducere din aceste țări, miniștri, reprezentanți ai unor organizații de masă și obștești, oameni de știință și cultură. Așa a fost cazul manifestărilor omagiale de la Moscova ori de la Beijing, de la Phenian ori de la Institutul Superior de Științe politice din Damasc, de la Universitățile „Kliment Ohridski” din Sofia sau „Kiril și Metodii” din Veliko Tîrnovo, de la Universitatea din Leipzig sau Universitatea Națională din Costa Rica, din Finlanda, Brazilia, Columbia etc.

PENTRU poporul român, aceste vibrante omagii internaționale sînt nu numai un motiv de bucurie, ci și o puternică sursă de mindrie patriotică. Căci este, într-adevăr, un factor de mindrie națională a constata cum conducătorul proprii țări se bucură de un asemenea respect, de o asemenea prețuire și de sentimente atât de calde în țările tuturor continentelor lumii.

În același timp, manifestările omagiale internaționale cu prilejul aniversării tovarășului Nicolae Ceaușescu au pus, încă o dată, într-o puternică lumină faptul că prestigiul internațional deosebit de care se bucură președintele Republicii pe arena mondială se răsfrînge asupra țării, este o sursă continuă de creștere a prestigiului României socialiste.

În aceste zile, urarea „La mulți ani!” adresată președintelui Nicolae Ceaușescu a fost scrisă sau rostită în majoritatea limbilor popoarelor Terrei.

Colette Corbu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU

5 lei

REDACTIA: București. Piața Științei nr. 1, poarta B2-B3, telefon 17 60 10. ADMINISTRATIA: Calea Victoriei 115, Telefon: 50 74 96.
ABONAMENTE: 3 luni — 65 lei; 6 luni — 130 lei; 1 an — 260 lei. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” —
sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10876, prsfir București, Calea Griviței, nr. 61-68. Tiparul: Combinatul Poligrafic „CASA ȘCINTEII”

